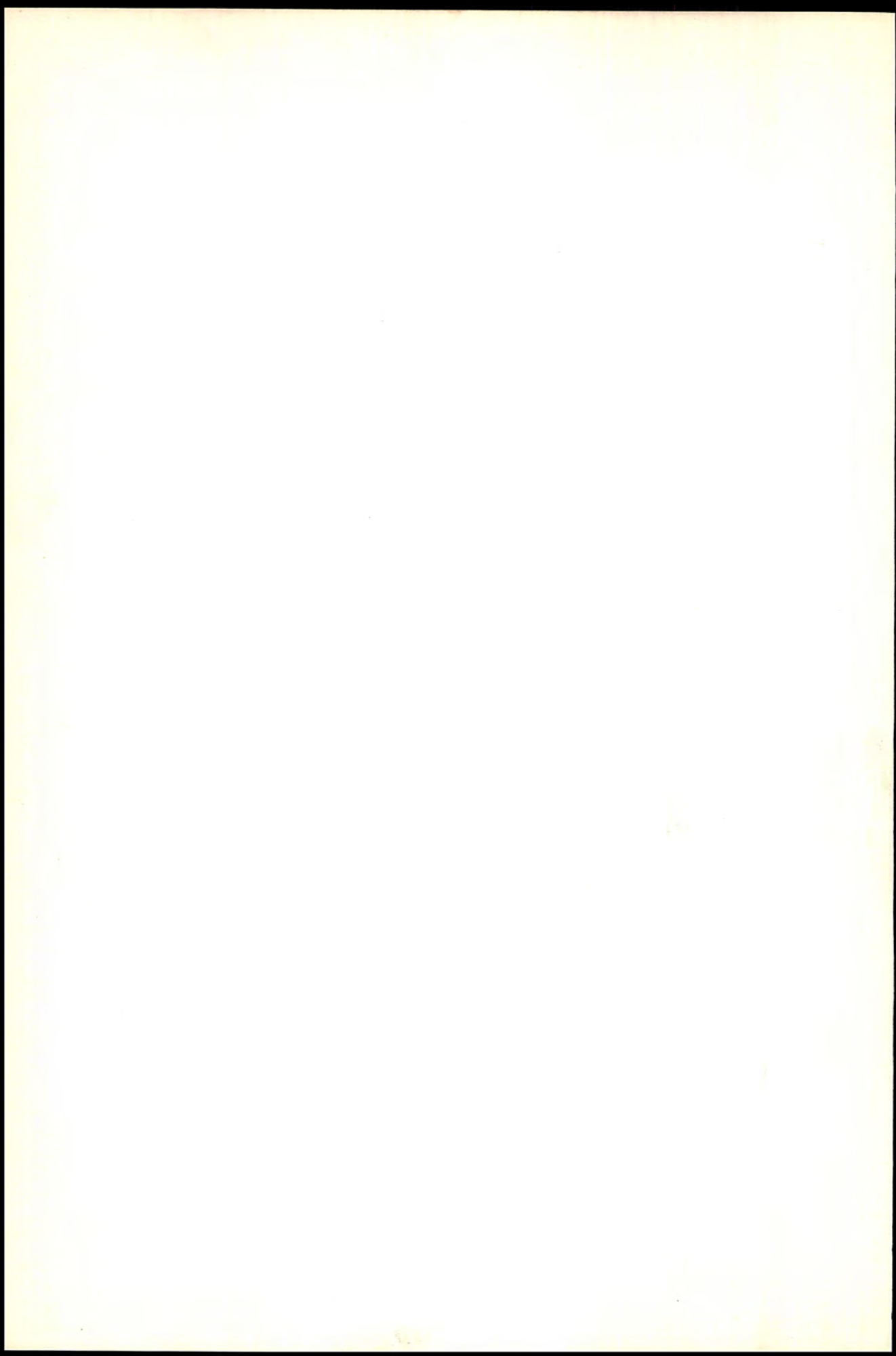

JAARVERSLAG 1939

INTERNATIONAAL INSTITUUT

VOOR

SOCIALE GESCHIEDENIS

JAARVERSLAG

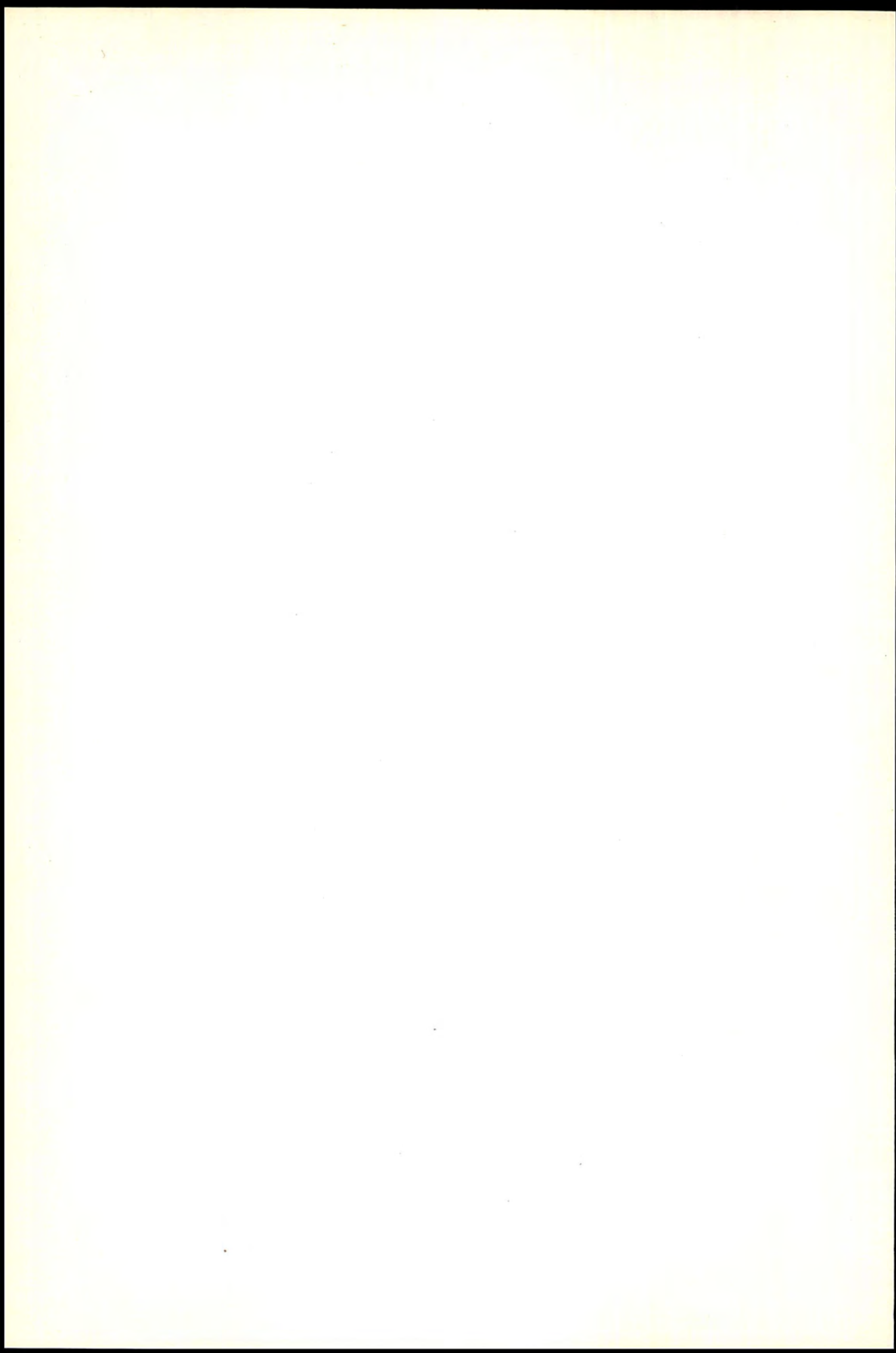
1939

KEIZERSGRACHT 264

—

AMSTERDAM

JAARVERSLAG OVER 1939

1. Algemeene beschouwingen

Wij zijn dankbaar, dat de oorlog het Instituut niet onvoorbereid heeft gevonden. Reeds geruimen tijd tevoren scheen de politieke ontwikkeling er op te wijzen, dat een uitbarsting verwacht kon worden. Vandaar dat wij reeds in den tijd van de besprekingen te München maatregelen meenden te moeten nemen, om de belangrijkste deelen onzer verzamelingen een veilige bergplaats te verschaffen. Wat toen nog gemakkelijk was, zou na het uitbreken van den oorlog veel moeilijker zijn geweest. Het spreekt vanzelf, dat de voorbereiding van de evacuatie van boeken en archieven veel werk heeft gevraagd, daar het noodig was in de verschillende kabinetten de min of meer zeldzame werken uit te zoeken. Daarmee, en ook met het inpakken van de boeken en het aanleggen van lijsten van het ingepakte, is veel tijd heen gegaan. Overbodig is deze moeite echter geenszins geweest, daar deze maatregelen ons het gevoel gegeven hebben, dat wij thans voor de veiligheid der ons toevertrouwde collecties hebben gedaan, wat wij konden.

Intusschen heeft het werk van het Instituut niet stilgestaan. Opnieuw kunnen wij tevreden zijn met hetgeen dit jaar bereikt werd. In ons eigen land werd de verkregen positie uitgebreid en versterkt. Het is bemoedigend, waar te nemen, hoe in talrijke gevallen ons Instituut als de natuurlijke bewaarster beschouwd wordt van belangrijke papieren en geschriften, die door de omstandigheden of door het overlijden van den eigenaar aan het zwerven dreigen te geraken. En al weten wij, dat het bij de oprichting van het Instituut een der voornaamste doelstellingen is geweest materiaal, dat verloren dreigt te gaan, te redden, het is toch aangenaam te bemerken, dat ook door anderen dit doel gewaardeerd — en het nastreven er van in de hand gewerkt wordt. Met den in 1939 binnengehaalden oogst meenen wij dan ook tevreden te kunnen zijn, al moet ook de in het vorige jaarverslag geuite klacht, dat het Nederlandsche materiaal bij ons in onvoldoende mate aanwezig is, herhaald worden. Wij vertrouwen, dat door de kentering, die langzaam bezig is zich te onzen gunste te voltrekken, de Nederlandsche afdeling op den duur belangrijk zal worden. Wij hebben ons dan ook in het bijzonder bezig gehouden met het aanknoopen van nieuwe relaties en het voeren van briefwisseling met en het bezoeken van personen van wie verondersteld kon worden, dat zij belangrijke bescheiden voor onze sociale geschiedenis onder hun berusting hadden. In enkele gevallen heeft dit tot een goed resultaat geleid. Ten einde

de bibliotheek van het Instituut zooveel mogelijk tot een centrale instelling op sociaal-historisch gebied te maken, werden voorts inleidende besprekingen gehouden om daarvoor in aanmerking komende bibliotheken in onze instelling te doen deponeeren.

In het buitenland ondergingen onze werkzaamheden een sterke uitbreiding, die slechts gedeeltelijk met den oorlogstoestand in verband stond. Ongetwijfeld hebben wij enkele oorlogswinsten gekregen, maar de meeste geschenken ontvingen wij langs den normalen weg: die van het toenemende vertrouwen in ons werk.

In Parijs konden wij, gedeeltelijk met steun van anderen, onze bibliotheek zeer sterk uitbreiden, terwijl wij in het begin van het jaar ook vasten voet in Engeland kregen. Het heeft in den kring van het bestuur een onderwerp van uitvoerige bespreking uitgemaakt, welke de beteekenis zou zijn, die wij aan dit Engelsche depôt zouden moeten geven. Eenerzijds pleitte de beteekenis van de Engelsche sociale geschiedenis voor het vormen van een filiaal van groot formaat; daardoor zou tevens contact met de Engelsche historische wereld verkregen kunnen worden. Anderzijds maanden een voorzichtig beleid en de oorlogstoestand er toe, klein te beginnen en af te wachten, hoe de verdere ontwikkeling zou zijn. Wij hebben de laatste gedragslijn gekozen, waarbij wij er van overtuigd zijn, dat de hulp, welke wij vonden bij den heer G. D. H. Cole, die zich op onze uitnoodiging bereid verklaarde als lid tot ons bestuur toe te treden, ons niet alleen in staat zal stellen veel moeilijkheden te omgaan, maar tevens de contacten voor onze organisatie te vinden, die ook bij een eenvoudigen opzet van waarde kunnen zijn. De omstandigheid, dat de heer Cole, chairman of the Executive Committee of the Fabian Society, als lector aan de Universiteit van Oxford verbonden is, heeft het ons gemakkelijk gemaakt het depôt te Oxford te vestigen. De directeur van ons depôt heeft aldaar veel steun aan den heer Cole. Den heer Cole zegt het bestuur hier gaarne hartelijk dank voor zijn bereidwilligheid, deze functie op zich te nemen.

In onze relaties met het overige buitenland is slechts weinig verandering gekomen. Het is in het bijzonder te betreuren, dat wij zoo weinig relaties met de Amerikaansche staten hebben. Het is niet onmogelijk, dat deze achterstand ten opzichte van Zuid-Amerika eenigszins zal worden ingehaald, maar ten aanzien van de Vereenigde Staten lijkt het zeer de vraag, of dit binnen afzienbaren tijd mogelijk zal zijn. Wel is het aantal periodieken, dat wij thans vandaar ontvangen, toegenomen en hebben wij thans, dank zij een jong historicus, die een aantal publicaties op ons gebied ter inzage voor ons van zijn Amerikaansche reis meebracht, contact met enkele regeeringscolleges in de Vereenigde Staten gekregen, die ons voortaan hun zeer belangwekkende

publicaties zullen toezenden, maar dit is nog lang niet voldoende. De betekenis der Vereenigde Staten maakt het wenschelijk, dat wij zoo goed en volledig mogelijk op de hoogte komen van hetgeen daar op ons gebied in het licht gegeven wordt. Daaraan ontbreekt tot heden bijna alles. Het is mogelijk dat hierin verandering kan gebracht worden door een nieuwe organisatie, die bezig is zich te vormen en die onder meer ook op wetenschappelijk gebied verband tusschen Nederland en de Vereenigde Staten wil brengen. Zij hoopt daarbij te mogen rekenen op den steun van de Library of Congress en de sinds kort gevormde vereeniging van Nederlandsche professoren in de Vereenigde Staten.

Wij laten hier ten slotte een algemeene opmerking volgen. Tot nu toe heeft de oorlog nog geen beperking van onze werkzaamheden ten gevolge gehad. Nog altijd blijft het Instituut overstelpt met werk en de achterstand, die er sinds de oprichting van het Instituut bestond, vermindert slechts zeer langzaam is. Dat moge een bedenkelijk teeken zijn, — het is toch ook een gunstig teeken.

2. Bestuur

In het jaar 1939 kwamen in het Bestuur enkele belangrijke wijzigingen. Ons medelid, prof. dr. H. Brugmans, die op grond van zijn leeftijd in den loop van het jaar als bestuurslid bedankt had, overleed enkele maanden later. Wij gedenken hier met dankbaarheid de groote belangstelling, die hij steeds voor ons werk getoond heeft.

In de vacature-Theissen, die reeds een tweetal jaren onvervuld was, werd in Juli l.l. door de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte der Universiteit van Amsterdam prof. dr. N. B. Tenhaeff aangewezen.

Hierboven is reeds vermeld, dat de heer G. D. H. Cole te Londen (Oxford) zich op uitnoodiging van ons Dagelijksch Bestuur bereid verklaard heeft als lid tot het Bestuur toe te treden.

Er bestaat thans door het uittreden van den inmiddels overleden hoogleeraar Brugmans één vacature in het Bestuur, waarvoor volgens de statuten het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief het lid moet aanwijzen.

Het Bestuur zal na bekrachtiging van de benoeming van den heer Cole als volgt zijn samengesteld:

Nehemia de Lieme, te 's-Gravenhage, voorzitter,
prof. mr. N. W. Posthumus te Amsterdam, secretaris-penningmeester,
prof. jhr. dr. P. J. van Winter, Groningen,
prof. dr. H. Bolkestein, Utrecht,
G. D. H. Cole, Londen,
prof. mr. dr. I. B. Cohen, Groningen,

mej. dr. Jane de Iongh, Amsterdam,
J. Oudegeest, Oegstgeest,
prof. dr. N. B. Tenhaeff, Amsterdam,
dr. H. B. Wiardi Beckman, Overveen.

De drie eerstgenoemden vormden het Dagelijksch Bestuur.

3. Gebouw; plaatsruimte

De evacuatie van een aanmerkelijk aantal boeken en archieven heeft het aanwezige plaatsgebrek niet doen verdwijnen. Hun verwijdering is nauwelijks bemerkt. In geen der kabinetten, met uitzondering van het Russische, is thans nog plaats te vinden. Ook de kasten op de gangen, die bij de verschillende kabinetten zijn opgesteld en doorgaans de werken van meer algemeen aard bevatten, zijn thans overvol. Voor de honderden dozen brochures is sinds lang in de kabinetten geen plaats meer; zij staan of in de gangen tien rijen hoog opgestapeld, of op een onbereikbare hoogte boven op de boekenkasten in de kabinetten. Gelukkig is er echter nog wat plaats in de gangen; deze zijn in 1938 voor de helft van kasten voorzien. Het zal thans noodig zijn, zoo spoedig mogelijk ook in de andere helft kasten te plaatsen. Als ook eenmaal deze ruimte gevuld is, is het gebouw geheel vol. De huur van den kelder heeft slechts eenig soulaas gebracht; grootendeels werd deze gevuld met het krantenmateriaal van den zolder, die in verband met eventueel brandgevaar ontruimd werd. Verder werden naar den kelder de krantencollecties uit een der magazijnen overgebracht. Deze localiteit werd n.l. ingericht als Seminarium voor Sociale Geschiedenis, waartoe naar dit vertrek werden overgebracht alle wetenschappelijke tijdschriften, die voordien over verschillende vertrekken verdeeld waren. Het ligt in de bedoeling hier nog de geheele Amerikaansche afdeeling op te stellen, waardoor de groote krantenzaal weer meer vrije ruimte zal krijgen.

Uit het Russische kabinet werden de vele dubbeltallen verwijderd, alsmede de boeken over de Baltische staten en de staten in Z.O. Europa, zoodat er ruimte voor de boekerij van de Russische Sociaal-Revolutionnaire Partij vrij kwam. In de aangrenzende gang werden de daaruit afkomstige boeken in niet-Russische talen, alsmede de reeds hierboven genoemde werken betreffende de Baltische staten en die in Zuid-Oost Europa opgesteld. De letterkundige afdeeling dezer boekerij werd niet in het kabinet geplaatst, maar zal in kisten bewaard worden.

Ook de affiche-afdeeling wordt met gebrek aan plaats bedreigd. Het zal noodig zijn hiervoor nog een tweede, groote kast te laten vervaardigen.

De ontruiming van den zolder gaf veel werk. Na afloop daarvan werd de ruimte, op deskundig advies, met een preparaat behandeld waardoor zij, naar

wij hopen, tegen eventueele brandbommen beveiligd is. Bijbehoorend bluschmateriaal werd aangekocht.

De aan den overkant van ons Instituut gelegen kelder bleek zeer doeltreffend te zijn. Het grootste deel onzer omvangrijke krantenverzameling kon er in onder gebracht worden.

4. Verwarming gebouw

Na het in gebruik nemen van het gebouw bleek reeds in den winter van 1936 op 1937, dat de verwarming niet voldoende was. In 1937 is daarom een aantal radiatoren bijgeplaatst, maar de groote vensters veroorzaken zooveel koude, dat de kachel niet in staat is, het groote aantal kamers en de uitgestrekte gangen te verwarmen. Voortdurend is getracht de capaciteit te vergrooten, maar het blijkt niet mogelijk bij eenigszins strenge koude in het geheele huis een voldoende hooge temperatuur te bereiken.

Na het uitbreken van den oorlog bleek de mogelijkheid te bestaan, dat de olie, die voor de kachel gebruikt wordt, de z.g. huisbrandolie I, schaarscher zou worden, omdat deze olie ook voor vele motoren gebruikt wordt. Vandaar dat het besluit genomen werd, de machine te laten verbouwen, zoodat met een goedkoopere oliesoort gestookt kon worden. Door den lageren prijs van de olie worden de kosten van de verbouwing der machine weer goed gemaakt.

Al spoedig echter werd distributie van alle oliesoorten ingevoerd, zoodat nu slechts 70 % van het in het vorig jaar verbruikte kwantum wordt geleverd. Bij speciale vergunning kan het desbetreffend regeeringsbureau een aanvullend kwantum toestaan, dat reeds tweemaal werd aangevraagd en verkregen. Bij de groote koude van dezen winter moest echter worden besloten, de verwarming ook op andere wijze op te voeren; dit moest worden gevonden door de aanschaffing van een aantal electriche kachels, die in de verschillende kabinetten geplaatst werden.

5. Ambtelijk personeel

Zooals reeds uit het voorgaande kan blijken, werd gedurende het geheele jaar van het personeel veel werk gevraagd. Met name vroeg het verplaatsen van de op den zolder gelegen krantencollecties veel van de inspanning van hen, die hiervoor waren aangewezen. In de werkzaamheden van mevrouw Adama van Scheltema als bibliothecaresse kwam geen verlichting. Assistentie, in het bijzonder bij het verkrijgen, schiften en inventariseeren van archieven is dringend noodig voor haar.

In de arbeidsverdeeling van het overige personeel kwam eenige wijziging. Door het vertrek van den heer Lehning naar Oxford verloor het Fransche

kabinet zijn leider. In deze vacature is tot heden niet voorzien. Voor zoover mogelijk zijn de andere wetenschappelijke medewerkers en de bibliothecaresse hieraan tegemoet gekomen door de bezoekers der Fransche afdeeling voor te lichten. Al gebieden de moeilijke omstandigheden zuinig te zijn, op den duur zal overwogen moeten worden, of niet tot de aanstelling van een anderen deskundige zal moeten worden overgegaan.

Doordat de heer Stein tijdelijk in Engeland vertoeft, is ook de Duitsche afdeeling zonder hoofd. Het Bestuur vertrouwt evenwel, dat de heer Stein zijn functie binnenkort weer zal vervullen. De bezetting der andere kabinetten werd niet gewijzigd; dr. Rüter bleef medewerker voor het Nederlandsch-Engelsche, dr. Sapir voor het Russische kabinet.

De catalogiseering bleef toevertrouwd aan de dames M. Dudok van Heel en S. van der Beek en aan den heer G. de Jong, van wie de eerste de leiding van het werk had.

Aan dr. Ketner bleef de samenstelling van het Bulletin toevertrouwd. Het aanvullende werk, daaraan nog door dr. Rüter verricht, ging geheel in zijn handen over.

De heer S. Waas bleef met de zorg van de krantenafdeeling en van het verzamelen der jaarverslagen van vakvereenigingen in binnen- en buitenland belast. Met zijn hulp maakte de bibliothecaresse een begin met het samenstellen van een bibliografische lijst der kranten, die in het bezit van het Instituut zijn. Zooals bekend is, werd het eerste gedeelte daarvan, de Nederlandsche sociaal-politieke bladen, die tot 1 Augustus 1914 verschenen, in het derde nummer van ons Bulletin 1939 gepubliceerd.

6. Werkloozen

Gedurende ongeveer twee jaren (van begin 1937 tot den zomer van 1939) hebben geregeld een vijftal jongere werkloozen in het Instituut meegewerkt. Met het uitbreken van den oorlog werden deze volontairs opgeroepen; daarmede eindigde hun arbeid voor het Instituut.

Zij hebben vooral in de krantenafdeeling bijzonder nuttig werk geleverd, en het is mede aan hun ijverige en accurate medewerking te danken, dat de ordening dezer groote collectie in de laatste jaren goed gevorderd is.

7. Stand der werkzaamheden

a. *Bibliotheek*. De bibliotheek bestaat thans uit de volgende onder-afdeelingen: boeken, brochures, tijdschriften, documentatie, kranten, jaarverslagen, affiches en foto's.

Door den aankoop van eenige nieuwe verzamelingen, door talrijke geschenken en door de ter bespreking in het Bulletin ontvangen boeken, vermeerderde het aantal boeken aanzienlijk. Verschillende zeldzame publicaties werden verkregen.

De onderafdeeling *brochures* nam weer sterk toe; in het bijzonder kan op de belangrijke verzameling brochures van de hand van mevrouw Roland Holst (blz. 37, no. 60) gewezen worden, die hierachter als geschenk vermeld staat. Aan de catalogiseering van deze afdeeling is men nog niet toe.

De *tijdschriften* werden, zoowel die van wetenschappelijken als van politieken of gemeenen aard, alfabetisch gerangschikt.

De sectie *documentair materiaal* onderging een belangrijke uitbreiding. Van verschillende centrale bonden werd verkregen, dat zij ons voortaan hun geheele documentatie toezenden. Dit geldt ook voor verschillende buitenlandsche bonden. Daar deze, door de organisaties rondgezonden circulaires meer van internen aard zijn, is er reden over deze nieuwe aanwinsten tevreden te zijn.

De onder-afdeeling *kranten* kan volgens haar samenstelling in politieke en in vakbladen gesplitst worden.

Van de politieke bladen zijn de Nederlandsche thans tot aan de letter V geordend. Deze waren ook reeds gecatalogiseerd, maar door de talrijke aanwinsten moet dit werk opnieuw geverifieerd worden. Van de overige politieke bladen zijn de Duitsche, Fransche, Italiaansche, Portugeesche, Spaansche en Zuid-Amerikaansche bladen tot en met de letter L geordend, echter nog niet gecatalogiseerd. De Zuid-Afrikaansche bladen zijn daarentegen geheel op alfabet geordend. Van de Belgische, Engelsche, Joodsche, Noord-Amerikaansche, Poolsche, Russische, Scandinavische en Tsjechische kranten is alleen een indeeling naar groepen (landen of talen) gemaakt. Ten aanzien van de vakbladen is het werk minder ver gevorderd. Voor de Nederlandsche vakbladen geldt bijna hetzelfde als voor de politieke bladen. Zij waren geheel geordend en gecatalogiseerd, maar zij moeten opnieuw geïnventariseerd worden. De buitenlandsche vakbladen zijn nog niet geordend. Wel is dit indertijd geschied, maar daar er daarna weer nieuw materiaal bijgekomen is, is deze voorloopige ordening in het ongereede geraakt en moet dit werk opnieuw opgenomen worden.

Voor de groep *jaarverslagen* werden vele nieuwe verslagen van vakbonden ontvangen. Het betreft hier in hoofdzaak de Nederlandsche verslagen, daar van de buitenlandsche vakbonden op dit punt weinig medewerking ontvangen wordt. De internationale bonden maken hierop een uitzondering. Deze sectie bevat voor een groot deel nieuw materiaal, met groote leemten. Oudere jaarverslagen zijn helaas niet veel aanwezig. Blijkbaar besteden de betrokken

organisaties er slechts weinig zorg aan, dat deze niet verloren gaan.

De onderafdeeling *politieke affiches* onderging wederom een aanmerkelijke uitbreiding. Het plan is, met enkele instanties tot samenwerking te komen om een fraaie verzameling te vormen. Reeds thans zijn de meeste landen in onze collectie vertegenwoordigd.

De *foto-afdeeling* werd met tal van foto's vermeerderd.

b. *Archieven*. In het algemeen bestaat ten opzichte van het ordenen der door ons verkregen archieven een groote achterstand. Wegens de sterke uitbreiding van de werkzaamheden van het Instituut is het echter niet meer dan natuurlijk, dat de zeer tijdroovende inventarisering van archieven wat op den achtergrond geraakt is. De overweging, dat vooral dit soort materiaal nieuw inzicht in de sociale ontwikkeling kan geven, is het Instituut een prikkel, deze taak niet uit het oog te verliezen.

Ten einde den omvang van dezen arbeid eenigszins aan te geven volgen hieronder de archieven, die het Instituut in eigendom of in depôt bezit.

I. Archieven (geheel of gedeeltelijk) van personen in Nederland:

- 1 Prof. jhr. J. de Bosch Kemper,
- 2 A. H. Gerhard,
- 3 F. van der Goes,
- 4 Jhr. W. C. de Jonge,
- 5 J. H. Schaper,
- 6 P. L. Tak,
- 7 Mr. P. J. Troelstra,
- 8 Dr. F. M. Wibaut,
- 9 P. Wiedijk,
- 10 Jan van Zutphen.

Bovendien bezit het Instituut nog kleinere verzamelingen van de volgende personen:

- 11 Enka (mevr. A. Tjaden-van der Vlies),
- 12 J. Goubitz,
- 13 R. Kuyper.

II. Archieven van organisaties in Nederland:

- 14 A.J.C. Hoofdbestuur,
- 15 A.J.C. Afd. Den Haag,
- 16 Archief „Honger en Schrik”,
- 17 Archief betr. Staking 1903,
- 18 Archief Misdaad en Straf,
- 19 Comité „Mobiliseren”,

- 20 Comité voor het Nederlandsch Tehuis voor Spaansche kinderen in Frankrijk (Hoofdbestuur en Subcommissie Amsterdam),
- 21 De Dageraad,
- 22 Landelijke Federatie van Bouwvakarbeiders,
- 23 Maatschappij voor den Werkenden Stand, Amsterdam,
- 24 N.A.S. Bestuur,
- 25 Ned. Federatie van Transportarbeiders,
- 26 Ned. Federatie van Werklieden in Openbaren Dienst,
- 27 P.A.S. Zaanstreek,
- 28 R.S.P. Afd. Zaandam,
- 29 R.S.P. Afd. Hilversum,
- 30 Revolutionnaire jeugdbonden,
- 31 S.D.A.P. In dit archief zijn opgenomen:
 Archief van de Sociaal-Demokratische Studieclub,
 Archief van de Sociaal-Demokratische Onderwijzersvereniging,
 en de volgende afdeulingsarchieven:
 Federatie Amsterdam en de Afdeelingen Baarderadeel, Delft, Enschede, Franeker, Groningen, Den Haag (IV), Haarlem (I), Heemstede, Lemmer, Maastricht, Terneuzen, Utrecht,
- 32 Archief van de Redactie der Socialistische Gids,
- 33 Vereeniging Christelijk Hulpbetoon, 's-Hertogenbosch,
- 34 Wuppertal-Comité.

III. Buitenlandsche archieven, waarvan sommige zich in het filiaal te Parijs of elders bevinden:

- 35 Marx-Engels archieven,
- 36 Jul. Mottler,
- 37 H. Jung,
- 38 J. Ph. Becker,
- 39 M. Hess,
- 40 Jos. Weydemeyer,
- 41 H. Schlüter,
- 41a Pierre Vésinier,
- 42 Ed. Bernstein,
- 43 G. von Vollmar,
- 44 Wolfgang Heine,
- 45 Jules Guesde,
- 46 Archief van de S.P.D.
- 47 Archief der Russische Sociaal-Revolutionnaire Partij,
- 48 Archief der Parijsche groep der R.S.R.P.,

- 49 Archief van het centrum der sociaal-democratische vakverenigingen in Oostenrijk 1934—38,
50 Archief der Menschewistische Partij, groepen te Parijs en Zürich,

Voorts nog de volgende collecties:

51 Alldentscher Arbeiter- und Soldatenrat, 1918—20,	61 Kofzow-Ginsburg,
52 Archief Socialist League,	62 Krassine,
53 A. Abel,	63 G. Landauer,
54 P. Axelrod,	64 W. Liebknecht,
55 Jos. Bloch, <i>verloren?</i>	65 Ossietsky,
56 Etienne Cabet en Beluze,	66 Portugais,
57 Greszynski,	67 Potressow,
58 P. Herz,	68 B. Savinkow,
59 Al. Herzen,	69 V. Smirnoff,
60 K. Kautsky,	70 Georg Weerth,

Alsmede de volgende kleinere collecties:

71 Albert,	84 F. Lassalle,
72 L. Andréeff,	85 André Léo,
73 Bebel,	86 B. Malon,
74 L. Berthold,	87 Louise Michel,
75 W. Bracke,	88 Ramus,
76 Dr. F. Brupbacher ,	89 Elisée Reclus,
77 L. Deslinières,	90 Paul Reclus,
78 J. Dietz,	91 Pauline Roland,
79 W. Ellenbogen,	92 Andreas Scheu,
80 J. Gross,	93 Flora Tristan,
81 James Guillaume,	94 Eug. Varlin,
82 B. Karpeles,	95 W. Wolf,
83 Kropotkine,	
96—99 Ten slotte bezit het Instituut de archieven van de volgende internationale organisaties: I.A.M.B., I.A.M.V., Internationaal Solidariteits-Fonds en Sozialistische Jugend Internationale.	

c. *Catalogiseering*. Gedurende het geheele jaar werd door de drie daartoe aangewezen beambten het catalogiseeren voortgezet. Slechts door het noodzakelijke schrijfwerk voor den directeur (uitgaande brieven, kwartaal- en jaarverslagen) werd deze arbeid onderbroken. De catalogiseering van het Nederlandsch-Engelsche kabinet vorderde aanmerkelijk, zoodat thans het

einde van dit werk voor de Engelsche afdeeling in zicht is. Hierbij moet in het oog gehouden worden, dat vele geschriften hieruit naar een veilige bewaarplaats zijn gebracht (o. a. de collectie Kashnor), zoodat aan deze nog geen aandacht kon worden geschonken.

Na de Engelsche zal de Nederlandsche afdeeling onder handen genomen worden.

Door de in de tweede helft van het jaar opgetreden gebeurtenissen bleef de nummering van het Duitsche kabinet halverwege steken. Vertrouwd mag worden, dat deze in 1940 beëindigd kan worden.

De vele honderden nieuwe boeken (773), die voor aankondiging in het Bulletin bestemd waren, werden eveneens gecatalogiseerd en daarna, zooals steeds, in de bibliotheek geplaatst.

De klapper op de belangrijkste artikelen in de verschijnende tijdschriften werd geregeld bijgehouden.

d. *Bindwerk*. Voor zoover het budget het toeliet, werd met het inbinden der boeken voortgegaan. Het is niet te ontkennen, dat op dit gebied een zeer groote achterstand bestaat. In het bijzonder is het te betreuren, dat onze kostbare krantenverzameling los in kartonnen portefeuilles is ondergebracht.

8. De Studiezaal

De Studiezaal heeft in den loop der jaren een min of meer stabiel karakter gekregen; er werden ditmaal slechts weinig veranderingen in aangebracht. Enkele oudere werken werden door nieuwere vervangen. De statistische afdeeling werd uitgebreid, daar er voortdurend veel navraag naar statistische publicaties is.

Door bezoekers werden in een daarvoor gereed liggend register enkele malen wenschen aangaande nieuw aan te schaffen werken geuit, waaraan zooveel mogelijk tegemoet werd gekomen.

Omtrent de nieuwe publicaties, die ter lezing werden neergelegd, is hetzelfde als in vorige jaren op te merken.

Daar het vaak moeilijk bleek, van bepaalde Engelsche uitgevers boeken ter recensie te verkrijgen, hebben wij ons in het afgelopen jaar tot het „Books and Periodicals Committee of the British Council” gewend, met het verzoek, het Instituut in deze aangelegenheid te steunen. Sedertdien is een zeer prettige samenwerking met deze instelling tot stand gekomen. Uit de boeken, die ter recensie werden aangevraagd maar niet ontvangen, kunnen wij voortaan een keuze van de twaalf belangrijkste doen, die ons dan kosteloos door bemiddeling van den „British Council” worden toegezonden. Wij trachten het effect van deze samenwerking te vergrooten. Het aantal ter aankondiging toegezonden Fransche uitgaven verminderde zienderoogen.

Het aantal bezoekers van de Studiezaal was ook ditmaal bevredigend. Het bedroeg in de onderscheidene kwartalen resp. 640—570—500—490, of tezamen 2200, tegen 2440 in 1938 en 1530 in 1937.

9. Bezoekers

Van de personen uit binnen- en buitenland, die voor studiedoeleinden of uit belangstelling het Instituut bezochten, vermelden wij:

Prof. Henri Hauser uit Parijs, de heer en mevrouw prof. E. Coornaert uit Parijs, prof. dr. Z. W. Sneller uit Rotterdam, met 15 studenten, I. P. A. van Voorst van Beest, Den Haag, W. L. van Silfhout, Den Haag, Jacques Mesnil, Parijs, J. J. A. van Werkhoven, Breda, mevrouw T. van Mierop-Mulder, Amsterdam, prof. Ralph H. Lutz van de Stanford University, California, J. de Kadt, Haarlem, mevrouw Erika Mann, New-York, mevrouw R. E. Pool, Amsterdam, dr. Jac. Ragaz, Bern, mejuffrouw Mary E. Sutherland, Londen, mevrouw C. L. de Ligt-van Rossem, Genève, J. W. van Kampen, Amsterdam, D. Ploeger, Groningen, prof. J. C. M. Warnsinck, Utrecht.

Tot de bezoekers behoorden professoren, studenten en anderen, die aan wetenschappelijke publicaties werkten, schrijvers en journalisten, leeraren, vakbondsbestuurders enz.

Enkele malen vonden bijeenkomsten van den Sociaal-psychologischen Studiekring in ons gebouw plaats.

10. Aanwinsten voor de Bibliotheek

Ook ditmaal lichten wij uit den grooten toevloed der door ons verworven boekwerken er enkele zeldzame uit. Uit Amerika konden wij enkele geschriften uit den tijd van omstreeks 1830 aankopen en enkele strooibilletten uit den tijd der Eerste Internationale in de Vereenigde Staten.

Verder vermelden wij o.a. den zeldzamen eersten druk van de *Lettres d'un habitant de Genève à ses contemporains*, 1803, van St. Simon, en *Labour's wrongs and labour's remedies*, van Ch. Bray, eerste druk, 1839.

De in ons vorig jaarverslag vermelde aankoop van werken en werkjes van Sylvain Maréchal konden wij uitbreiden.

Wij gingen voort door aankopen uit antiquariaatscatalogi en op veilingen ons boekenbezit langzaam uit te breiden.

De volgende periodieken, tijdschriften zoowel als dagbladen, week- en maandbladen werden ontvangen:

	1 Sept. 1939	31 Dec. 1939	1938
Wetenschappelijke bladen	132	124	134
Vakbewegingsbladen en -persberichten . . .	279	265	274
Politieke bladen in de Nederlandsche, Duit- sche, Engelsche en Fransche taal	536	439	437
Spaansche bladen	18	11	66
Italiaansche bladen	11	8	14
Russische bladen	40	39	37
Joodsche, Hebreeuwsche en Poolsche bladen	12	13	21
Bladen in diverse talen	72	89	92
Politieke persberichten	36	33	29
Documentatie-bulletins	7	7	—
Tijdschriften van het Internationaal Arbeids- bureau te Genève	7	8	—
Nederlandsche Statistische tijdschriften . . .	3	3	—
Bibliografische periodieken	13	13	14
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1166	1052	1118

Het aantal in 1939 ontvangen periodieken bedroeg tot 1 September l.l. 1166. In de maanden September tot December werden, dank zij gestadige correspondentie met de redacties, 62 nieuwe tijdschriften ontvangen. Daartegenover ontvingen wij door den oorlog 176 bladen niet, daar de uitgave gestaakt werd of de uitgevers deze bladen niet verder konden toezenden. Dit betrof uit Amerika 2, België 11, Engeland 28, Frankrijk 110, Nederland 5, Polen 13 en Zwitserland 7 periodieken.

Het eindcijfer in December bedroeg dus 1052 periodieken, die geregeld werden ontvangen.

Verdeeld over de landen ontvingen wij:

	1939	1938
Ver. Staten van Amerika	103	71
waaronder: van Chineesche groepen 4		
Duitsche „ 3		
Italiaansche „ 2		
Joodsche „ 8		
Poolsche „ 1		
Russische „ 5		
Spaansche „ 2		
Tsjechische „ 4		

	1939	1938
Latijnsch Amerika	17	19
waaronder: van Russische groepen 2		
Australië	7	2
België	85	80
waaronder: van Chinese groepen 1		
Duitsche „ 1		
Bohemen (Tsjecho-Slowakije)	8	69
Britsch-Indië	7	5
Bulgarije	1	1
China	3	—
Denemarken	13	—
Duitschland	46	40
waaronder: van Russische groepen 1		
Estland	1	—
Frankrijk	148	217
waaronder: van Armeensche groepen 2		
Duitsche „ 15		
Hongaarsche „ 1		
Italiaansche „ 3		
Joodsche „ 1		
Oostenrijksche „ 2		
Russische „ 17		
Spaansche „ 3		
Tsjechische „ 2		
Groot-Brittannië	100	86
waaronder: van Chinese groepen 2		
Duitsche „ 5		
Joodsche „ 2		
Oostenrijksche „ 1		
Russische „ 3		
Spaansche „ 3		
Hongarije	7	20
Italië	15	16
Japan	2	2
Joegoslavië	4	3
Luxemburg	1	1
Nederland	331	313
waaronder: van Chinese groepen 1		
Duitsche „ 4		

	1939	1938
Nederland (Oost- en West-Indië)	9	6
Nieuw-Zeeland	2	1
Noorwegen	5	—
Palestina	10	4
Polen	—	16
Portugal	1	1
Roemenië	10	12
Rusland	13	10
Scandinavië (zie Denemarken, Noorwegen en Zweden)	—	25
Spanje	4	50
Zuid-Afrika	11	6
Zweden	36	—
Zwitserland	52	52

In verband met het bovenstaand overzicht der periodieken, die door het Instituut in het jaar 1939 geregeld werden ontvangen, leek het ons van belang, na te doen gaan, in hoeverre het Instituut contact heeft met de verschillende politieke en vakbonds-groepen in Nederland en in het buitenland. Wij komen dan tot de volgende resultaten:

Nederland

- I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 7 tijdschriften.
- II. Wetenschappelijke publicaties: 9 tijdschriften.
- III. Werkgevers-organisaties: Algemeene, R.K. en Chr. werkgeversbonden: 4 bladen.
- IV. Vakbeweging:
 - a. Katholieke Vakbeweging: 22 bladen.
 - b. Moderne Vakbeweging: Nederlands Verbond van Vakverenigingen (N.V.V.): orgaan De Vakbeweging, aangesloten bonden: 46 bladen.
 - c. Neutrale Vakbeweging: De Nederlandse Vakcentrale: orgaan De Nederlandse Vakcentrale, aangesloten bonden: 30 bladen.
 - d. Protestantsch Christelijke Vakbeweging: Christelijk Nationaal Vakverbond (C.N.V.): orgaan De Gids, aangesloten bonden: 24 bladen.
 - e. Revolutionnaire Vakbeweging: Nationaal Arbeids Secretariaat (N.A.S.): orgaan De Arbeid en 1 ander blad, aangesloten bonden: 5 bladen.
 - f. Syndicalistische Vakbeweging: Nederlands Syndicalistisch Vakverbond (N.S.V.): orgaan De Syndicalist.

V. Bedrijfskranten:

1. Van Marken, Delft,
2. Philips, Eindhoven,
3. Stork & Co., Hengelo,
4. Werkspoor, Amsterdam.

VI. Politieke partijen en groepen:

- a. Anarchistische: De Vrije Socialist en 2 andere bladen.
- b. Anti-fascistische groepen:
 1. Comité van Waakzaamheid: brochurenreeks.
 2. Eenheid door Democratie (E.D.D.): blad van denzelfden naam.
 3. Andere groepen: 1 blad.
- c. Antirevolutionnaire: Anti-Revolutionnaire Partij: Christelijk-sociaal Dagblad en 3 andere bladen.
- d. Christelijk-Historische: Christelijk-Historische Unie: maandblad Tijden en 1 jongeren-orgaan.
- e. Communistische:
 1. Communistische Partij Nederland: hoofdblad Het Volksdagblad, maandblad Politiek en Cultuur en 3 andere bladen.
 2. Trotskisten: 1 blad.
 3. Andere communistische groepen: 4 bladen.
- f. Katholieke: Rooms-Katholieke Staatspartij: maandblad R.K. Staats-
Staatspartij en 9 andere bladen.
- g. Liberale: Liberale Staatspartij De Vrijheidsbond: hoofdblad De
Vrijheid en 1 jongeren-orgaan.
- h. Nationaal-socialistische en fascistische groepen:
 1. Nationaal-Socialistische Beweging (N.S.B.): hoofdblad Het Na-
tionale Dagblad; weekblad Volk en Vaderland; maandblad Nieuw
Nederland en 4 andere bladen.
 2. Andere fascistische groepen: 9 bladen.
- i. Revolutionnair-socialistische: Revolutionnair-Socialistische Arbeiders-
partij (R.S.A.P.): hoofdblad: De Nieuwe Fakkel en 5 andere bladen.
- j. Socialistische:
 1. Sociaal Democratische Arbeiderspartij (S.D.A.P.): hoofdblad Het
Volk; maandblad Socialisme en Democratie en 12 andere bladen.
 2. Andere socialistische groepen: 5 bladen.
- k. Vrijzinnig-democratische: Vrijzinnig-Democratische Bond: hoofdblad
De Vrijzinnig-democraat; maandblad De Opbouw en 1 jongeren-
orgaan.

VII. Algemeene arbeiders-organisaties:

1. Ned. Luthersche Bond voor Christelijk-Sociale Actie: maandblad Maarten Luther.
2. Patrimonium: weekblad Patrimonium.
3. R.K. Werklieden Verbond: weekblad Herstel; maandblad Lering en Leiding.
4. Andere groepen: 5 bladen.

VIII. Gemeenschappelijk grondbezit en aanverwante groepen: 5 bladen.

IX. Landbouworganisaties: 9 bladen.

X. Vredesorganisaties: 9 bladen.

XI. Joodsche groepen: 5 bladen.

XII. Vlaamsche groepen: 3 bladen.

XIII. Buitenlandsche groepen: 7 bladen.

XIV. Varia: 14 bladen.

Nederlandsch Oost-Indië

I. Vakbeweging:

Blad van: Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap,
 Vereeniging van assistenten in Deli,
 Bond van Handels- en Kantoorgeëmployeerden en Technici,
 Personeel bij 's Lands Mijndienst,
 Vereeniging van Scheepswerktuigkundigen,

II. Politieke groepen: Blad van Partai Indonesia Raja (Parindra).

Nederlandsch West-Indië

Vakbeweging: 2 bladen.

Vereenigde Staten van Amerika

I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 3 tijdschriften.

II. Wetenschappelijke tijdschriften: 10 tijdschriften.

III. Vakbeweging:

a. American Federation of Labor (A.F.O.L., W. Green): maandblad American Federationist en 1 ander blad, verder jaarboek, brochures, enz.

b. Committee of Industrial Organization (C.I.O., J. Lewis), weekblad C.I.O. News, verder brochures, enz.

c. Industrial Workers of the World (I.W.W.): hoofdblad Industrial Worker.

d. Andere vakbonden: 5 bladen.

f. Noort

IV. Politieke partijen en groepen:

- a. Anarchistische: 2 bladen.
- b. Anti-fascistische: 1 blad.
- c. Communistische:
 1. Trotskistische: 15 bladen.
 2. Communist Party of the U.S.A.: hoofdblad Daily Worker; maandblad Communist en 3 andere bladen.
 3. Andere communistische groepen: 1 blad.
- d. Socialistische:
 1. Socialist Party of the U.S.A. (Norman Thomas): hoofdblad The Call; maandblad Socialist Review en 5 andere bladen; verder brochures, enz.

V. Georgisme en aanverwante groepen: 4 bladen.

VI. Joodsche groepen: 7 bladen.

VII. Buitenlandsche groepen: 22 bladen.

VIII. Varia: 20 bladen.

*Latijnsch Amerika**Argentinië*

- I. Regeeringspublicaties: 1 tijdschrift en andere publicaties.
- II. Anarchistische: 2 bladen.
- III. Socialistische: Partido Socialista: orgaan La Vanguardia; maandblad Revista Socialista.

Brazilië

Buitenlandsche groepen: 2 bladen.

Cuba

Socialistische groepen: 1 blad.

Mexico

- I. Vakbeweging: 2 bladen.
- II. Socialistische: 1 blad.
- III. Trotskistische: 2 bladen.

Uruguay

- I. Anarchistische: 2 bladen.
- II. Buitenlandsche groepen: 2 bladen.

Australië

- I. Communistische: 1 blad.
- II. Georgisme en aanverwante groepen: 3 bladen.
- III. Socialistische: Australian Worker's Union: weekblad Australian Worker.
- IV. Trotskistische: 2 bladen.

België

- I. Regeeringspublicaties: 1 tijdschrift.
- II. Vakbeweging:
 - a. Katholieke vakbeweging: Ligue Nationale des Travailleurs Chrétiens: maandbladen Les dossiers de l'action sociale catholique en De gids op maatschappelijk gebied.
 - b. Liberale vakbeweging: La Centrale Générale des syndicats Libéraux Belges: maandbladen Le syndicaliste belge, en De liberale syndicalist.
 - c. Moderne vakbeweging: Confédération Générale du Travail de Belgique: organen Le mouvement syndical belge en De Belgische vakbeweging; verder verslagen, brochures, enz. aangesloten bonden: 14 bladen.
 - d. Syndicalistische vakbeweging: 2 bladen.
- III. Politieke partijen en groepen:
 - a. Communistische: Parti Communiste Belge: organen La voix du peuple, en Het Vlaamsche volk.
 - b. Fascistische: 8 bladen.
 - c. Katholiek-sociale groepen: 3 bladen.
 - d. Liberale: 1 blad.
 - e. Revolutionair-socialistische groepen: 1 blad.
 - f. Socialistische: Parti Ouvrier Belge (P.O.B.): organen Le Peuple en Vooruit; maandbladen La Revue Socialiste en Leiding; en 9 andere bladen.
 - g. Trotskistische: 8 bladen.
 - h. Vlaamsche beweging: 6 bladen.
- IV. Coöperatie: 1 blad.
- V. Buitenlandsche groepen: 3 bladen.
- VI. Varia: 7 bladen.

Bohemen (vroeger Tsjecho-Slowakije)

- I. Politieke bladen en tijdschriften:
 - a. Nationaal-socialistische bladen: 2 bladen.

- b. Andere politieke bladen: 5 bladen.
- II. Buitenlandsche groepen: 1 blad.

Britsch-Indië

- I. Politieke partijen en groepen:
 - a. Communistische: 1 blad.
 - b. Congress Party: 1 blad en andere publicaties.
- II. Varia: 5 bladen.

China

3 bladen in de Engelsche taal uit China, verder propaganda-materiaal, boeken, brochures en persberichten betreffende China uit andere landen.

Denemarken

- I. Vakbeweging: De Samvirkende Fagforbund i Danmark: orgaan Arbejderen; verder 1 blad.
- II. Georgisme: 1 blad.
- III. Socialistische: Socialdemokratisk Forbund i Danmark: orgaan Socialdemokraterne, en 6 andere bladen.
- IV. Varia: 1 blad.

Duitschland

- I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 3 tijdschriften.
- II. Wetenschappelijke en economische tijdschriften: 15 tijdschriften.
- III. Arbeidsfront: Deutsche Arbeitsfront (D.A.F.): orgaan Arbeitertum; verder Der Ruhrarbeiter.
- IV. Politieke bladen en tijdschriften:
 - a. National-Sozialistische Arbeiter-Partei (N.S.D.A.P.): orgaan Völkischer Beobachter, maandblad National-sozialistische Monatshefte, en 5 andere bladen.
 - b. Niet officieele politieke bladen: 3 bladen.
 - c. Anti-semitische: 3 bladen.
- V. Coöperatie: 2 bladen.
- VI. Buitenlandsche groepen: 1 blad.
- VII. Varia: 8 bladen.

Engeland

- I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 2 tijdschriften.
- II. Wetenschappelijke tijdschriften: 8 tijdschriften.
- III. Vakbeweging:
 - a. Trades Union Congress: hoofdblad Labour, en 12 andere bladen, verder brochures, congresverslagen enz.

- IV. Politieke partijen en groepen:
 - a. Burgerlijke partijen: 3 bladen.
 - b. Communistische:
 - 1. Communist Party of Great Britain: orgaan Daily Worker, en 12 andere bladen.
 - 2. Trotskisten: 4 bladen.
 - c. Fascistische en anti-fascistische: 3 bladen.
 - d. Socialistische:
 - 1. Labour Party: orgaan Daily Herald en 3 andere bladen.
 - 2. Independent Labour Party: orgaan New Leader; maandblad Left; verder brochures enz.
 - 3. Andere socialistische groepen: 9 bladen.
- V. Coöperatie: 4 bladen.
- VI. Georgisme: 1 blad.
- VII. Joodsche groepen: 3 bladen.
- VIII. Buitenlandsche groepen: 9 bladen.
- IX. Varia: 16 bladen.

Estland

Regerings- en andere officieele publicaties: 1 tijdschrift.

Frankrijk

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 9 tijdschriften.
- II. Vakbeweging: Confédération Général du Travail (C.G.T.): orgaan Le Peuple, en 23 andere bladen.
- III. Politieke partijen en groepen:
 - a. Anarchistische: 2 bladen.
 - b. Burgerlijke partijen en groepen: 22 bladen.
 - c. Fascistische: 4 bladen.
 - d. Socialistische:
 - 1. Parti Socialiste, Section Française de l'Internationale Ouvrière (S.F.I.O.): hoofdblad Populaire, en 15 andere bladen.
 - 2. Andere socialistische groepen: 2 bladen.
- IV. Coöperatie: 3 bladen.
- V. Buitenlandsche groepen: 46 bladen.
- VI. Varia: 20 bladen.

Hongarije

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 1 tijdschrift.
- II. Vakbeweging: 2 bladen.
- III. Politieke groepen: 4 bladen.

Italië

- I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 4 tijdschriften.
- II. Wetenschappelijke tijdschriften: 4 tijdschriften.
- III. Confederazion fascista dei lavoratori: Lavora Fascista.
- IV. Politieke bladen en tijdschriften: Il Partito Nazionale Fascista: 3 bladen.
- V. Niet officieele politieke bladen: 1 blad.
- VI. Anti-semitische: Difesa della Razza.

Japan

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 1 tijdschrift (Engelsch).
- II. Economisch maandblad in de Engelsche taal.

Joegoslavië

- I. Vakbeweging: Ujedninjeni Radnicki Sindikalni savez Jugoslavije: hoofdblad Ujedinjeni Sindikati.
- II. Politieke partijen en groepen: Socialistische: 1 blad.
- III. Buitenlandsche groepen: 2 bladen.

Nieuw-Zeeland

Politieke partijen en groepen:

a. Communistische: 1 blad.

b. Socialistische: New Zealand Labour Movement: hoofdblad The Standard.

Noorwegen

- I. Vakbeweging: syndicalistische: Norsk Syndikalistisk Federasjon: orgaan Alarm.
- II. Politieke partijen en groepen: Socialisten: Det Norsk Arbeiderparti: maandblad Det 20de Arhundre, en 3 andere bladen.

Palestina

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 2 tijdschriften.
- II. Vakbeweging: General Federation of Jewish Labour in Eretz-Israel: orgaan Dawar, en 7 andere bladen.

Portugal

1 blad.

Roemenië

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 1 tijdschrift.
- II. Vakbeweging: Confederatia Generala a Muncii den Romania: 8 bladen.
- III. Politieke partijen en groepen: socialisten: 1 blad.

Rusland

- I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 3 bladen en tijdschriften, w.o. Izwestia.
- II. Wetenschappelijke tijdschriften: 1 tijdschrift.
- III. Politieke bladen en tijdschriften:
 - a. Wsesojoeznaja Commoenistitsjeskaja Partia (Bolsjewiki) W.C.P. hoofdorgaan Prawda.
 - b. V.O.I.S. Gesellschaft für kulturelle Verbindung mit dem Auslande: 3 bladen.
- IV. Varia: 5 bladen.

Spanje

- I. Vakbeweging: Nationaal-syndicalistische beweging: 3 bladen.
- II. Politieke bladen: A.B.C.

Zuid-Afrika

- I. Regeerings- en andere officieele publicaties: 1 tijdschrift.
- II. Vakbeweging: Cape Federation of Labour Unions: maandblad Official Organ.
- III. Politieke partijen en groepen:
 - a. Communistische: 1 blad.
 - b. Nationalistische: 1 blad.
 - c. Trotskistische: 1 blad.
 - d. Andere groepen: 6 bladen (Free People, Ilanga Natal, Race Relations, Race Relations News, Trek en Umteteli wa Bantu).

Zweden

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 1 tijdschrift.
- II. Vakbeweging:
 - a. Moderne Vakbeweging: Landsorganisationen i Sverige: hoofdblad Fackföreningsrörelsen, en 21 andere bladen.
 - b. Syndicalistische Vakbeweging: Sverges Arbetares Central Organisation: hoofdblad Arbetaren en 3 andere bladen.
- III. Politieke partijen en groepen: socialistische: Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti: orgaan Social Demokraten en 6 andere bladen.
- IV. Buitenlandsche groepen: 1 blad.

Zwitserland

- I. Wetenschappelijke tijdschriften: 1 tijdschrift.
- II. Vakbeweging: Schweizerischer Gewerkschaftsbund: hoofdblad Gewerkschaftliche Rundschau en 6 andere bladen.

- III. Politieke partijen en groepen:
 - a. Anarchistische: 1 blad.
 - b. Burgerlijke partijen: 3 bladen.
 - c. Fascistische: 1 blad.
 - d. Socialistische: Sozialdemokratische Partei der Schweiz: Dagbladen: A. Z. (Bazel), Le Travail (Genève), Volksrecht (Zürich), maandblad Rote Revue en 3 andere bladen.
 - e. Trotskistische: 1 blad.
- IV. Coöperatie: 3 bladen.
- V. Buitenlandsche groepen: 3 bladen.
- VI. Varia: 6 bladen.

Internationale organisaties

Internationaal Arbeids Bureau: 7 tijdschriften.

Vakbeweging:

- a. Internationaal Verbond van Vakverenigingen (I.V.V.): Die Internationale Gewerkschaftsbewegung (in 3 Talen), Persbericht (in 4 talen). Aangesloten beroepssecretariaten: 13 bladen en persberichten.
- b. Internationale Christelijke Vakbeweging; Internationale Christelijke Vakbeweging (in 2 talen).
- c. Internationale Arbeiter Assoziation (I.A.A.): Persbericht (Duitsch).

Politieke organisaties:

- a. Communistische Internationale: 5 bladen.
- b. Socialistische Arbeiders Internationale (S.A.I.): Persbericht (in 3 talen).
- c. Socialistische Jeugd Internationale (S.J.I.): Persbericht (Duitsch).

Internationale vredes-organisaties: 4 bladen.

Varia: 10 bladen.

Zooals uit deze lijst blijkt, wordt het Instituut voldoende met periodieken van Nederlandsche herkomst voorzien; daartegenover ontvangt het deze op onvoldoende schaal uit Nederlandsch-Indië, Zuid-Amerika, Denemarken en Noorwegen. Het zal zeker niet aan mevrouw Adama van Scheltema, onze bibliothecaresse, liggen, als deze achterstand het volgende jaar niet is ingehaald.

De heer M. Kohnstamm, candidaat in de geschiedenis te Amsterdam, toonde ons na zijn terugkomst uit de Vereenigde Staten een aantal belangwekkende publicatiën van officieele instanties aldaar, wat ons aanleiding gegeven

heeft ons met de afdelingen van verschillende regeeringsdepartementen te Washington in verbinding te stellen, met het verzoek het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis zoo veel mogelijk op de gratis verzendlijst voor deze uitgaven te willen plaatsen.

Wij ontvingen omgaand van verschillende instanties een toestemmend antwoord, zoodat in de laatste twee maanden van 1939 reeds binnenkwamen:

Van het Department of Labor;

- Publications of the Department of Labor (1939) (Catalogue).
- Twenty-fifth annual report of the Secretary of Labor (June 30th 1937).
- Twenty-sixth annual report of the Secretary of Labor (June 30th 1938).
- United States Department of Labor. Twenty-five years of service 1913-1938.
- Economic Trends. Testimony of Isador Lubin (Commissioner of Labor Statistics) before the Temporary National Economic Committee Congress of the U. S. (Dec. 1938).
- Investigation of Concentration of Economic Power. Hearings before the Temporary National Economic Committee Congress of the U. S., parts 1—5a (Dec. 1938—March 1939).

Van de Works Progress Administration:

- Report on Progress of the W. P. A. Program (June, 30th 1938).

Van de Social Security Board:

- Second annual report 1937.
- Third annual report 1938.
- Characteristics of State Plans for Aid to the Blind.
- Characteristics of State Plans for Aid to Dependent Children.
- Characteristics of State Plans for Old-age Assistance.
- Some basic readings in social security (1939).
- The New Social Security. An address by Arthur J. Altmeyer, chairman of the Social Security Board (1939).
- Een stapeltje kleinere brochures en propaganda materiaal.

Van het *Committee on Education and Labor* zijn, naar ons bericht is, 55 publicaties onderweg.

11. G e s c h e n k e n

Ook dit jaar werd weer een groot aantal geschenken uit binnen- en buitenland ontvangen. Deze zijn ons steeds in hooge mate welkom, omdat hierdoor niet alleen onze verzameling verrijkt wordt, maar vooral ook omdat het in vele gevallen publicaties betreft, die noch in den normalen, noch in den antiquarischen boekhandel te verkrijgen zijn.

- 1 Van Jonkvrouwe J. Repelaer van Driel te Den Haag en mej. B. Th. Peereboom te Amsterdam ontvingen wij het archief van het Fonds Nederlandsch Tehuis voor Spaansche Kinderen in Zuid-Frankrijk (Soulac).
- 2 Uit Praag werd ons het archief van de Tsjechische sectie van de International Student Service toegezonden.
- 3 De heer Paul Reclus te Montpellier schonk de handschriften der lezingen van zijn vader Elie Reclus, die deze gehouden heeft aan de Université Nouvelle te Brussel over de geschiedenis van de godsdiensten. Deze lezingen zijn voor een groot deel niet in druk verschenen. Verder zond hij hierbij een aantal boeken en brochures van Elie Reclus.
- 4 Van de redactie van de Socialistische Gids te Amsterdam werd het redactie-archief verkregen.
- 5 Mevrouw H. Roland Holst-van der Schalk te Bloemendaal zond ons een belangrijke verzameling brieven, waaronder een brief van Clara Zetkin, 5 April 1906; 15 brieven van Karl Kautsky uit de jaren 1901—1907; 3 brieven van P. Axelrod uit de jaren 1905—1906; 9 uitvoerige brieven (1907) van A. Tschenkeli (Russisch sociaaldemokraat uit Georgië, vroeger lid van de Doema); tevens een aantal uitvoerige brieven van Georg Lukacs en B. Souvarine (1926).
- 6 De heer J. B. Meijer te Amsterdam zond ons uit de nalatenschap van zijn echtgenoot mevrouw Clara Meijer—Wichmann een archiefje van het „Comité tot bestrijding der bestaande opvattingen omtrent misdaad en straf” toe.
- 7 Van den heer H. Rietstap te Den Haag ontvingen wij een aanvulling op een reeds vroeger gezonden archief van de Arbeiders Jeugd-Centrale, afdeling Den Haag. Tevens zond hij archiefstukken van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling (1931—1935).
- 8 Mejuffrouw H. Crevelt te Amsterdam schonk ons een archiefje van de Subcommissie Amsterdam van het Comité voor Huisvesting van Spaansche kinderen, zijnde een aanvulling op het reeds vroeger ontvangen algemeene archief van dit comité.
- 9 De heer Jacques Mesnil (pseud. van J. Dwelshauvers) te Parijs zond ons een aantal gepubliceerde brieven en andere stukken van Elisée Reclus, waarvan wij noemen:
28 brieven aan mevrouw Clara Mesnil, waarvan er 12 gepubliceerd zijn, 3 brieven aan Jacques Mesnil en
1 brief aan de moeder van Jacques Mesnil, die geen van alle gepubliceerd zijn,
een eerste ontwerp van het voorwoord van E. Reclus voor het boek van dr. Max Nettlau, *Esquisse d'une biographie de Bakounine*.

- 1 brief van Louise Michel aan Elisée Reclus (19 September 1897),
 een aantal brieven aan Albert Richard (tusschen 24 December 1868 en
 10 November 1877),
 1 brief aan Paul Reclus (6 December 1896),
 1 brief aan Edmond Picard (27 November 1898),
 een manuscript van den jongen Elisée Reclus, Développement de la liberté
 dans le monde, later door hem zelf gedateerd 1851; volgens dr. Nettlau
 en Jacques Mesnil moet dit hs. echter van 1849 zijn. Het is het eerste
 geschrift van Elisée Reclus, waarin hij blijk geeft van zijn sympathie voor
 het anarchisme.
- 10 Uit de nalatenschap van Jacques Gross te Genève, (zie jaarverslag 1938,
 blz. 17, sub 1) werd weer een groot pak brieven ontvangen (1876—
 1916), waarvan wij noemen:
 1 brief van Elisée Reclus, 20 brieven van Jean Grave, 4 brieven van
 Sebastian Faure, 2 brieven van Paul Brousse (1876 en 1880), 19 brieven
 van Luigi Galleani, eenige van Louis Pindy (communard), Alcide Dubois
 (Fédération Jurassienne) en verder een aantal brieven van Franschen,
 Italianen enz. tusschen 1890 en 1900.
- 11 Van dr. F. Brupbacher te Zürich, ontvingen wij weer een groot aantal
 brieven, w.o.: 6 brieven van Vera Figner, het manuscript van dr. Brup-
 bacher, Anleitung zum gottlosen Leben (niet gepubliceerd), verder een
 aantal brieven van Zwitsersche socialisten, enkele zeer zeldzame foto's
 van Karl Bürkli en James Guillaume.
- 12 Door bemiddeling van den heer Th. van Driesten te Amsterdam ontvingen
 wij twee dozen archief van het Internationaal Solidariteits-Fonds over
 de jaren 1938 en 1939.
- 13 Van mevrouw T. van Mierop-Mulder te Amsterdam ontvingen wij het
 archief van het Comité „Mobiliseren” uit de jaren 1928—1937. Verder
 zond zij twee brieven van den Tolstoi-biograaf Paul Birukoff. 1 brief
 van P. Sergejenko, gericht aan Lod. van Mierop, eenige vellen aanteeke-
 ningen en twee portretten van L. van Mierop, 1 foto van P. Birukoff met
 L. van Mierop en een serie foto's van Leo Tolstoi.
- 14 Van den heer J. J. Kalker Jr. te Den Haag werden drie kisten ontvangen
 welke o.a. bevatten: een groot aantal kranten en tijdschriften, waardoor
 eenige van onze politieke bladen werden aangevuld of gecompleteerd,
 waaronder: De Eendracht, sociaal-democratisch blad, Eindhoven 1902—
 1910 (nu bij ons compleet), Eindhoven Vooruit, sociaal-democratisch
 blad, 1899—1903 (nu compleet), Sluit Schiedam, 1900—1903, Union
 Fraternelle (vrijmetselarij), 1907—1910, Blauwe Vaan, 1906—1910,
 Sociaal Weekblad 1904, verder jaarverslagen 1897—1899 van de Neder-
 landsche Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken.

- 15 Van den heer J. Gottschalk te Amsterdam een aantal gedenkboeken van R.K. vakbonden, de jaarboeken 1927—1931 en 1933 van het R.K. Werkliedenverbond, de jaargangen 1927—1928 van het katholiek jeugdleidersblad *Dux*, de jaargangen 1918—1922 van het Katholiek Sociaal Weekblad en eenige brochures uitgegeven door de Vereeniging tot bevordering van den arbeid voor onvolwaardigen (A.V.O.).
- 16 Van den heer S. H. Delhaas te Amsterdam een groot aantal mappen met knipsels over sociaal-economische onderwerpen uit de jaren 1922—1934, verder enkele zeer belangrijke stukken uit het archief van de Sociaal-Democratische Partij (S.D.P.), de Balans en Winst- en Verliesrekening over 1918 van de drukkerij *De Strijd*, een gestencild stuk: *Organisatie en Administratie van Drukkerij De Strijd* en een circulaire „Aan de leden van de Drukkerij-Commissie”, verder een groote verzameling boeken en brochures, w.o. een aantal uitgaven van de Communistische Internationale: *Protokoll der Verhandlungen des I. Kongresses der Kommunistischen Internationale*, 1919, *Manifest, Richtlinien und Beschlüsse des ersten Kongresses*, *Protokoll des III. Kongresses der K. I.*, 1921, *Thesen und Resolutionen des II. Weltkongresses*, *Almanach des Verlages der K. I.*, 1921. Voorts: *Trotsky, The history of the Russian Revolution to Brest-Litowsk*; *Rusland*, *Het officieele rapport van de Britsche Vakvereenigings-Delegatie naar Rusland*; *Workers of the Nation. An encyclopaedia of the occupations of the American people* by *Gilson Willets* a.o. 2 vols. New York 1903; *Spartakusbrieve* (Neudruck); *A. Bebel, Uit mijn leven* enz.
- 17 Van mejuffrouw A. Meijer te Amsterdam een groote collectie brochures betreffende den Spaanschen burgeroorlog.
- 18 Van den heer J. J. A. van Werkhoven te Breda een groot aantal brochures voor de Nederlandsche afdeeling, w.o. nieuwe brochures betreffende arbeidswetgeving, geheelonthouding, katholiek-sociale actie, verslagen en jaarboekjes van den Alg. Nederlandschen Meubelmakersbond 1900—1907, een aantal manifesten en strooibiljetten, verder vele nummers van bladen uit den tijd van 1893—1900, w.o. vooral belangrijke aanwinsten voor ons zijn: *De Vrijheid*, van H. J. J. Eichelsheim en W. H. Helsdingen te Rotterdam 1893—1894 (niet compleet) en een aantal nummers uit 1894 van *De Toekomst* uit Middelburg, verder de volgende periodieken: *De Meubelmaker*, 1908, *Het Leven*, 1912, 1920—1937, *Eigen Haard*, 1919—1923, *De Notenkraker*, 1930—1934, 1936, *De Gids*, 1923—1924, *Vragen van den dag*, 1924—1925, *De XXe eeuw*, 1908, *Groot-Nederland*, 1925, *Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur*, 1934—1936, *Rotterdam Vooruit*, 1898, *Vrijheid*, 1897, een aantal nummers van

- Morgenrood, 1896—1898, een verzameling brochures betreffende Indone-
sië, China, Spanje, enz. en een aantal vliegende blaadjes.
- 19 Van het Instytut Józefa Pilsudskiego te Warschau drie publicaties: L. Ze-
ligowski, *Wojna w Roku 1920*, W. Feldman, *Dzieje Polskiej Mysli
Poltysznej 1864—1914*, Indeks do „Niepodległosci” tom. I—XVI, 1929
—1937.
 - 20 Van den heer H. L. van Wageningen te Roden (Dr.) de dissertatie van
P. J. Troelstra: Art. 165 van het Wetboek van Strafvordering, 1888, een
portret van P. J. Troelstra uit zijn studententijd als Gysbert Japicx, 15
afbeeldingen in boekdruk naar de wandschilderingen van R. N. Roland
Holst in het gebouw van den A. N. D. B. te Amsterdam.
 - 21 Van prof. dr. M. Valkhoff te Amsterdam een verzameling brochures be-
treffende den Spaanschen burgeroorlog en de jaargangen I—V (1924—
1928) van het tijdschrift *Kentering*.
 - 22 Van den heer J. Stolz, secretaris van het Internationaal Verbond van Vak-
vereeningen te Parijs twee kisten met materiaal w.o. zeer veel publica-
ties van den Volkenbond en het Internationaal Arbeidsbureau, verder
tijdschriften, kranten, boeken en brochures.
 - 23 Van ds. Th. Hugenholtz te Ammerstoll een aantal boeken en brochures,
w.o. Wl. Solovieff, *Russland und Europa*; *Marteling der Armeniërs in
Turkije*, *General survey of conditions in Manchokuo*; G. Meijer, *Beroer-
ders des volks*, *Praat en daad der C. D. U.*; E. Hoerup, *Spain, the battle-
field of capitalism*.
 - 24 Van de Uitgeverij Bevrijding te Amsterdam-Sloterdijk een aantal publi-
caties: J. Giesen, *Nieuwe geschiedenis, Het anti-militarisme van de daad
in Nederland*; J. Duprat, *Van oorlog en vrede*; Et. de La Boétie, *Vrij-
willige slavernij*; V. Serge, *Een brandend vraagstuk, Marxisme en anar-
chisme*; B. de Ligt, *Godsdienst en atheïsme*; A. Huxley, *Woorden en
werkelijkheid*; A. R. de Jong, *De beteekenis van religie in den revolution-
nairen strijd*; M. W. Romers, *De religieus-wijsgeerige zijde van het anar-
chisme*; M. A. Romers, *De revolutionnaires en de revolutie*; H. Roland
Holst, *Sterft, oude vormen en gedachten*; P. Kropotkin, *De Fransche Re-
volutie*; *Kropotkin-Album*; B. Rijndorp, *Een strijder voor vrijheid en
gerechtigheid*, *Errico Malatesta*; J. Giesen, *Religieus anarcho-commu-
nisme*.
 - 25 Van mr. J. W. Beijen te Bazel een exemplaar van het manuscript van zijn
voordracht „Monetaire en economische paradoxen”, gehouden te Rot-
terdam, 5 Mei 1937.
 - 26 Van den heer A. J. Schreuder te Oosterbeek de Almanak van den Amster-
damschen Studenten-Bond voor het jaar 1894, 2 nummers van het tijd-

- schrift *Eigen Haard* en een boek *Stemmen*, waarin artikelen van P. J. Wiedijk.
- 27 Van den heer Rolf Reventlow te Alicante een groote rol Spaansche affiches, strooibiljetten en brochures betreffende den Spaanschen burgeroorlog.
 - 28 Van de Jewish Socialist Labour Party Poale Zion te Londen een aantal brochures, pamfletten enz.
 - 29 Van de International Brigade, British Bataillon, te Londen brochures, affiches, pamfletten enz.
 - 30 Van The National Unemployed Workers Movement te Londen brochures, circulaires enz.
 - 31 Van de Independent Labour Party te Londen een aantal brochures.
 - 32 Van The Arab Centre te Londen brochures no 1—3 en pamfletten betreffende de Palestijnsche quaestie.
 - 33 Van The Pilgrim Trust te Londen Sixth Annual Report, 1936.
 - 34 Van The Bentham Committee for Poor Litigants te Londen, Annual Report 1937—38, en andere publicaties.
 - 35 Van mevrouw W. van Hooff-Gualthérie van Weezel te Bussum *Journal de Moscou*, jrg. 1938 en een kleine verzameling krantenknipsels, benevens een aantal brochures, o.a. betreffende het Vlaamsche vraagstuk.
 - 36 Van de Nederlandsche Vereeniging voor Geestelijke Volksgezondheid te Amsterdam een reeks van de verslagen der vergaderingen van 1930—1938 te Amsterdam.
 - 37 Van de Nederlandsche Vereeniging van Fabrieksarbeiders te Amsterdam: *Economische Voorlichting*, jrg. 1937, *New Dawn* (coöperatie), jrg. 1937, een aantal verslagen van vakbonden, een groote verzameling jaarverslagen en rapporten uit de laatste jaren.
 - 38 Van den Culturelen Raad van N.V.V. en S.D.A.P te Amsterdam verschillende publicaties w.o. verslagen en Meispelen.
 - 39 Van den heer F. L. Carsten te Amsterdam drie brochures betreffende het Duitsch Nationaal-Socialisme: *Organisation der Deutschen Arbeitsfront*; *Hitler, L'Allemagne proclame sa volonté de paix*, 1933; *Diktatur, Pogrom, Krieg*.
 - 40 Van den heer Halbo C. Kool te Amsterdam, *Internationale Literatur*, jrg. II—VII, 1932—1937, *Literatur der Weltrevolution*, jrg. I, 1931.
 - 41 Van het Centraal Bureau voor Maatschappelijk Hulpbetoon (Bureau van den Armenraad) te Amsterdam, het gedenkschrift: *Vijf-en-twintig jaren samenwerking in den Armenraad*, eenige jaarverslagen over het jaar 1938 en nr. 23 van de Statistische mededeelingen van den Armenraad.
 - 42 Van den Wethouder voor Sociale Zaken te Almelo, den heer G. Hinnen:

Enquête betreffende kleding en dekking in een 110-tal gezinnen van steuntrekkende werklozen.

- 43 Van de Internationale Vereinigung der Fabrikarbeiter-Verbände te Amsterdam: Bericht über Löhne, Arbeitsbedingungen und sonstigen Verhältnisse in der Papierindustrie einiger Länder; Erster Bericht über die Löhne, Arbeitsbedingungen und sonstigen Verhältnisse in der Gummi- und Gummiwarenindustrie einiger Länder, Amsterdam 1939.
- 44 Van het Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging te Amsterdam: het verslag en de verzamelde referaten van het Congres voor Sociale Verzekering, Utrecht 1921; W. M. Shuster, The strangling of Persia; Wat wij willen, Vlugschrift uitgegeven door het Nationaal Comité tot wijziging van de artikelen 57—59 der Grondwet; eerste verslag van de stichting Het Leidsche Volkshuis, 1899—1901; W. L. Courtney, John Stuart Mill; Verslag van het derde Indiese Onderwijs-Kongres, 1924; Jeugd en Beroep, tijdschrift voor Jeugd-psychologie, voorlichting bij beroepskeuze en beroepsvorming, jrg. I—IV, 1928—1931.
- 45 Van de Jewish People's Council te Londen een aantal manifesten en het blad Vigilance, 1937—1939.
- 46 Van The Henry George Freedom League te Glasgow, Bulletin of the Henry George Freedom League, vol. I en II, 1936—1938, enkele exemplaren van de brochure van P. Burt en William Reich: World muddle and the way out.
Van The Henry George Foundation of Great Britain te Londen: Fifth Annual Conference, Sept. 1938, London (programma en rapporten); Fr. Verinder, Land and freedom, London 1935; F. C. R. Douglas, Land-value rating, London 1936; Ralston, What's wrong with taxation? San Diego 1932; A. W. Madsen, Land-value taxation in practice, London 1938; A. J. R. Firth, Land-value taxation in practice (New South Wales and Sidney) London 1925.
Van The Henry George League te Adelaïde een aantal brochures betreffende landnationalisatie uit de jaren 1933—1935.
- 47 Van den heer B. W. Schaper te Amsterdam een stapel Spaansche kranten en persberichten.
- 48 Van The Board of Deputies of British Jews—Jewish Defence Committee te Londen een groot aantal brochures en Speakers' Notes, nrs. 1—30, (deze worden verder geregeld toegezonden); tevens een aantal brochures betreffende het vluchtelingenvraagstuk.
- 49 Van den heer H. van Kuilenburg te Arnhem, twee manifesten uit November 1918, uitgegeven door de Christelijke partijen, resp. kerkgenootschappen; een circulaire: Een ernstig woord in ernstigen tijd; een rede van

- Troelstra, uitgegeven door de Federatie Amsterdam der S.D.A.P., 1918; Mensen verkommen in krotten (beschrijving van slechte woningtoestanden in de provincie Gelderland).
- 50 Van de Revolutionnaire Socialistische Arbeiderspartij te Amsterdam: een aantal bladen, waaronder een aanvulling op *De Baanbreker*, 1931—1935, *La Commune*, 1935—1936, en een knipselarchief uit de jaren 1933—1939, 9 mappen met manifesten en strooibiljetten uit de jaren 1933, 1937 en 1938, een aantal groote aanplakbiljetten, een aantal brochures uitgegeven door de R.S.A.P., gebonden exemplaren van de jaargangen 1935 en 1936 van *De Nieuwe Fakkelt*, 2 pakken met knipselarchief 1938 en 1939, een groote collectie strooibiljetten, affiches enz. betreffende de verkiezingen voor de Provinciale Staten, April 1939, en vele kranten ter aanvulling.
- 51 Van de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij te Amsterdam: het rapport betreffende het staatkundig stelsel der sociaaldemocratie; Urgentie-program voor de Gemeenteraadsverkiezingen 1939; de brochure *Noodlijdende gebieden in Nederland*, Publicatie no. 3 van het Wetenschappelijk Bureau van de S.D.A.P. betreffende werkloosheidsbestrijding; Verslag van het 45ste congres, April 1939; het boekje van P. Hoogland, *De Lageronderwijswet 1920 en haar toepassing*, Amsterdam 1939.
- 52 Van het Wetenschappelijk Bureau van de S.D.A.P. te Amsterdam: Publicaties nr. 1 en 2. Deze publicaties ontvangen wij verder geregeld.
- 53 Van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling te Amsterdam: Sociaal-democratische gemeentepolitiek, 1935—1939, en aanvullingen op onze krantenverzamelingen; een groote collectie bladen, boeken en brochures betreffende arbeidersopvoeding in Nederland, Duitschland, België en Frankrijk, w.o. *Handwörterbuch der Arbeitswissenschaft*, 1927—1932, 2 dln.; *Baumgarten und Fabian, Psychotechnik der Menschenwirtschaft*; 15th and 16th Annual Report, (1933 en 1935) of the World Association for Adult Education, London; *Der Erzieher*, Praag 1926; *Archiv für Erwachsenenbildung*, Berlin 1925; *Folklig Kultur*, Stockholm 1938; *Vierteljahrsschrift der Berliner Gewerkschaftsschule*, Berlin 1930—1931; *Gewerkschaftspropaganda und Kulturarbeit der Roten Gewerkschafts-Internationale*, Moskau 1929, Verslag van de 6e Algemeene Vergadering van het I. v. A. O., 1938, en de syllabus van H. Brugmans en J. de Graaff, *Het fascisme, hoe het groeide en waarheen het gaat*.
- 54 Van het Verbond van Dietsche Nationaalsolidaristen te Amsterdam een aantal nieuwe brochures: J. van Severen, *De Vlaamsche beweging*, België en de gebondenheid der Nederlanden; E. Voorhoeve, *Wat is en wat wil het Verdinaso-Nederland?*; *De corporatieve orde en de opvoeding*

- van het kind; Oslo-Ouchy-Den Haag; Naar een Nederlandsch-Belgisch-Luxemburgsche oeconomische unie.
- 55 Van het Socialdemokratisk Forbund i Danmark, te Kopenhagen: Protokol for den 23. socialdemokratiske Partikongres i København, 1939.
- 56 Van de Onafhankelijke Nederlandsche Vereeniging van Werkloozen te Haarlem: haar orgaan Recht voor Allen, jrg. I en II, 1937—1938 (wordt verder geregeld toegezonden).
- 57 Van de School voor Maatschappelijk Werk te Amsterdam: het Maandblad voor Reclasseering en Berechting, 1922—1927, 1929; Revue Internationale de l'Enfant, Genève 1926—1931.
- 58 Van het Secretariaat van de Belgische Werklieden Partij te Brussel: verkiezingsmateriaal betreffende de parlamentsverkiezingen in 1939 (affiches, strooibiljetten enz.), verder een serie aanvullingen op de rapporten en congresverslagen der Belgische Werkliedenpartij, 1904—1906, 1911—1914, 1918—1938.
- 59 Van het Bulletin of Freethinkers of America, New York, de jaargangen I en II, 1937—1938.
- 60 Van mevrouw H. Roland Holst-van der Schalk te Bloemendaal een groote verzameling van haar eigen werk, o.a. de volgende brochures: Generalstreik und Sozialdemokratie. Mit einem Vorw. von K. Kautsky, Dresden 1905; De krisis der Westersche kultuur. Arnhem 1933; De zekerheid van het socialisme, Geschriften van de Arbeiders-Gemeenschap der Woodbrookers in Holland, 19. Amsterdam z. j.; Volksleger of ontwapening? Amsterdam 1903; Vlag en lading. Uitgave J. V. A. Bolsward z. j.; Sterft, oude vormen en gedachten! Een beschouwing over den strijd der oostenrijksche arbeiders. Utrecht z. j.; Teleurgestelden? Uitgave van de Arbeidersgemeenschap der Woodbrookers. Amsterdam 1934; Sociaal-Demokratie en Anti-Militarisme — en — Vrijheid. Leiden. z. j.; De ontwikkeling van het Nederlandsche kapitalisme in de laatste kwart-eeuw. Uitgave van het N.A.S. Amsterdam 1926.
- De volgende redevoeringen: De maatschappelijke ontwikkeling en de bevrijding der vrouw. Rede gehouden in den winter van 1913—1914... Rotterdam 1914; De intellektueelen, het kapitalisme en de sociaaldemocratie. Rede gehouden voor de Amsterdamsche studentenvereeniging voor sociale lezingen. Amsterdam 1911; Klassenstrijd in Spanje en Zweden. Rede gehouden voor eenige bestuurdersbonden en afdeelingen van de S.D.A.P. Amsterdam z. j.; Socialisme en wereldbeschouwing. Rede gehouden voor het Religieus Socialistisch Verbond te Amsterdam... 1930. Amsterdam 1930; De strijd om de jeugd. Rede gehouden in 1931 voor het Religieus Socialistisch Verbond. Amsterdam 1931.

De volgende overdrukken uit tijdschriften: *Der Umschwung in der geistigen Lage und die neuen Aufgaben des Sozialismus*. Overdruk uit *Neue Wege*. Zürich 1930; Over anti-militaristische strijdmiddelen en hun gebruik. Overdruk uit het *Indianummer* van *Nooit meer*, propagandabladd van de Vlaamsche J.V.A. Antwerpen 1934; *Volksleger of ontwapening*. Twee opstellen. Overdruk uit de *Nieuwe Tijd*, Maart 1903 en Maart 1915. Amsterdam; De eerste gedenkdag der sociale revolutie in Rusland. Overdruk uit de *Nieuwe Tijd*. Amsterdam, November 1918; De gevallen helden ter eere, Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht. Overdruk uit de *Nieuwe Tijd*. Amsterdam, 1 Februari 1919; Het socialistisch proletariaat en de vrede. Overdruk uit de *Nieuwe Tijd*. Amsterdam; Revisi-onistische en Marxistische taktiek in de kiesrechtbeweging. Overdruk uit de *Nieuwe Tijd*. Rotterdam 1910.

Artikelen in bundels: *Boeren en landbouw in Sowjet-Rusland*. (K. Borders, *Village life under the Soviets*. G. Miglioli, *Le Village Soviétique*). Uit: *Verzamelde artikelen over kultuur en wetenschap in het nieuwe Rusland*, p. 121. Rotterdam z. j.; *Kinderen van den Geest*. *Declamatorium*. Uit: *Vierde Lustrum V.C.S.B. 1915—1935*, p. 52. Z. p. en j.; *De jonge werkloozé*. Over welke levensgang tot geluk zal leiden. Uit: *Voor Kamp en Kouter*. Gedichten verzameld door J. W. Jacobs, p. 25, 26. Z. p. en j.; *Staat en oorlog*. Uit: *Ontwapening, Staat, Evangelie*, p. 26. Den Haag 1932; *Opstanding in het voorjaar*. Uit: *Van één wereld*. *Gedichtenbundel*, p. 64. Z. p. 1934; *Is het geweld verwerpelijk in den strijd voor een socialistische samenleving?* Uit: *Geweld, geweldloosheid in den strijd voor het socialisme*, p. 23, Den Haag 1930; *Broederschap in de levenspraktijk*. Ingebonden met een artikel van H. P. Berlage, *Kunst en Broederschap*, p. 1. Den Haag 1933.

Boeken en brochures met een voorwoord van H. Roland Holst: *G. Mecklenburg*; *Rusland daagt den godsdienst uit!* Utrecht 1934; *De kruisgang van een volk*. (Berichten van ooggetuigen uit het gebied van den hongersnood in Rusland). Uitgave van het Comité van intellectueelen tot hulpverschaffing aan de hongerenden in Rusland, *Kompinrus*. Z. p. en j.; J. Boersma, *Socialisme en sexueele moraal*. Den Haag 1931. Artikelen in tijdschriften: *De bevrijding van den geest*. In: *Orpheus*, Nov. 1923, p. 23; *Der Kampf um Zimmerwald in Holland*. In: *Vorbote*, Jan. 1916, p. 64; *De roeping van den enkeling*. In: *De Smidse*, Nov. 1933, p. 301; *La condamnation des leaders du Parti National Indonésien*. In: *La Paix Mondiale*, 1931, no. 4, p. 16; *Zur Erneuerung des Sozialismus, III. Der Weg der Erneuerung*. In: *Neue Wege*, Nov. 1931, p. 479; *Der Umschwung in der neuen geistigen Lage und die neuen Aufgaben des Sozialismus, II.*

In: *Neue Wege*, Juni 1930, p. 271; *Het Nederlandsche imperialisme, de Landstormwet, de S.D.A.P. en het R.S.V.* In: *De Internationale*, 1915, no. 4, p. 57. *Studien über sozialistische Ästhetik. Über Leben, Schönheit und Kunst.* In: *Die neue Zeit*, 1907, no. 27, p. 5; *De vakantie-kursus van den Int. Vrouwenbond voor Vrede over het koloniale vraagstuk.* In: *Leven en Werken*, Nov. 1927, p. 748; *Prométhée moderne. Une sombre époque. Poèmes. Trad. du hollandais par M. van de Moortel.* In: *Prolétariat*, 1934, no. 12; *Herinneringen aan Zimmerwald. — Het socialisme is opgestaan.* In: *Fundament*, jrg. II, no. 7; *Geest van den Meidag.* In: *Fundament*, jrg. III: 1 Mei-gedichten; *De vooruitzichten der kultuur.* In: *Barchem-bladen*, jrg. IV, no. 3 en 4; *Voorzang.* In: *Barchem-bladen*, jrg. V, no. 2; *Het reddingswerk der toekomst. Door Dr. P. Bierens de Haan.* In: *Barchem-bladen*, jrg. X, no. 13; *Kroniek.* In: *De nieuwe weg*, jrg. V, no. 1; *Ekonomische en sociale kroniek.* In: *De nieuwe weg*, jrg. V, no. 4; *Ter herdenking P. J. Troelstra.* In: *De nieuwe weg*, jrg. V, no. 6/7; *Verklaring over mijn uittreden uit de redactie van De nieuwe weg.* In: *De nieuwe weg*, jrg. VI, no. 2; *In memoriam A. van Collem. Overdruk uit de bundel Van God en van de natuur, in: De nieuwe weg*, jrg. VIII, no. 11; *Socialisme en wereldbeschouwing. Rede, gehouden voor het Religieus Socialistisch Verbond te Amsterdam, 23.3.'30.* In: *De jonge Gids*, jrg. IV, no. 4; *Wij hebben het niet goed gedaan. Uit: Wij willen niet, een anti-oorlogsspel.* In: *De jonge Gids*, jrg. V, no. 11; *Gandhi als volksleider.* In: *De jonge Gids*, jrg. V, no. 8; *De overwinning van den geest.* In: *De jonge Gids*, jrg. VI, no. 7; *Middeneeuwsche en moderne mystiek.* In: *De nieuwe tijd*, jrg. IV, no. 1; *Sociale lyriek.* In: *De nieuwe tijd*, jrg. VI, no. 10; *Nicolaas Beets. — Het congres.* In: *De nieuwe tijd*, jrg. VIII, no. 4; *Een halfslachtig standpunt.* In: *De nieuwe tijd*, jrg. IX, no. 11; *Over anti-militaristische strijdmiddelen en hun gebruik.* In: *Nooit meer!*, jrg. III, no. 5/6; *Fragmenten uit: Het huis der Gemeenschap.* In: *Bouwen*, jrg. II, no. 3; *In den dienst der menschelijke evolutie.* In: *Leven en laten leven (Uitg. van den Nederl. Vegetariërsbond), propagandablad* no. 4; *Tolstoï, de groote worstelaar om waarheid.* In: *Bevrijding*, Tolstoï-nummer 1928; *De theoretische crisis in het socialisme.* In: *Bevrijding*, jrg. II, no. 1; *Barbusse en Georgië.* In: *Bevrijding*, jrg. II, 3; *Staatsvergoding en militarisme.* In: *Bevrijding*, jrg. II, no. 7; *De ontwikkeling in Sowjet-Rusland.* In: *Bevrijding*, jrg. II, no. 8; *Wat het Oosten mij schonk.* In: *Bevrijding*, jrg. II, no. 9; *Tegenstrijdigheden.* In: *Bevrijding*, jrg. III, no. 2; *Het vijfjarenplan en de kultuur.* In: *Bevrijding*, jrg. III, no. 11; *Crisis in Sowjet-Rusland.* In: *Bevrijding*, jrg. IV, no. 7; *Sowjet-Rusland, waarheen?* In: *Bevrijding*, jrg. V, no. 1; *Sowjet-Rusland: licht*

en schaduw. In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 1; Nogmaals: licht en schaduw in Sowjet-Rusland. In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 2; Wat leeren ons de gebeurtenissen in Oostenrijk? In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 3; Victor Serge, de mensch en de schrijver. In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 6; Recht, klassestrijd, oorlogsrecht. In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 8; De angst voor den chaos. In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 9; Sowjet-Rusland en de Volkenbond. In: *Bevrijding*, jrg. VI, no. 11.

De volgende artikelen over H. Roland Holst: A. Storm, Henriëtte Roland Holst en Leo Tolstoï. In: *Bevrijding*, jrg. II, no. 12; Cyr. Verschaeve, Henriëtte Roland Holst-van der Schalk. In: *Gudrun*, jrg. VI, no. 4; A. R. de Jong en B. de Ligt, Henr. Roland Holst zestig jaar. In: *Bevrijding*, jrg. II, no. 9.

- 61 Van mevrouw H. Roland Holst-van der Schalk, een getypt manuscript „Trilogie over het Chartisme”.
- 62 Van dr. R. Friedeberg te Ascona, een aantal nummers van de Sozialistische Monatshefte ter completeering van onze collectie, een groot aantal nummers van de Baseler National-Zeitung uit de laatste maanden en verschillende brochures.
- 63 Van het Spaansche Consulaat te Amsterdam een groote collectie brochures en affiches betreffende den Spaanschen burgeroorlog.
- 64 Van prof. dr. P. N. U. Harting te Amsterdam het dagblad *The Times*, Aug.-Dec. 1938 en Jan.-Maart 1939; tevens een groot aantal nummers van *The Times*, jrg. 1939.
- 65 Van den heer A. W. van Kleeff te Laren een groote verzameling brochures, strooibiljetten, kranten en tijdschriften, waarvan wij noemen: *Morgenrood*, verschillende nummers van de jrg. 1888 en 1889, Mei-bladen uit de jaren 1900 en 1910, *Stakingsbulletin Bouwarbeiders* 1909, blaadje voor de Gemeenteraadsverkiezing van „Had-je-me-maar”, een groot aantal brochures van Lod. van Mierop, Felix Ortt, Domela Nieuwenhuis, C. Croll, e.a., waarvan bijzonder vermeld dienen te worden de brochures: H. Barendsen, *Een laatste woord*, 1890 (betr. de veroordeeling van J. H. Geel); P. v. d. Stad, *Door Algemeen Kiesrecht tot beterschap uit druk en ellende*, 1884; en Louis A. Bähler, *Ongeloof*, 1898; voorts brochures betreffende anti-militarisme, geheelonthouding, vrijdenkersbeweging, gemeenschappelijk grondbezit, religieus-socialisme, vliegende blaadjes uit de jaren 1900—1910, strooibiljetten betreffende de staking 1903, de Hogerhuis-zaak, Algemeen Kiesrecht, anti-militarisme, anarchisme enz. uit den tijd van 1900 tot heden. Bij de tijdschriften en kranten waren een aantal religieuze bladen gevoegd, o.a. *Barchembladen* 1926—1930, *Tijd en Taak*, 1934—1935, *De Blijde Wereld*, 1931, welke onze collectie aan-

vullen. Ook was hierbij het blad van Lod. van Mierop: Levenskracht, 1908—1914.

66 Van het N.V.V. werd een tijdschriftenreeks ontvangen, waarvan wij noemen:

Alg. Ned. Landbouwblad, v. a. 1931—1934,
 Amsterdamsche Arbeidsmarkt, De, v.a. 1929—1931,
 Arbeidsblad, 1932—1935 (Revue du Travail) van 1922—1931,
 Arbeit, Die, 1924—1933,
 Arbeit und Wirtschaft, 1923—1933,
 Arbeiter Jugend, eenige nrs. 1927—1928,
 Arbeitertum, 1933—1934,
 Arbeitsrecht, 1928—1933,
 Arbeitsrecht-Praxis, 1928—1933,
 Betriebsrat, 1921—1922,
 Betriebsräte Zeitschrift, v.a. 1920, 1922—1923, 1929—1930,
 Betriebsräte Zeitung, 1920,
 Boletin C. N. T.-F. A. I., Barcelona, aantal nrs. 1937—1938,
 Bulletin Intern. Landarbeiderföderation, 1936—1938,
 Bulletin Intern. Bund Bau- und Holzarbeiter, aantal nrs. 1934—1938,
 Correspondentieblad (N.A.S.), 1901—1905,
 Deutsche Volkswirt, Der, v.a., 1927—1929,
 Documentatiemateriaal Centr. Bond van Transportarb. 1934—1937,
 Economische en Sociale Kroniek, 1922—1937,
 F.S.U. News Service, A'dam, eenige nrs. 1934—1935,
 Far Eastern Social Information, Tokyo, aantal nrs. 1934,
 Faschismus I.T.F., 1934—1937,
 Friedens-Warte, Die, 1926—1930,
 Führer, Der, Berlin, aantal nrs. 1927—1933,
 Gemeinde, De, 1910, 1914—1937,
 Indonesia Merdeka, v.a. 1930—1931,
 Industrial News, London 1928—1937,
 Informations Sociales, Bureau Intern. du Travail, 1937,
 Internationale, Die, v.a. 1922—1923,
 Internationales Arbeitsamt, 1920—1923,
 Jeugd en Beroep, v.a. 1928—1931,
 Jugendführer, Berlin, 1926—1933,
 Koloniale Studiën, v.a. 1930—1933,
 Kroniek v. d. Ned. Werkgever, Den Haag 1932—1938 (Incompleet),
 Labour (Labour Magazine), van 1922—1937,
 Labour Bulletin, v.a. 1925—1931,

- Labour Press Service, v.a. 1925—1937,
Labour Research (monthly circular), 1922—1934,
League of Nations, The, v.a. 1929—1933,
Maandblad v.h. Bureau voor de Statistiek der gemeente Amsterdam,
1929—1937,
Maandschrift v.h. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag, 1929—
1937,
Ministry of Labour Gazette, v.a. 1919—1937,
Mitteilungen Intern. Buchdrucker, 1932—1935,
Mitteilungen Intern. Ver. v. Fabriksarbeitern, 1935,
Mitteilungen Genossenschaften Int. Arb. Bureau, 1935—1938,
Mitteilungen Intern. Genussmittelarbeiter, 1934—1938,
Mitteilungen Intern. Metallarbeiter, 1932—1938,
Mitteilungen Intern. Bund Privatangestellten, 1932—1937,
Monatschrift für Arbeiter und Angestelltenversicherung, v.a. 1929—1932,
Monthly Labor Review, v.a. 1917—1935,
Monthly Summary of the League of Nations, v.a. 1929—1938,
Monthly Survey of Business, v.a. 1930—1935,
Moskauer Rundschau, v.a. 1930—1933,
Neue Blätter für den Sozialismus, v.a. 1930—1933,
Neue Tagebuch, Das, v.a. 1933—1935,
Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht, v.a. 1930—1933,
New Statesman, The, v.a. 1919—1922, 1928—1937,
Occupation and Health, 1925—1934,
Österreichischer Nachrichtendienst, Bern 1934,
Ontwikkeling, v.a. 1928—1932,
Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche Pers, 1931—1932,
Persberichten I.T.F., 1935—1937,
Persberichten I.V.V., 1932—1934,
Persberichten Vredespersbureau, 1931—1937,
Planter, De, v.a. 1930—1937,
Presse Mitteilungen, v.a. 1922—1936 (Int. Arb. Bureau),
Roer, Het, v.a. 1919—1925,
Rote Revue, Die, v.a. 1924—1925, 1928—1930,
Rotes Gewerkschafts Bulletin, v.a. 1924—1929,
Rundschau der Arbeit, v.a. 1917—1937 (Intern. Arb. Bureau),
Sammlung von Entscheidungen der K.K. Gewerbegerichte, 1906—1908,
1910,
School, De, v.a. 1931—1937,
Sociale Kroniek, v.a. 1911—1914,

Sociale Voorzorg, v.a. 1919—1924,
 Socialist Review, The, v.a. 1929—1930,
 Soziale Revue, v.a. 1932—1937,
 Sozialist, Der, v.a. 1918—1922,
 Sozialistische Bildung, 1929—1933,
 Statistische Efterretninger, Kopenhagen, 1933—1935,
 Statistische Berichten der Gem. Utrecht, 1930—1935,
 Strijder, De, (C.D.U.), 1935,
 Tätigkeits des Völkerbundes, v.a. 1929—1933,
 Timboel, v.a. 1931—1933,
 Tijd en Taak, 1932,
 Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde, 1936—1937,
 Verbruiker, De, (Coöperatieblad), Den Haag, 1927—1937,
 Voix du Peuple, La, v.a. 1919—1937,
 Volkenbond, De, v.a. 1925—1937,
 Volkswirtschaftliche Rundschau, 1927,
 Zeitschrift für Soziales Recht, v.a. 1929—1932,
 Zeitschrift für Sozialforschung, v.a. 1933—1937,
 Zelfbeheer, v.a. 1924—1937,
 Zonnestraal, v.a. 1928—1937,
 Zuiderzeewerken.

Tevens ontvingen wij nog de Syllabi voor ontwikkelingsbijeenkomsten van het N.V.V. in het winterhalfjaar 1939/1940.

66a Van andere zijde werd ontvangen:

Correspondentieblad van de Orde van Vrijmetselaren, 1920—1938,
 Officieel Nederlandsch Odd-Fellow Blad, 1920—1937,

67 In het jaarverslag over 1938 werd op blz. 34 onder no. 108 een schenking van dr. R. de Waard te Groningen vermeld. Na sorteering blijkt dit geschenk het volgende te bevatten:

Algemeen Maconniek Tijdschrift, 1938,
 Theosophisch Pad, 1929—1933,
 De Teekenplank, 4 nrs., 1918, 1920—1921,

de vier laatste bladen zijn niet compleet. Verder een aantal nummers van de bladen:

Vrije Arbeid voor Nederland en Indië, 1922—1924,
 De Nieuwe Aarde, 1930—1931,
 Democratie, 1923, 1925, 1930—1931,
 Democratie en Vrije Arbeid, 1926—1929,
 Nederlandsche [Staats]-Pensioenpartij, 1929—1932,
 Recht en Vrijheid, 1931—1932,

- Tamboer van den Vrede, 1914—1915,
 Onze Vaan, 1931—1932,
 Toekomstige Vrede, 1918.
 Tevens talrijke boeken en brochures, waaronder de volgende belangrijke
 aanwinsten:
 Reglement der Sociaal-democratische Vereeniging, afd. Groningen, 3
 Febr. 1885,
 Reglement van De Nieuwe Kiesvereeniging, te Groningen, 21 April 1891,
 Reglement van den Provincialen Vrijzinnig-Democratischen Bond in
 Groningen z. j.
 Reglement der Vereeniging Burgerplicht te Groningen, 8 Dec. 1887,
 Reglement der Kiesvereeniging Burgerplicht te Groningen, 10 April 1906,
 Reglement der Kiesvereeniging Burgerplicht te Groningen, 21 Oct. 1909,
 Henry George, Protectie of vrijhandel. Met inl. van Philip Snowden. Vert.
 door H. Kolthek, 1930,
 Henry George, Vooruitgang en armoede. Vert. door J. W. Straatman,
 1885,
 Dr. A. Schäffle, De quintessens van het socialisme. Bew. van mr. A. Broe-
 delet, 1878,
 Mr. J. P. H. Kroon, De nieuwe armenwet, 1913,
 Prof. dr. H. Treub, Universität und Vaterland, 1897,
 G. Grinko, Der 5-Jahresplan der Sowjet-Union, [1930].
 Verder archiefstukken van de Democratische Partij en haar orgaan Vrije
 Arbeid uit 1925—1933; bij deze zending bevond zich tevens het beknopt
 verslag van de zittingen van den Gemeenteraad van Groningen, 1851—
 1869.
- 68 Van mevrouw W. Drop te Rotterdam ontvingen wij 4 kisten met materiaal
 uit de nalatenschap van den heer W. Drop, waaronder een groot aantal
 boeken en brochures voor de Nederlandsche afdeeling, o.a.: Mr. P. J.
 Oud, Om de democratie, 1925; Beknopt overzicht van de landbouwcrisis-
 wetgeving, 1937; G. Smeenk, Door het sociale leven. Handboek voor chris-
 telijke vakorganisatie, 1914; Verkiezingsbrochures der R.K. Staatspartij,
 1925; een groot aantal rapporten, o.a. Om waarheid en recht. Verhoudin-
 gen tusschen R.K. werkgevers en arbeiders, 1926; Rapport-Welter 1932;
 Rapport van den Vrijzinnig-Democratischen Bond over het vraagstuk der
 jeugdwerkloosheid, 1934; Een jaar kleine boerenhulp, 1938; Rotter-
 damsche Jaarboekje, jrg. 1922—1926 en 1936—1938; een aantal kranten
 en tijdschriften, o.a. Arbeidsrecht, jrg. 1931—1934, Tijd en Taak, jrg.
 1933—1934, Blijde wereld, jrg. 1926—1931, die een aanvulling voor
 onze verzamelingen zijn. Ten slotte krantenknipsels en manifesten o.a.

betreffende de verkiezingen in 1929, 1935, 1937 en een aantal pamfletten van den Algemeenen Nederlandschen Mijnwerkersbond uit de jaren 1928—1931.

- 69 Van den heer A. den Doolaard te Huis ter Heide: een groot aantal boeken en brochures betreffende de nationale minderhedenkwesies, de Duitsche buitenlandsche politiek, de Duitsche propaganda in het buitenland, de autonomistische beweging in den Elzas, verder betreffende Tsjecho-Slowakije, Polen, de Balkanlanden enz. w.o. Les Polonais en Tchéco-slovaquie, Warschau 1935; L. Wolf, The Polish minority in Czechoslovakia, 1936; K. Krofta, Die Podkarpatska Rus und die Tschechoslowakei, Prag 1934; J. Karpas, The Peace League of George Podebrad, King of Bohemia, 1919; J. Chmelar, Le problème allemand en CSR; Konrad Henlein spricht, 1937; J. Pfitzner, Die sudetendeutsche Einheitsbewegung, 1937; Verzeichnis der verbotenen Bücher und Zeitschriften nach dem Stande vom 27. Febr. 1937 (uitgeg. door Elis. Schenk, Brünn); W. Lypacewicz, Les relations polono-tchèques, 1936; La situation de la population polonaise en Tchecoslovaquie; Johannes Amos Comenius, Prag 1938; Natkevicus, La ligne administrative polono-lithuanienne, 1931, Natkevicus, Aspect politique et juridique du différent Polono-Lithuanien; J. Kriksiu-nas, Die litauische Landwirtschaft; Salts, Lettlands Wirtschaft und Wirtschaftspolitik, 1930; Schwabe, Grundriss der Agrargeschichte Lettlands; L'agriculture en Bulgarie, Sofia 1931; Le régime du commerce des céréales en Bulgarie, 1931; Die Wirtschaft Jugoslawiens, Beograd 1932; Les secrets des organisations terroristes au service du révisionisme. Dévoilés par Mlle. Jelka Pogorelec; C. J. C. Street, Slovakia past and present, 1929; Spectator, Deutschlands Erwachen von einem Ausländer gesehen, Genf 1933; eenige brochures betreffende Volkssocialismus; F. Kreisler, Wer hat Dollfuss ermordet?, 1934; L. Daudet, La police politique; Le fascisme italien et le desarmement; U. Crämer, Der Lotharingische Raum; R. Henne, Eidgenössischer Sozialismus; P. Schall, Der Elsässer Front entgegen, Strassburg, 1937; Elsass-Lothringens Weg zur Verfassung; P. Schall, Für Heimatrecht und Völkerfrieden; P. Schall, Ende der Demokratie; P. van Werveke, La Belgique et Eupèn-Malmédy, 1937, enz.
- 70 Van mevrouw Kathia Adler te Brussel, een brief van mevrouw A. Rjazanoff (10-IX-22) en een brief van G. Tschitscherin (10-IV-1910).
- 71 Van den heer C. M. Simonsz te 's-Gravenhage een strooibiljet betreffende Gibraltar, meegebracht uit Madrid vóór het uitbreken van den Spaanschen burgeroorlog; verder een aantal boeken en brochures w.o. de volgende geschriften van G. J. P. J. Bolland: Eene levensbeschouwing. Lezing gehouden Maart 1898 voor den Ned. Onderwijzersbond te Amsterdam. Leiden 1898; Spinoza. Rede tot inwijding van het herstelde

- Spinozahuis te Rijnsburg. Leiden 1899; Het verstand en zijne verlegenheden. Leiden 1903; Zuivere rede. Een boek voor vrienden der wijsheid. Leiden 1904; De evangelische Jozua. Eene poging tot aanwijzing van den oorsprong des Christendoms. Leiden 1907; Het lijden en sterven van Jezus Christus. Leiden 1907; De Natuur. Proeve van centraliteit der wetenschap. Leiden 1908. Voorts de volgende brochures: P. Zondervan, Radicale Christusbeschouwingen: G. J. P. J. Bolland, Leeuwarden z. j.; S. K. Bakker, De zedelijke betekenis van het socialisme, 1907; M. J. de Witt Hamer, De arbeidersverenigingen, 1866; Enka, De vrouw, de godsdienst en het socialisme, z. j.; S. D. van Veen, De Index en de boekencensuur in de R.K. kerk, Baarn 1907; en een verzameling brochures uit de jaren 1890—1910 in 4 deelen bijeengebonden.
- 72 Van prof. dr. G. Hostelet te Brussel een aantal van zijn publicaties w.o. Les rapports actuels entre la science et l'action sociale, I—III, 1938; Contre l'impérialisme ouvrier, 1919; La question des revendications coloniales et la condition essentielle de la prospérité des nations, 1936; L'action et la conception productiviste de M. E. Solvay, 1921/22; De l'organisation scientifique du travail, 1930; La sociologie de G. de Greef, considérée des points de vue actuels, 1926; La politique sociale de la Belgique à la veille de la guerre, 1919; L'instruction civique de la jeunesse belge, 1938.
- 73 Van den heer dr. H. Stein te Amsterdam een collectie betreffende de Duitse jeugdbeweging, w.o. een aantal nummers van Der Aufbau, Die freie Schulgemeinde, Die Tat, Weltjugendliga, Der neue Anfang, Flugblätter des Aufbau, no. 1—5, alles uit de jaren 1919—1920, het boekje van Harry Graf Kessler, Richtlinien für einen wahren Völkerbund, en Festschrift 30 Jahre Kölner Mieterbewegung.
- 73a Van den heer J. van Zutphen te Hilversum: een map met materiaal betreffende het Vredescongres te Den Haag uitgaande van het I.V.V. in December 1922, een map met materiaal betreffende het 4e congres van het Wereldverbond van Diamantbewerkeren in 1913; gebonden jaargangen van De Vakbeweging, I—XII, 1906—1918 en I—III, V—VI, 1921—1923, 1925—1926; De Strijd (uitgave van het N.V.V.), jrg. X, 1930 gebonden.
- 74 Van mejuffrouw J. Clinge Doorenbos te Bussum de volgende boeken en brochures:
 Lenin: Am Tage der Revolution;
 „ Ein Brief an die amerikanischen Arbeiter;
 Ant. Pannekoek: Darwinisme en Marxisme;
 „ „ Weltrevolution und kommunistische Taktik;
 „ „ Klassenkampf und Nation;

- Herman Gorter: Het communisme VI. Het historisch materialisme;
 „ „ Het communisme VI. Klasse-moraal, een antwoord aan De Savornin Lohman en Troelstra;
 „ „ Het communisme VII. Het imperialisme, de wereldoorlog en de sociaaldemocratie, 4e dr.;
 „ „ Het communisme VIII. De wereldrevolutie, 3e dr.;
 „ „ Klasse-moraal. Een antwoord;
 „ „ Die kommunistische Arbeiter Internationale;
 „ „ Offener Brief an den Genosse Lenin;
 „ „ Sociaal democratie en anarchisme;
 „ „ Sociaal democratie en anarchisme, 2e dr.;
 „ „ Värdsrevolutionen;
 „ „ Het communistisch manifest;
 „ „ Het communistisch manifest. 4e Holl. uitg.;
 „ „ De grondslagen der sociaaldemocratie;
 „ „ Sociaaldemocratie en revisionisme;
 „ „ Het imperialisme, de wereldoorlog en de sociaal-democratie, 3e dr.;
 „ „ Der Imperialismus, der Weltkrieg und die Sozialdemokratie;
 „ „ Open brief aan partijgenoot Lenin, met knipsels en krantenartikelen over deze brochure;

Manuscript Herman Gorter, Uittreksel uit „Das Kapital” van Karl Marx,
 Herman Gorter, De eenheid van het internationale proletariaat. Artikel met aantekeningen voor uitgave als brochure,

Manuscript Herman Gorter in de Duitse taal,

A. Struthahn, Die Diktatur der Arbeiterklasse und der Komm. Partei, Die Notwendigkeit der Wiedervereinigung der Komm. Parteien Deutschlands,

Proletarier, Zeitschrift für Kommunismus. Red. H. Gorter, 2 nrs.

De Nieuwe Tijd, Soc. dem. maandschrift, VI, 11, 1901,

Eenheidsbesef en klassenstrijd. Overdr. uit „Bevrijding”, Nov. 1931,

Werkloozenbeweging en klassenstrijd, brochure,

Bulletin der Informations-abt. der Komm. Intern., no. 3, 1920, 2 ex.,

Kommunistische Arbeiter-Zeitung, I, 1, 1919; X, 2, 1929,

Germania, Zeitung für das deutsche Volk, no. 19, 1919,

De Tribune, 16 en 17 Sept. 1918 en 7 Nov. 1918,

Vorwärts, Zentralorgan der soz. dem. Partei Deutschlands, 12 Jan. 1919,

Berliner Börsen-Courier, 11 Jan. 1919,

8-Uhr Abendblatt, 12 Jan. 1919,

- L'Ouvrier communiste, mars 1930,
 Kommunistischer Arbeiter, April 1928,
 Die proletarische Revolution, Dez. 1929,
 Strooibiljet: Wie lange wollt ihr noch untätig zusehen?
- 75 Van den heer A. J. van Huffel te 's-Gravenhage: een groote verzameling kranten, strooibiljetten en prenten betreffende het palingoproer, 1886, en een kleine collectie kranten, manifesten en knipsels uit 1918.
- 76 Van den heer S. Neeter te Amstelveen: een groote verzameling brochures, waarvan wij noemen: Tschenkuen, Die Arbeiter Chinas im Kampf gegen den Imperialismus, 1927; A. Losowsky, Revolution und Konterrevolution in China, 1928; W. Molotow, Der Plan und unsere Aufgaben, 1938; W. Molotow, Wat is het tweede 5-jarenplan?, 1934; Die volkswirtschaftliche Planung in der U.S.S.R., 1931; Report on labour conditions in India, 1928; Bela Kun, Die II. Internationale in Auflösung, 1933; Chr. Kabatschieff, Die Gründung der Kommunistischen Partei Italiens, 1921; Protokoll des 1. Reichskongresses der revolutionären Gewerkschafts-Opposition Deutschlands, 1929; K. Heinrich, Neue Programme der deutschen Sozial-Demokratie, 1934; Der wirtschaftliche Vernichtungskampf gegen die Juden im Dritten Reich, 1937; G. Feder, Das Programm der N.S.D. A.P. 1932.
- 77 Van den Centralen Bond van Transportarbeiders te Rotterdam: 4 pakken met vakvereinigingsverslagen en brochures, w.o. dr. J. van Leeuwen, Zal het socialisme de maatschappij verbeteren?, 1910; D. Hans, Waar het om gaat in Juni 1909; verder officieele stukken betreffende de geschiedenis van de staking in de vervoerbedrijven in 1920 en een aantal jaargangen van De Strijd, 1921—1928, gebonden.
- 78 Van den heer Henri Rietstap, bestuurder van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling te Den Haag: een verzameling boeken en brochures, w.o. H. Tracey, From Doughty Street to Downing Street, A new life of the Rt. Hon. James Ramsay Macdonald; Iconoclast, The man of to-morrow, J. Ramsay Macdonald; Report of the annual Conference of the Independent Labour Party, April 1924; L. Piérard, Wallons et Flamands; I. Delvigne, La crise mondiale; H. Wendel, Kämpfer und Kunder; L. Bertrand, La rénumération du travail; T. Ashcroft, Impérialisme moderne; Österreich und seine Genossenschaften, 1930; Internationale Gewerkschaftsbibliothek, Bd. 1—9.
- 79 Van den Nederlandschen Bond van Personeel in Overheidsdienst te Amsterdam: een groote collectie boeken w.o. Centraal verslag der Arbeidsinspectie 1928—1931; Das Wanderungsproblem und die Arbeiterklasse; Hoogland, Rapport betreffende de zorg voor werkloze jeugd in Neder-

- land; Die Kinderlosigkeit in der Welt, ihre Wirkungen und ihre Bekämpfung; M. W. F. Treub, De economische toestand van Nederland; Marktanalytisch handboek voor Nederland; 12e jaarboek van de R.K. Vakbeweging; J. Oudegeest, De sociale wetgeving; De Veiligheidswet; Ch. A. van Manen, Bedrijfsleven en de strijd tegen de armoede in Nederland; Kloot Meyburg, De economische ontwikkeling van een Zuid-Hollandsch dorp (Oudshoorn) tot in den aanvang der 20e eeuw; A. Blonk, Fabrieken en menschen; Albert Thomas, 1878—1932; Verslag van het Congres voor kinderbescherming, 1913.
- 80 Van het Nationaal Arbeids-Secretariaat te Amsterdam: een aantal nieuwe affiches, brochures en circulaires.
- 81 Van den heer A. H. Gerhard te Amsterdam: Umsturz und Sozialdemokratie. Verhandlungen des deutschen Reichstags, Heft 1—5, Berlin 1895; Politische Korrespondenz. Europäischer Merkur, jrg. I, no. 1—3, Parijs 1936; een groot aantal beschrijvingsbrieven en congresverslagen van de S.D.A.P., een portefeuille met brieven van en knipsels over mr. P. J. Troelstra; Notulen van de zittingen der Provinciale Staten van Noord-Holland uit de jaren 1913—1935, een compleet exemplaar van het tijdschrift Schakels, Socialistisch maandblad voor Noord en Zuid-Nederland, 1929—1934, en ter aanvulling de jaargangen 17—31 van De Gemeente 1924—1938.
- 82 Van de Onafhankelijke Bedrijfsorganisatie van Werkers in de Metaalindustrie (secretaris H. Bartels) te Amsterdam: een groot aantal nummers van De Metaalarbeider, 1926—1932, waardoor onze collectie gecompleteerd wordt.
- 83 Van den heer J. Winkler te Amsterdam, een aantal brochures betreffende den Spaanschen burgeroorlog. Voorts La Tchecoslovaquie, pays de l'éducation populaire en een nummer van het blad Evangelie en Volk, uitgegeven door ds. mr. L. C. W. Ekering, Juni 1939.
- 84 Van het Informatiebureau inzake China te Amsterdam, circulaires, affiches en brochures, w.o. Ch. Haldane, Rapport over de situatie in China en het Verre Oosten; Nood in China; F. F. Mathieu, La guerre en Extrême Orient; Le Mémoire Tanaka; Le plan prémédité de l'agression japonaise.
- 85 Van het South African Institute of Race Relations te Johannesburg: 9th Annual Report 1938; Labour in the Oranje Free State; voorts andere publicaties, w.o. Race relations news, die wij verder geregeld ontvangen.
- 86 Van het Bureau de Presse de la Délégation Chinoise te Genève: veel materiaal betreffende het Chineesch-Japansch conflict, w.o. de boeken: Shuhsi Hsü, How the Far Eastern war began en The war conduct of the Japanese; Young-C. Kuangson, The conflict in the Far East; Fr. Utley et

- D. Wills, *On peut arrêter le Japon*; Jen Tai, *Documents illustrative of Japan's national policy. Japanese aggression and the League of Nations, 1938.*
- 87 Van The Single Tax Association of Canada te Toronto: *Canada's economic maladies, their cause and cure, being the brief report submitted to the Royal Commission on Dominion Provincial Relations by the Single Tax Association of Canada, en het Bulletin The Square Deal, dat wij verder geregeld ontvangen.*
- 88 Van de League for Industrial Democracy te New York: *America in the depression, Incentives under capitalism and socialism, Public ownership, here and abroad, Toward a Farmer-Labor-Party, alle van H. W. Laidler; N. Thomas, Democracy versus dictatorship; W. J. Campbell, Consumers' cooperation; A. B. Lewis, Labor, machines and depression; Gr. C. Hall, The egregious gentile called to account; Stuart Chase, Rich land, poor land; J. A. Kingsbury, Health security for the nation.*
- 89 Van den heer A. Brattinga te Amsterdam: *een groot aantal aanplakbiljetten van het N.V.V. en de S.D.A.P. uit de jaren 1929—1939.*
- 90 Van de American League for Peace and Democracy te New York: *J. Strachey, Why fascism leads to war, America's share in Japan's war quilt; D. McConnell, Women, war and fascism; U. Sinclair, No pasaran; H. F. Ward, The fascist international; H. F. Ward, The neutrality issue, American democracy versus the Spanish hierarchie; R. G. Spivack, The lesson of Czechoslovakia; 7½ million speak for peace; J. W. Wise, An open letter to my fellow Jews; Program and purpose of the American League for Peace and Democracy, 1939; Anti-semitism, ku-kluxism threats to our democracy; A. Chapman, Nazi-penetration in America; Why and how to boycott goods, made in Japan, verder circulairens en het tijdschrift The Fight for Peace and Democracy, January-March 1939, dat wij verder geregeld ontvangen.*
- 91 Van den heer A. H. G. Bachrach te Amsterdam: *een collectie van verschillende bladen, die in Parijs tijdens de Septembercrisis zijn uitgekomen, verder enkele brochures betreffende minderhedenkwesties.*
- 92 Van den heer J. J. de Roode te Amsterdam: *een groot aantal nummers van het Daily News Bulletin, issued by the Jewish Telegraphic Agency, London.*
- 93 Van den Algemeenen Bond van Arbeiders(sters) in het Bakkers-, Chocolade- en Suikerbewerkingsbedrijf te Amsterdam: *een aantal collectieve arbeidsovereenkomsten 1931—1937, verslagen over de jaren 1921—1922 en 1931—1937; Gedenkboek bij het 25-jarig bestaan, 1919.*
- 94 Van de Arbeiderspers te Amsterdam: *een groote collectie foto's betreffen-*

- de den Spaanschen burgeroorlog, een gebonden exemplaar van den jaargang 1938/1939 van *Tijd en Taak* en van het derde kwartaal van *Het Volk*.
- 95 Van dr. K. Zielenziger te Amsterdam: 35 mappen met knipsels, een aantal tijdschriften, publicaties van den Duitschen Rijksdag enz. betreffende sociale, economische en politieke vraagstukken uit de jaren 1919—1933.
- 96 Van mevrouw L. Eisenloeffel-Tilanus te Amsterdam: een aantal uitgaven betreffende woningstatistiek en losse nummers van het *Gemeentebled* te Amsterdam, 1933—1934.
- 97 Van prof. dr. H. Burger te Amsterdam: het *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs*, jrg. I—XV, 1920—1934 (incomplete), een map met proclamaties, oproepen enz. uit het jaar 1914, betreffende de mobilisatie en een aantal mappen met krantenknipsels uit den wereldoorlog.
- 98 Van de Internationale Federatie van Transportarbeiders te Amsterdam: 4 pakken met brochures en tijdschriften in de Russische taal betreffende de vakbeweging; verder 9 rollen met affiches uit België, Denemarken, Finland, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Zweden enz.
- 99 Van den heer J. Goulooze te Amsterdam: een collectie Duitse, Fransche en Engelsche communistische brochures, een aantal nummers van *Die Internationale*, *Die junge Garde*, *Deutschland Information des Zentralkomit es der KPD* ter aanvulling.
- 100 Van den Internationalen Bund der Privatangestellten te Amsterdam: een aantal vakvereinigungsbladen uit verschillende landen, w.o. *Indian Labour Journal*, 1937—1938, *Journal of State and Local Government Employees*, Madison, Wisconsin 1937—1938, *Labour Gazet of the Department of Labour*, Canada 1938, een aantal nummers van bladen van bankbedienden uit Engeland, Ierland, Schotland, Nieuw Zeeland en Scandinavië, een complete serie *Mitteilungen des Internationalen Bundes der Privatangestellten* van 1922—1936 door bemiddeling van den heer W. Spiekman, benevens verscheidene aanvullingen op onze verzameling van de publicaties van het Internationaal Arbeidsbureau, diverse verslagen, rapporten en tijdschriften van vakbonden, en het rapport *The cooperative consumers societies and the working conditions of co-operative employees*, 1939.
- 101 Van Graaf R. N. Coudenhove Kalergi te Gstaad een aantal van zijn geschriften, waarvan wij noemen: *Kommen die Vereinigten Staaten von Europa?*; *L'homme et l' tat totalitaire*; *Totaalire R ik — totaalire inimene*; *Europa ohne Elend*; *Europa erwacht*; *Pazifismus*; *Revolution durch Technik*; *Judenhass von heute*; *Staline et Cie*.

- 102 Van mevrouw Luise Kautsky te Amsterdam een buste in brons en een buste in gips, twee geteekende portretten en een geschilderd portret van wijlen haar echtgenoot, enkele familie-portretten, twee portretten van August Bebel, een geschilderd portret van Rosa Luxemburg, een portret van Karl Marx, een foto van een schilderij van Thomas Morus.
- 103 Van het Institut Scientifique Ukranien te Warschau de volgende publicaties: V. Sadowski, *Le travail en Ukraine Soviétique*; A. Docenko, *La campagne d'hiver*; *La guerre Ukrainienne de 1920 contre Moscou*, t. I; V. Sadowski, *La main d'œuvre agricole en Ukraine*; M. Handelsman, *La politique Ukrainienne du Prince A. Czartoryski avant la guerre de Crimée*; *Les problèmes contemporaines de l'économie de l'Ukraine*, vol. II; *Les archives de Michel Drahomanov*, vol. I; *Temps passés*, vol. I.
- 104 Van het Comité Hulp aan Spanje te Amsterdam: enkele kisten met aanplakbiljetten.
- 105 Van den heer W. Spiekman te Amsterdam: een gebonden exemplaar van het Sociaal Weekblad, jrg. I—XXIV, 1887—1910.
- 106 Van den heer Wm. Elger: secretaris van de Scottish Trades Union Congress General Council te Glasgow: de Scottish Trades Union Congress Annual Reports uit de jaren 1921, 1922, 1924, 1925, 1930, 1932, 1934, 1936, 1938, 1939 en van het Scottish Congress Bulletin de nrs. 101-130 (October 1936 tot Juni 1939). Dit Bulletin wordt ons verder geregeld toegezonden.
- 107 Van mevrouw W. M. Leuring-Dolk te Mook: *De Kroniek*, jrg. 1895—1907, gebonden, *Neerlandsch Weekblad*, jrg. I—II, 1897—1898, en van het tijdschrift *Gil Blas Illustré* twee banden met een groot aantal losse nummers uit de jaren 1896—1901.
- 108 Van ir. J. Th. Westhoff te 's-Gravenhage: zijn rapport *De directe mogelijkheden der werkverschaffing bij de werkloosheidsbestrijding*.
- 109 Van den heer L. N. Palar te Amsterdam: de *Handelingen van den Volksraad*, het *Staatsblad van Ned.-Indië* en de *Javasche Courant*, alle uit het jaar 1939, welke collectie later aangevuld werd.
- 110 Van The Cotswold Bruderhof te Ashton Keynes in Engeland de volgende publicaties: E. Arnold, *Der Geist der ersten Christen*; Eberhard Arnold, *Sein Leben für die Brüderhöfe*; *The Cotswold Bruderhof*; *Vom Leben der Brüderhöfe*; *First, second and third Bruderhof Letter*, 1936—1937; *Community in Britain, A survey of community thought and activity*.
- 111 Van den heer E. Goubitz te Hilversum: 14 briefjes en briefkaarten van F. Domela Nieuwenhuis gericht aan zijn vader J. Goubitz uit de jaren 1902—1909.

- 112 Van dr. Friedrich Adler te Brussel: een gedeelte van de drukproef van het Baseler Manifest 1912 met correcties van Jean Jaurès, vier kisten boeken, gedeeltelijk uit de nalatenschap van Cesar de Paepe, waarvan vele met autogram. Verder jaargangen van periodieken, die voor de krantenafdeeling een completeering beteekenen.
- 113 Van de National Peace Council te Londen: het Annual Report for the year ending April 1939.
- 114 Van dr. B. Sapir te Amsterdam: van het Russische jeugdblad Komso-molskaya Prawda de jaargangen 1937 en 1938 en van den jaargang 1939 de nummers van Januari tot en met Juni.
- 115 Van den heer J. A. van Calmthout te Amsterdam: een groot aantal boeken en brochures, vooral voor de Nederlandsche afdeeling.
- 116 Door bemiddeling van den heer Alb. de Jong van het Nederlandsch Syn-dicalistisch Vakverbond te Amsterdam: een groote collectie Spaansche bladen uit de jaren 1936—1938.
- 117 Van The China Information Publishing Co. te Hongkong: een aantal brochures w.o. van: H. H. Kung: China's wartime progress, Air raids upon Chungking, Generalissimo Chiang assails Konoye's statement, China's spiritual mobilization; Wen Hao, China's industrial development and the necessity for foreign co-operation.
- 118 Van mevrouw J. Th. Kort Kruyt te Oegstgeest: een groote collectie boeken, waarvan wij noemen: V. Cathrein, Het socialisme, 2 dln.; F. Fried, De ineensorting van het kapitalisme; Fr. Nitti, Het verval van Europa; P. Bakker-Schut, De bevolkingsbeweging in Nederland en in het bijzonder te 's-Gravenhage; E. J. O. Benn, Bekentenissen van een kapitalist; W. von Kautsch, Umsturz und Sozialismus; A. E. Johann, Amerika, Untergang am Überfluss; L. Stoddard, In opstanding tegen de beschaving; W. H. C. Knapp, Wereldontwrichting en wereldherstel; E. Grünberg, Der Mittelstand in der kapitalistischen Gesellschaft; P. van Zeeland, Beschouwingen over Europa 1932; P. Lieftinck, Moderne struc-tuurveranderingen der industrie; F. Michel, Les dommages de guerre de la France et leur réparation; L. J. Plemp van Duiveland, Journalistiek in Nederland.
- 119 Uit de nalatenschap van Leon Berchtold (Genève), Communard en socialistisch pacifist: een groot aantal brochures en pamfletten uit den tijd der Commune en der emigratie, stukken van de Eerste Internationale en zeldzame brochures en kranten uit later tijd, waarvan wij noemen: Réponse de quelques internationaux (op de Prétendues Scissions van Fr. Engels) uit het Bulletin jurassienne, (1872); verschil-lende Fransche uitgaven van de Statuten der Eerste Internationale; De

- Almanach de l'Internationale van 1870 (Liège); Paul Brousse, *Le suffrage universel et le problème de la souveraineté du peuple* (Genève 1874); *Aux Communeux* (Juni 1874), een blanquistische brochure; Eugène Vermersch, *Un mot au public* (Londres, avril 1874); Drie brochures over de strijdvraag Vermersch-Jourde (1876); publicaties van Lissagaray, Rogaerd e.a.; Henri Rochefort, *Un coin du voile* (New York 1874, zijn eerste geschrift na zijn vlucht uit Nieuw-Caledonië; de eerste druk van *Aux jeunes gens* van P. Kropotkine (Genève 1881); A. Blanqui, *L'Armée esclave et opprimée* (Paris 1880); verscheidene statuten en pamfletten van arbeidersorganisaties in Genève; een groot aantal kranten, manifesten en caricaturen vanaf de veertiger jaren, die gedeeltelijk een aanvulling vormen voor onze verzamelingen. Als bijzondere zeldzaamheid noemen wij hiervan nog: no. 2 van het direct of zeer kort na de uitgave onderdrukte republikeinsche blad uit het Quartier-Latin van 1862, *Le Matin*, uitgegeven door Pierre Denis.
- 120 Door bemiddeling van dr. B. Sapir: het congresverslag en alle verdere stukken van het congres der Socialistische Jeugd Internationale (29 Juli tot 22 Augustus 1939).
- 121 Van den heer P. C. Orgers te Utrecht: een groote collectie vlugschriften, verslagen, boeken en brochures, waarvan wij noemen: een fraaie verzameling vlugschriften, meest van Katholieke en Christelijke zijde in 1918 verspreid, waaronder het Manifest aan het Nederlandsche volk van het Hoofdcmité van Actie; strooibiljetten van verschillende bonden van spoor- en tramwegpersoneel; stukken betreffende de gemeenteraadsverkiezingen te Nijmegen uit de jaren 1910—1919, verslagen van de Nederlandsche Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel van 1925—1929, 1931—1933, 1935—1938 (een aanvulling op het reeds bij ons aanwezige); verslagen van den Personeelsraad der Nederlandsche Spoorwegen over de jaren 1926—1928, 1930—1931, 1937—1938; een 160-tal Nederlandsche brochures, o.a. J. v. d. Brink, *Kan of moet een Katholiek socialist zijn? De groote vraag*; G. Rijnders, *De sociaal-democratie een gevaar voor de arbeidersbeweging*; Gregorovius, *De socialistische hemel op aarde*; A. F. Müller, *Het conflict bij de Zinkwit-Maatschappij*. Verder een aantal strooibiljetten en knipsels betreffende de stakingen van 1903 en 1912.
- 122 Van Ir. Felix Ortt te Soest de volgende periodieken: *Vrede-Tijdschrift*, 1905—1906, *De Vrije Mensch*, 1907—1918, *Pionier* 1902—1908, *Rein Leven*, 1901—1908, *Eenheid*, 1910—1912, *Vrije Arbeid*, 1917—1938, *Minerva*, 1909—1914, *De Vlaamsch Nationale Gedachte*, 1921, *Pro Flandria*, 1921. Deze periodieken zijn bijna alle geheel compleet en

- gebonden. Verder een groot aantal van zijn eigen geschriften en boeken benevens brochures van Lodewijk van Mierop en van dr. Louis A. Bähler, benevens een serie publicaties over het Vlaamsche vraagstuk, w.o. Lod. de Raet, *Over Vlaamsche volkskracht: De vervlaamsching der Hoogeschool van Gent*. Brussel 1906; A. L. Faingnaert, *Verraad of zelfverdediging. Bijdrage tot de geschiedenis van den strijd voor de zelfstandigheid van Vlaanderen tijdens den oorlog van 1914—1918*. Antwerpen 1933; Liederik, *Vlaanderens economische zelfstandigheid*, Antwerpen z. j.; Leo Picard, *Vlaanderen na den oorlog*. 's-Gravenhage 1915; *Vlaanderen's nood en Vlaanderen's toekomst*. Gent 1915; Een witboek van het Vlaamsche idealisme; Dr. August Borms voor het gerecht. Brussel 1920; Claudius Severus, *Vlaanderens weezang*. Antwerpen 1918, enz.
- 123 Van mevrouw T. van Mierop-Mulder te Amsterdam de volgende periodieken: *De Vrije Communist*, 1920—1923, *Vrede* 1897—1909, *Arbeiders-weekblad*, 1901/1902, *Levenskracht*, 1907—1929, verder een aantal brochures, w.o. van B. de Ligt, J. B. Th. Hugenholtz, J. Mispelblom Beyer, A. Romers, prof. D. van Embden, A. R. de Jong, en een aantal congresverslagen van de internationale en landelijke congressen voor dienstweigering uit de jaren 1925—1927 en 1929.
- 124 De heer F. J. Schaper, arts te Groningen zond ons een groote collectie uit de nalatenschap van zijn vader, den heer J. H. Schaper, bevattende vele kranten, tijdschriften, boeken, brochures, knipselarchieven, mappen met brieven enz. Hieronder het volgende: vier mappen met brieven; 46 brochures, geschreven door J. H. Schaper; een veertigtal mappen met aantekeningen, knipsels en andere stukken betreffende zijn werk in de Tweede Kamer, de woningtoestanden in Drenthe, de vakbeweging, drankbestrijding, ontwapening enz.; 6 mappen met verkiezingsmateriaal van de Federatie der S.D.A.P. in Drenthe; *De Socialist*, 1891, *De Wachter*, 1894—1896 (Red. J. H. Schaper), *Sociale Gids*, 1893—1894, *De Nieuwe Tijd*, 1896/97—1915, *The Social-democrat* (Londen), 1899—1901, *VolkswEEKBLAD*, 1912—1915, *De Socialistische Gids*, 1916—1930, *Verslagen van den toestand der Gemeente Groningen*, over de jaren 1861—1865, *zittingsverslagen van den Gemeenteraad te Groningen*, 1897—1906, *verslagen van de Handelingen der Staten van de provincie Groningen*, 1898—1902, *verslagen omtrent den toestand en de werkzaamheden van den Groninger Landbouwbond over de jaren 1910—1916*, *verslagen over de jaren 1925—1930*, gedaan door de Ge-deputeerde Staten aan de Staten der provincie Zuid-Holland. Voorts een groot aantal boeken en brochures.

- 125 Van den heer H. Canne Meyer te Amsterdam de volgende zeer zeldzame kranten en tijdschriften: Kampfbruf. Organ der Allgemeinen Arbeiter-Union Deutschlands. Berlin 1922—1927; Klassenkampf. (Organ der) Allgemeinen Arbeiter Union Rheinland-Westfalens. (Revolutionäre Betriebsorganisationen), Düsseldorf 1922—1924; Kommunistische Arbeiter-Zeitung, hrsg. von der Kommunistischen Arbeiter-Partei Deutschlands. Essen usw. 1922—1923 en 1927—1929; Proletarier. Zeitschrift für Kommunismus. 1923—1924; Der Kommunist. Flugzeitung der K.A.P.D. (Sachsen), Dresden 1926; Die Revolution. Organ der Allgemeinen Arbeiter-Union (Gross-Dresden-Ostsachsen), Dresden 1926; en verder een aantal belangwekkende strooibiljetten en krantjes uit dezen tijd.
- 126 Van den heer B. Engelder te Amsterdam: een knipselarchief betreffende buitenlandsche politiek, middenstandsvraagstuk, Joodsche kwestie, democratie en dictatuur en andere politieke kwesties, bovendien een archiefje van de middenstandscmissie der S.D.A.P. en een aantal kranten en tijdschriften.
- 127 Van den Nederlandschen Christelijken Bouwarbeidersbond te Utrecht: het gedenkboek Vijf en twintig jaren van opoffering en opbouw, 17 Aug. 1908—17 Aug. 1933.
- 128 Van het Internationaal Verbond van Handels- en Kantoorbedienden te Amsterdam: het rapport The cooperative consumers societies and the working conditions of co-operative employees, 1939.
- 129 Van het Hoofdbestuur der Orde van Vrijmetselaren te Den Haag de volgende geschriften: Opheldering inzake vrijmetselarij en hare bestrijding; A. F. L. Faubel, Vrijmetselarij en de Orde van Vrijmetselaren; D. H. Wester, Goethe, de vrijmetselaar; Het geestelijk wezen der vrijmetselarij; Een persconferentie over vrijmetselarij en de Orde van Vrijmetselaren; De vrijmetselarij in de Eerste Kamer; Is de functie van Nederl. ambtenaar verenigbaar met het lidmaatschap der Orde van Vrijmetselaren?; J. G. Spaan, Eenige beschouwingen betr. vrijmetselarij; Het Huis van Oranje en de Nederlandsche Orde van Vrijmetselaren.
- 130 Van de Vereeniging Anarchistische Uitgeverij te Amsterdam de volgende boeken: W. Schlamm, Diktatuur der leugen; R. B. Gregg, The power of non-violence; B. Menne, Krupp, Deutschlands Kanonenkönige; R. de Jouvenel, Commune mesure, Chroniques; W. Reich en M. Hirschfeld, Sexuele problemen; Jos. Schmidt, De partij.
- 131 Van de Nederlandsche Federatie van Transportarbeiders te Amsterdam de brochure Een mooi stuk strijd! De staking in de Amsterdamsche havens (24 Oct. tot Nov. 1939) door Insider met een inleidend woord van H. Sneevliet.

132. Van het Press and Information Bureau Palestine Correspondence Agency (Palcor) te Londen een aantal publicaties, w.o.: J. Cohen, The progress of Zionism; J. Cohen, The future of Palestine; L. B. Namier, Palestine and the British Empire; The Jewish case against the Palestine White Paper of May 17, 1939; Documents relating to the MacMahon Letters; Promises and afterthoughts; Documents relating to the Balfour Declaration and the Palestine mandate; dr. Weizman, The Jewish people and Palestine; Th. Herzl, The Jewish state; L. Simon, Studies in Jewish nationalism; L. Stein, Zionism; Sh. Levin, Out of bondage.
- 133 Van de General Federation of Jewish Labour in Eretz Israel te Tel-Aviv: Sicumim (Statistical survey) 1939; The agricultural Workers Organisation. A summary.
- 134 Van de Internationale Vereeniging van Fabrieksarbeiders te Amsterdam: het rapport Erster Bericht über die Löhne, Arbeitsbedingungen und sonstigen Verhältnisse in der Gummi- und Gummiwarenindustrie einiger Länder. Amsterdam 1939.
- 135 Van het Engelsche Gezantschap te Den Haag: de serie Oxford Pamphlets on World Affairs.
- 136 Van den heer J. van Glabbeek te Eindhoven: een aantal brochures w.o.: H. Rooymans, De opkomende arbeidersbeweging in Eindhoven 1910; J. Jansen, Het Eindhovensche socialisme; Statuten en reglement van De Eendracht, Eindhoven 1898; een ledenlijst der S.D.A.P. afdeling Eindhoven uit het jaar 1904; het Huishoudelijk reglement voor de Kamer van Arbeid voor de Tabaksindustrie te Eindhoven, 1900; twee foto's van een propagandatocht naar Valkenswaard 1907; een aantal nummers van het blad De Eendracht uit de jaren 1908—1911.
- 137 Van den heer C. A. van Weert te Maastricht: een kleine verzameling zeldzame brochures over de Maastrichtsche arbeidersbeweging uit de jaren negentig en later.
- 138 Van den heer W. N. Krusheer te Amsterdam de nummers 1—15 (Maart-November 1939) van het Bulletin der Bolsjewiki-Leninisten Amsterdam, dat ons verder geregeld wordt toegezonden.
- 139 Van den heer M. te Slaa te Amsterdam; een aantal nummers van den Persdienst van het Fonds voor Internationale Solidariteit, 1938—1939.
- 140 Van de Broederschaps-Federatie te Huizen een aantal brochures en circulaires.
- 141 Van de Uitgeverij Erven J. Bijleveld te Utrecht de nummers 1—9 van het tijdschrift Synthese (jrg. 1939). Wij ontvangen het verder geregeld.
- 142 Van den Arbejderbevaegelsens Erhvervsraat te Kopenhagen, het boek Betaenkning om beskaeftigelsespolitik og erhvervsmuligheder i Danmark, Kopenhagen 1939.

- 143 Van het Arbeidernes Opplysningsforbundet te Oslo: een aantal boeken w.o. Norsk naeringsliv og dets problemer; Fagbevegelsens økonomiske problemer; D. Bryn of A. Engh. Kommunal ABC for ungdommen; A. Aasland. Der nye arbeidervernloven; J. Detes, Arbeidsløshetstrygden.
- 144 Mevrouw I. Blumenthal te Amsterdam schonk ons twee vroeger door haar in depôt gegeven brieven van Rilke uit het jaar 1921. Eén hiervan, d.d. 28 December 1921, is in de „Briefe aus Muzot”, 1934, gepubliceerd.
- 145 Door bemiddeling van drs. H. van der Bijll te Amsterdam het (onvolledig) archief betreffende een enquête, die door mr. P. J. Idenburg in 1919 is gehouden onder de textiel- en metaalarbeiders in Amsterdam en in Twente. Deze enquête werd georganiseerd door het Centraal Bureau voor Sociale Adviezen te Amsterdam, maar werd niet gepubliceerd.
- 146 Ten gevolge van een rondschriften van het Internationaal Verbond van Vakverenigingen ontvingen wij publicaties (jaarverslagen, gedenkboeken, brochures en kranten) van de volgende Zweedsche vakbonden: Svenska Mälareförbundet, Stockholm, Svenska Handelsarbetareförbundet, Malmö, Svenska Sjöfolksförbundet, Göteborg, Svenska Textilarbetareförbundet, Norköpning, Svenska Bryggeriindustriarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Byggnadstraarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Väg- och Vattenbyggarenarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Bokbindareförbundet, Stockholm, Svenska Träindustriarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Livsmedelsarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Fastighetsarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Sko- och Läderindustriarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Frisörarbetareförbundet, Stockholm, Svenska Lithografförbundet, Stockholm, Svenska Skorstensfejeriarbetareförbundet, Stockholm.

Van een groot aantal personen werden kleinere schenkingen ontvangen, van wie wij hier de namen laten volgen:

J. Last, te Amsterdam; H. Bovenkerk, Amsterdam; de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij, Amsterdam; F. van der Heuvel, Bilthoven; het Vlaamsch Secretariaat voor Noord-Nederland, Rotterdam; A. M. de Jong, Blaricum; prof. N. W. Posthumus, Amsterdam; dr. W. Banning, Bentveld; de Vereeniging tot Bevordering van de Vakopleiding in het Typografisch Bedrijf, Amsterdam; Georges Pagan, Parijs; de Contactcommissie, Amsterdam; dr. I. Bauer, Amsterdam; W. B. Noteboom, Amsterdam; de Clubhuizen De Arend, Rotterdam; Verband schweizerischer Konsumvereine, Bazel; Laurence Labadie, Detroit; F. H. Hayward, Londen; mevrouw H. Bloch, Pa-

rijs; Internationaal Verbond van Vakverenigingen, Parijs; Algemeene Katholieke Werkgeversvereniging, Den Haag; mejuffrouw Th. P. de Jong, Amsterdam; het Savornin Lohman-Fonds, Den Haag; la Société Générale Coopérative, Brussel; het Centraal Kantoor voor de Statistiek, Batavia; H. van der Bijll, Amsterdam; le Comité Exécutif du Congrès Juif Mondial, Parijs; J. L. Hobijn, Amsterdam; mevrouw W. Kuin-Harttorff, Den Haag; de Vereniging Woodbrookers in Holland, Bentveld; The Anglo-Russian Parliamentary Committee, Londen; the National Joint Committee for Spanish Relief, Londen; E. Kuttner, Amsterdam; the China Defence League, Londen; the African Defender, Capetown; de Perscommissie voor Bijzondere Berichtgeving, Amsterdam; de Arbeiderspers, Amsterdam; de Staatsdrukkerij, Pretoria; de International Review, New York; de Henry George Free Tract society, Endwell; Verband der Sozialistischen Arbeiterjugend Luxemburgs; the Institute for Social Research and Labour Science, Oslo; mejuffrouw H. Grevelt, Amsterdam; the American Committee for Non-participation in Japanese Agression, New York; the New York Labor News Co., New-York; dr. Paul Kaegi, Zürich; het Algemeen Bureau tot Voorlichting bij Beroepskeuze, Amsterdam; J. J. de Roode, Amsterdam; Universidad Obrera de Mexico; Les Amitiés Chinoises, Brussel; L'Agence Juif pour la Palestine, Genève; de Algemeene Nederlandsche Bouwarbeidersbond, Amsterdam; de Commissie van Voorlichting aan gewetensbezwaarden tegen den militairen dienst, Den Haag; mevrouw R. Pool, Amsterdam; B. Luteraan, Amsterdam; C. Verwey, Santpoort; L. Fles, Amsterdam; P. Bruining, Laren; the London Trades Council, Londen; the German Library of Information, New York; J. Blom, Zandvoort; de Redactie van de Freiheitskorrespondenz, Mulhouse; J. van Aken, Amsterdam; the Fairhope Tax Corporation, Fairhope; de Vereniging van Vrienden der Sowjetunie, Amsterdam; J. de Ronde, Amsterdam; H. Sterk, Amsterdam; mevrouw A. Weber, Laren; die Sozialistische Arbeiterpartei Deutschlands; the China Aid Council, New York; de Algemeene Coöperatieve Vereniging, Brussel; the Cooperative Union Ltd., Manchester; de Federatie van Diocesane Bonden van Katholieke Coöperatieve Verenigingen, Utrecht; the American Civil Liberties Union, New York; the Board of Deputies of British Jews; the School of Slavonic and East European Studies, Londen; the Labour Party, Londen; Bj. Braatoy, Londen; de Suomen Sos.-dem. Raittinsliitto, Helsinki; J. de Ronde, Amsterdam; A. Boas, Amsterdam; W. Kwecksilber, Amsterdam; S. Waas, Amsterdam; mevrouw Emma Goldman, Toronto; L. G. Courrech Staal, Maastricht; F. Pappenheim, Nice; F. Vogt, Amsterdam; mr. H. P. L. Wiessing, Blaricum; het Comité van Actie tegen de Ontrechting van de Vrijdenkers Radio-Omroep, Den Dolder; het R.K. Centraal Bureau voor Onderwijs en Opvoeding, Den Haag; het Zweed-

sche Consulaat, Amsterdam; Fr. Johnson, Londen; het Gemeente-Archief, Amsterdam; ds. D. Bakker, Drachten; Le Ministère des Affaires Étrangères van Estland, Tallinn; het Poolsche Consulaat, Amsterdam; het Ministerio de Relaciones Exteriores y Cult., Buenos Aires; de Uitgeverij Oecumenica, Den Haag; J. H. François, Den Haag; J. de Lee, Antwerpen; de Federatie van Religieus-Socialistische Gemeenschappen, Den Haag; de Voorzitter van den Raad van Arbeid, Amsterdam; J. Sitter, Amsterdam; het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland; het Hoofdbestuur van den Protest. Christelijken Bond van Spoor- en Tramwegpersoneel, Utrecht; C. H. Burnett, Amsterdam.

12. Door „De Centrale” aangekochte verzamelingen, ter beschikking van het Instituut gesteld.

I. Ook voor 1939 stelde het Bestuur van De Centrale Arbeiders-Levensverzekering een krediet voor den aankoop van belangrijke collecties beschikbaar, die daardoor van een vermoedelijken ondergang gered konden worden. Het krediet was ditmaal f 12.004.91 groot. Evenals in 1938 vielen hieronder ook de uitgaven voor den bouw van nieuwe kasten en wat verder tot het onderbrengen van het nieuw verworvene behoorde; eveneens werd hieruit het salaris voldaan, dat wij aan den heer V. Tschernoff te Parijs uitkeeren in verband met de overeenkomst, door ons met de vertegenwoordigers van de bibliotheek en het archief Lavrov gesloten.

De aangekochte verzamelingen worden hieronder kortelings vermeld, met opgave van den koopprijs.

A. COLLECTIE RAPPOPORT

Deze verzameling bevat een groot aantal werken over de socialistische arbeidersbeweging; voorts een aantal Russica, waaronder o.m. de bijna complete, zeldzame Russische uitgave van al de werken van Lenin.

f 900.—.

B. COLLECTIE GARWY

Deze verzameling omvat een groot aantal documenten aangaande de sociaal-democratische beweging in Rusland uit de jaren 1901—1917, alsmede een toelichting daarop.

f 350.—.

C. COLLECTIE ABEL

Een kleine collectie brieven van dezen verzamelaar werd aangekocht.

f 180.—.

D. BOEKENVERZAMELING L. MAYER

Hierin bevinden zich een groot aantal werken betreffende de sociale geschiedenis in het algemeen, de internationale politiek, de vrouwenbeweging, enz.

f 430.—.

E. COLLECTIE ALBRECHT

Een kleine verzameling, uitsluitend op de geschiedenis der Duitsche jeugdbeweging betrekking hebbend.

f 100.—.

F. COLLECTIE PECQUEUR

Een fraaie verzameling, waarschijnlijk de eenige, naast de collectie in de Bibliothèque Nationale te Parijs. Zij bestaat uit een aantal handschriften en brieven van en aan Pecqueur, alsmede uit kranten uit zijn tijd.

f 800.—.

G. COLLECTIE SYLVAIN MARÉCHAL

Van dezen geestverwant van Babeuf kon in drie fasen een bijzonder belangrijke verzameling werken aangekocht worden. Deze bevat in het bijzonder een groot aantal artikelen, die in tijdschriften en almanakken verspreid liggen. Waarschijnlijk behoort deze verzameling tot de fraaiste, die er van Maréchal's werken bestaan.

f 500.—.

H. HANDSCHRIFT: AANTEKENINGEN OVER TOLSTOÏ

Wij konden het handschrift van M. Goldenweiser: *In Tolstoï's Nähe; Aufzeichnungen aus 15 Jahren, 1896—1910*, dat nog niet gepubliceerd is, aankopen. Het handschrift bestaat uit twee deelen. Het eerste deel behoort tot de aankopen in 1939.

f 250.—.

I. MARX-ENGELS BRIEVEN

Twee kleine collecties niet-gepubliceerde brieven van Marx en Engels uit de jaren zeventig konden te Londen worden aangekocht.

f 390.—.

J. COLLECTIE LANDSBERG

Een kleine verzameling van vrij zeldzame kranten, brochures en boekjes, die alle op de voorgeschiedenis van het nationaal-socialisme in Duitschland betrekking hebben.

f 100.—.

K. COLLECTIE KRAMER, NEW YORK

Wij gingen voort, zoo dikwijls de gelegenheid zich daartoe voordeed, te New York aanvullende aankopen te doen voor de in het vorig jaar aangekochte verzameling werken, die de geschiedenis der oudere Amerikaansche communistische kolonies betreffen. Een aantal zeldzaamheden bevindt zich daaronder. (Vgl. jaarverslag 1938, blz. 45, onder I).

f 400.—.

L. COLLECTIE ANARCHISTISCHE BLADEN

Enkele zeldzame anarchistica, waaronder Die Einigkeit (Berlijn, redacteur Fritz Kater), 1903—1914, te vermelden is.

f 340.—.

M. COLLECTIE SWATIKOFF

Deze kleine verzameling bestaat uit uitgaven van Russische liberalen in het buitenland, 1870—± 1878, alsmede uit enkele brochures van Bakoenine en Herzen.

f 50.—.

II. Wij meenen goed te doen hieronder reeds thans datgene te vermelden, wat op grond van het ons in 1939 voor 1940 verleende krediet kon worden aangekocht, opdat hiermee door belangstellenden rekening gehouden kan worden. Ditmaal was het Bestuur van De Centrale bereid een krediet van f 25.000.— voor aankopen uit te trekken, daar het in verband met den onrustigen internationalen toestand te verwachten was, dat velen zich van hun verzamelingen zouden willen ontdoen door ze aan het Instituut over te dragen.

A. ARCHIEF VAN F. VAN DER GOES

Het belang van dit archief voor de sociale geschiedenis van Nederland, voor de geschiedenis van het socialisme in ons land in het bijzonder, is zeer groot. Door de bijzondere positie, die Van der Goes steeds in de arbeiders-

beweging heeft ingenomen, kwam veel materiaal van historisch belang in zijn handen, dat hij grootendeels bewaard heeft. Veel van wat hij beleefde, heeft hij in registers aangeteekend, waarbij bewijsstukken zijn gevoegd; van zijn uitgebreide briefwisseling heeft hij eveneens veel op zijde gelegd.

De inhoud van zijn archief laat zich in drieën verdeelen: een knipsel-archief, dat, zooals de naam aanduidt, uit knipsels uit periodieken bestaat, die Van der Goes om de een of andere reden het bewaren waard achtte. Door den omvang zal dit materiaal in veel gevallen voor den onderzoeker van groot nut kunnen zijn. Het tweede gedeelte is het litteraire archief, dat grootendeels uit brieven van bekende tijdgenooten bestaat met wie Van der Goes vooral in zijn jonge jaren in relatie stond. Veel omvangrijker is het derde deel, het sociaal-politieke archief, waarvan de stukken de periode 1884—1939 omvatten en dat door zijn rijkdom van groote beteekenis kan geacht worden voor elk onderzoek, dat de sociale geschiedenis van ons land betreft. Dit laatste gedeelte bevat vele mappen met belangrijke stukken betreffende den Sociaal-Democratischen Bond in de tachtiger jaren, vele stukken betreffende de kiesrecht-actie en de kiesrecht-demonstraties in dienzelfden tijd, het palingoproer, het handschrift van zijn brochure „Majesteitsschennis” (1886), met brieven uit dezen tijd, stukken betreffende het Internationaal Congres in Brussel (1891), waar Van der Goes aanwezig was. Evenzoo vroege lidmaatschapskaarten van den Sociaal-Democratischen Bond en van de S.D.A.P. Ook bevinden zich in dit archief eenige stukken over het proces, ten gevolge waarvan de Sociaal-Democratische Bond werd opgeheven en onder den naam „Socialistenbond” werd voortgezet. Verder treft men er brieven en stukken in over zijn geschil met F. Domela Nieuwenhuis aangaande de oprichting van de S.D.A.P., en het maandblad De Nieuwe Tijd; voorts stukken betreffende de vrijdenkersbeweging, den Bond voor Landnationalisatie, de landelijke en internationale socialistische congressen, verkiezingen, de spoorwegstaking 1903, vakbondsorganisaties en de conferentie te Stockholm in 1917 enz.

Ten einde van den inhoud van het archief een indruk te geven, volgt hier een voorloopige opgave van het aantal brieven, welke aan Van der Goes gericht zijn, met de jaren, die door de correspondentie gedekt worden.

(br. = brieven, brk. = briefkaart).

Schrijver	Aantal	Jaren
K. Alberdingk Thijm	99 br. en 18 brk.	1881—1931
A. Aletrino	1 br.	1894
Ed. Anseele	5 br. en 2 brk.	1891—1901
Jacob Batavier	3 br. en 2 brk.	1890—1910

Schrijver	Aantal	Jaren
Mr. H. J. Biederlack	5 br. en 1 brk.	1884—1931
H. Binger	5 br. en 1 brk.	1884—1885
H. J. Boeken	11 br.	1888—1929
J. G. ten Bokkel	7 br. en 5 brk.	1884—1910
D. Bouchery	5 br.	1919
G. Breitner	5 br.	1883—1890
Mr. N. A. Calisch	1 br.	1892
Ch. van Deventer	11 br. en 22 brk.	1880—1931
F. Domela Nieuwenhuis	22 br.	—
Dr. W. Doorenbos	3 br. en 7 brk.	1883—1897
Frederik van Eeden	17 br. en 10 brk.	1883—1897
Martha van Eeden	4 br. en 1 brk.	1886—1894
Joh. Enschedé	1 br.	1889
Fr. Erens	4 br. en 2 brk.	1905—1932
Sophie Erens-Bouvy	2 br.	1930—1938
J. C. Eringaard	3 br.	1897—1898
C. V. Gerritsen	5 br.	1896
Herman Gorter	12 br. en 12 brk.	1896—1932
J. de Greeve	1 br.	1919
Mr. J. N. van Hall	7 br.	1896—1905
A. Harms	1 br.	1897
C. R. C. Herckenrath	3 br.	1907—1908
Herman Heyermans	1 br.	1908
C. F. van der Horst	24 br.	1889—1932
Cornélie Huygens	6 br.	1893
Cam. Huysmans	1 br.	1917
G. Kalff	1 br.	1884
Herman ten Kate	2 br.	1884
K. Kautsky	11 br. en 8 brk.	1894—1917
Sophie van Kerckhoff	1 br.	1889
Daniel Kiehl	4 br.	1896
Willem Kloos	38 br. en 6 brk.	1880—1933
H. van Kol	15 br.	1890—1917
R. A. Kollwijn	1 br. en 1 brk.	1884—1931
Bram en Agnes Loopuit	17 br. en 10 brk.	1889—1902
Jac. van Looy	9 br. en 3 brk.	1888—1904
S. L. van Looy	4 br.	1894—1898
Hendrik de Man	2 br. en 3 brk.	1912—1919
J. C. de Marez Oyens	2 br.	1880—1884

Schrijver	Aantal	Jaren
J. C. van Marken	6 br.	1891—1896
Edward en Eleanor Marx-Aveling	9 br. en 3 brk.	1895—1897
Frans Mehring	2 br.	1901
Ds. G. W. Melchers	1 br.	1912
M. B. Mendes da Costa	1 br.	1931
Hugo Muller	2 br.	1880—1885
H. C. Muller	3 br.	1881—1919
Frans Netscher	2 br.	1890—1908
J. Oudegeest	1 br.	1907
H. Overst	1 br.	1917
Mr. W. A. Paap	12 br.	onged.
A. Pannekoek	19 br. en 9 brk.	1899—1915
Mevr. Pannekoek	3 br. en 1 brk.	1907
F. A. Pannekoek	2 br.	1900—1901
Prof. B. H. Pekelharing	62 br. en 5 brk.	1888—1919
Jacques Perk	3 br. en 8 brk.	1876—1881
Allard Pierson	10 br. en 12 brk.	1884—1890
H. J. Poutsma	11 br.	—
E. D. Pijzel	3 br.	1896—1897
Prof. H. P. G. Quack	1 br.	1884
Is. Querido	1 br.	1928
J. H. Rössing	3 br.	1880—1885
Henriëtte Roland Holst-van der Schalk en R. N. Roland Holst	16 br. en 18 brk.	1897—1914
J. H. Schaper	12 br.	—
A. van Schendel	1 br.	1910
H. Sneevliet	1 br. en 2 brk.	1912
Garmt Stuiveling	2 br.	1938
Nico van Suchtelen	1 br.	1904
P. L. Tak	32 br. en 23 brk.	1890—1907
Prof. mr. M. W. F. Treub	17 br.	1894—1896
P. J. Troelstra	56 br. en 11 brk.	1892—1929
C. A. Verrijn Stuart	1 br.	1896
W. Versluys	1 br.	1894
Albert Verwey	64 br. en 21 brk.	1884—1937
Jan Veth	6 br. en 2 brk.	1887—1925
W. H. Vliegen	14 br.	—
A. S. van Wezel	1 br.	1892
F. M. Wibaut	15 br.	—

Schrijver	Aantal	Jaren
P. J. Wiedijk	33 br. en 14 brk.	1893—1936
Willem Witsen	8 br. en 2 brk.	1889—1899

Bovendien zijn nog brieven aanwezig van J. W. Albarda, Maurice Barrès, J. A. Bergmeyer, Menno ter Braak, H. J. van Braambeek, prof. J. ten Brink, dr. Vitus Bruinsma, W. en L. J. Brusse, G. Buitendijk, L. A. J. Burgersdijk, D. de Clercq, S. Coltof, E. Douwes Dekker Pzn., mr. H. L. Drucker, H. J. J. Eichelsheim, J. Eisenloeffel en mevr. L. Eisenloeffel-Tilanus, H. Elink Schuurman, A. N. J. Fabius, A. H. Gerhard (4 br.), S. Gorter, mr. J. N. van Hall, Johan Harttorff (5 br.), B. H. Heldt, P. J. Helsdingen (5 br.), G. Hora Adema, Menno Huizinga, Arnold Ising, P. L. Janssen (6 br.), J. C. Jolles, mr. S. Katz (7 br.), H. Kenther, J. de Koo (7 br.), D. Korteweg, H. W. Krop, S. van Leeuwen C.Jzn., A. S. de Levita (8 br.), Jos. Loopuit, D. R. Mansholt (9 br.), J. de Meester Jr., mevr. H. Moulijn, F. Mijnsen, Th. Neve, Joan Nieuwenhuis (10 br.), C. Ploos van Amstel Jr., H. Polak (11 br.), Stella Polak, S. J. Pothuis, P. A. Pijnappel, Em. Querido, W. C. Rooyaards, Jan Schepel (12 br.), H. J. Scheulderman (12 br.), P. J. Schmidt, L. Simons Mzn., A. B. Soep, R. Stenhuis, J. Stoffel (12 br.), Th. Stomps, G. van Suchtelen, M. Triebels (13 br.), Unger, Jan C. de Vos, C. Vosmaer, A. D. de Vries, mr. J. C. de Vries, dr. Th. van der Waerden, J. L. Wertheim, A. B. de Zeeuw, van Zinderen Bakker (16 br.), K. R. Velthuis, J. Versluys, A. W. L. Versluys Poelman.

Van de grootere dossiers vermelden wij nog:

- 27 folio-registers met aantekeningen in handschrift over Kapitalisme, begonnen in 1895,
 - 4 folio-registers met aantekeningen over Nederland in de 16e—18e eeuw,
 - 6 folio-registers met aantekeningen Nederland na 1813 (begonnen in 1891), enz.
- f 1.250.—.

B. ARCHIEF VAN KARL KAUTSKY

Over de groote beteekenis hiervan behoeft niet lang gesproken te worden. Het bevat niet alleen de zeer uitgebreide internationale briefwisseling van Kautsky, maar ook de brievenverzameling van August Bebel, en, onder meer, vele brieven van Rosa Luxemburg. De inventaris van deze zeer uitgebreide verzameling moet nog vervaardigd worden.

f 5.500.—.

C. ARCHIEF BLOCH

Een fraaie aanvulling tot het vorige archief is dat van den redacteur der Sozialistische Monatshefte, Bloch, dat eveneens, ditmaal met de meer reformistische groepen der socialistische beweging, een uitgebreide correspondentie van internationalen aard bevat.

fr. frs. 50.000.—.

D. NOTULENBOEK VAN BURGERPLICHT

Dit notulenboek der kiesvereniging Burgerplicht te Amsterdam loopt van 1888 tot 1891.

f 250.—.

F. COLLECTIE ARBEIDERS- EN SOLDATENRADEN

De verzameling bevat verschillende honderden stukken van de formatie der arbeiders- en soldatenraden in Midden- en Noord-Duitschland in de jaren 1918 en 1919.

f 1.000.—.

F. COLLECTIE WEENSCH E AANPLAKBILJETTEN

Hierin zijn eenige duizenden aanplakbiljetten, strooibiljetten en oproepen aan de Weensche bevolking in de jaren 1934—1937 opgenomen.

f 600.—.

G. AANVULLING VERZAMELING KASHNOR

(Vgl. jaarverslag 1938, blz. 42).

f 500.—.

H. COLLECTIE LEICHTER

De verzameling bevat belangrijke gegevens betreffende de arbeidersbeweging in Oostenrijk onder den Kanselier Schussnigg.

f 600.—.

I. COLLECTIE BERTONI

Verzamelingen oude anarchistica komen weinig meer voor. De heer Bertoni te Genève was als redacteur van een arbeidersblad in staat veel te verzamelen. In de collectie vindt men verschillende zeldzame uitgaven voor uit den tijd der Eerste Internationale en betreffende werkstakingen in dien tijd.

f 1.200.—.

-1 {
f die periode

J. VERZAMELING JESCHERSKA

Deze bestaat uit een aantal brieven en manuscripten van K. Liebknecht.
f 50.—.

K. KOMMUNISTISCHE ZEITSCHRIFT

Van dit zeldzame tijdschrift bestaat waarschijnlijk slechts één volledig exemplaar. Het door ons aangekochte nummer is van September 1847.
f 150.—.

L. VERZAMELING BRÜGEL

Deze collectie bevat papieren van omstreeks 1848 op den voorgrond tredende personen.
f 50.—.

M. AANKOOP NIJHOFF

Enkele tijdschriften uit den tijd der Fransche Revolutie werden aangekocht.
f 510.—.

N. AANVULLING BLANQUI

Een aanvulling in fotocopie werd op het reeds in 1936 door ons aangekochte gedeelte van een archief-Blanqui in Frankrijk verkregen.
f 540.—.

O. COLLECTIE KARAGULIAN

Wederom werd een partij interessante boeken op sociaal-historisch en sociologisch gebied van dezen verzamelaar aangekocht.
f 80.—.

P. VERZAMELINGEN LANDSBERG, WEICHMANN, LANG, CARSTEN EN KATAN

Deze ~~vier~~ ^{vijf} kleine collecties bevatten alle min of meer zeldzame geschriften over de nationaal-socialistische beweging.
f 280.—.

Q. ST. SIMON-EDITIE

Een zeldzame eerste druk van het oudste geschriftje van den Franschen socialist De Saint Simon uit 1803 kon aangekocht worden.
f 85.—.

R. PROCLAMATIES UIT CARTHAGENA.

In New York kon een zeldzame uitgave met de proclamaties der Commune te Carthagena in 1873 verworven worden: Apuntes para la historia de Carthagena 1874.

f 50.—.

S. VERZAMELING ZETLIN MS.-RESOLUTIES DER SOC. DEM. PARTIJ IN RUSLAND

Uitgebreide verzameling van resoluties en verdere besluiten der Menschevistische Partij in den tijd der Revolutie 1917—1922.

f 100.—.

T. COLLECTIE ABEL

Evenals het vorig jaar werd van dezen internationalen verzamelaar gekocht. Het betrof ditmaal voornamelijk archivalia aangaande de Fransche sociale beweging.

f 750.—.

U. MANUSCRIPT FLORA TRISTAN

De reeds in het jaarverslag 1937 (blz. 19, no. 20) aangekondigde aankoop van dit handschrift uit 1843 kon thans plaats vinden.

fr. frs. 6.000.—.

V. COLLECTIE LANDAUER

Deze collectie bevat omvangrijk materiaal betreffende G. Landauer.

f 500.—.

W. NIEUWE AMSTERDAMMER (MOS-GROENE)

Een volledig stel gebonden jaargangen van dit periodiek kon gekocht worden.

f 100.—.

X. COLLECTIE MODERNE DEUTSCHE BUCHHANDLUNG

Te New York kon een aantal oudere Americana, die op de Duitsche arbeidersbeweging in de Vereenigde Staten betrekking hebben, verworven worden.

f 140.—.

Y. COLLECTIE HERTZ

Deze bevat een aantal stukken betreffende de Duitse arbeidersbeweging.
f 67.—.

Z. VERZAMELING CHR. CORNELISSEN

Van Chr. Cornelissen konden een aantal brieven van Domela Nieuwenhuis alsmede het zeldzame Bulletin International du Mouvement Syndicaliste 1907—1915, gekocht worden.
f 200.—.

AA. COLLECTIE ALTMANN

Bijzonder fraaie en zeldzame Duitse werken van ouderen datum werden uit de ons ter inzage gezonden collectie uitgekozen.
f 750.—.

Van deze aanwinsten zijn vooral de archieven van Kautsky en van Bloch van internationale beteekenis; ook de collecties van Abel en Bertoni zijn fraai. Het archief-van der Goes, waarvan de gepubliceerde inventaris slechts summier is, zal blijken een rijke bron van nieuwe vondsten te zijn.

13. In bruikleen of in bewaring gegeven verzamelingen

Nu het door de buitenlandsche verwickelingen niet gemakkelijk blijkt, archieven van elders naar Nederland te brengen, is het verheugend, dat verscheidene archieven van afdelingen der S.D.A.P. in bruikleen in het Instituut werden ondergebracht. De afdelingsarchieven, die het laatste jaar zijn binnengekomen, leveren met de vroeger ontvangen archieven reeds een algemeen overzicht van de sociale geschiedenis van Nederland na 1895. Er wordt correspondentie gevoerd om nog andere afdelingsarchieven hierbij te voegen. Hiervóór op p. 13 staan de thans aanwezige afdelingsarchieven alle vermeld.

Het in het vorig jaarverslag vermelde archief van F. van der Goes ging in den eigendom van het Instituut over.

De bibliotheek van Kautsky werd uit het depôt te Amsterdam teruggenomen; gelukkig ontvingen wij haar weder in depôt te Parijs.

Uit Praag werd de bibliotheek van de Duitse sociaal-democratische fractie ontvangen, die uit ongeveer 240 pakken bestaat. Haar toekomstige bestemming is onzeker.

Enkele Spaansche archieven werden in depôt ontvangen.

Dr. F. Adler te Brussel gaf ons weer een aantal manuscripten van Andreas

Scheu in bruikleen: Neu-Tobelbach, Heft I—III en Doktor Pelph, Heft I—IV; voorts een manuscript Die Entwicklung des Sozialismus in England; Zeichen und Wunder. Ein soziales Schauspiel, en een map met manuscripten van artikelen en krantenknipsels.

De Vrijdenkersvereniging De Dageraad te Amsterdam zond ons haar geheele oud-archief in depôt.

Verder ontvingen wij de archieven van de Federatie Amsterdam der S.D.A.P., van de afdeling Groningen en de afdeling Den Haag IV. Deze archieven konden nog niet geordend worden; bijzonderheden daaromtrent zullen later worden meegedeeld.

De afdeling Maastricht der S.D.A.P. zond ons haar archief in bruikleen toe. Hierin bevinden zich de notulenboeken van 1906—1910, 1912—1918, 1920, 1926—1931; de jaarverslagen van 1920 en 1931—1934; de notulen van de raadsfractie van 1923—1924 en verslagen van de raadsfractie 1924—1936. Verder komen er een groot aantal mappen met brieven-archief 1909—1938 (incompleet) in voor en vele bijzondere stukken, waaronder materiaal, dat zich bevond op de tentoonstelling, in November 1939 in Maastricht gehouden ter herdenking van het vijftigjarig bestaan der afdeling.

Van het archief der Russische Sociaal-Revolutionnaire Partij werden de laatste drie kisten uit Belgrado ontvangen.

In depôt werd ontvangen het archief van de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam, omvattende:

22 notulenboeken van bestuurs-, leden- en algemeene vergaderingen,

18 pakjes gemerkt:

a. Inschrijvingsbiljetten,	j. Testamenten,
b. Diverse notarieele eigendomsbewijzen,	k. Eigendomsbewijs perceel Groenburgwal,
c. Assurantiebewijzen,	l. Koopbewijzen notaris J. Compris,
d. Aandeelenboekje,	m. Eigendomsbewijs kosthuis Rapenburg,
e. Assurantiepolissen Blom en v. d. Aa,	n. Eigendomsbewijs „Ambachtschool”,
f. Teekeningen,	o. Eigendomsbewijs „Blaauw Jan”,
g. Register no. 10, afd. Kosthuizen,	p. Koopcontracten,
h. Een pakje recepissen,	q. Volksvoordrachten,
i. Eigendomsbewijzen, diverse stukken,	r. Een pakje ongemerkt: diversen.

Van den heer A. H. Gerhard te Amsterdam ontvingen wij een map met zeer belangrijke brieven, waaronder een brief van Karl Marx van 28 Mei 1872, gericht aan H. Gerhard (vader van A. H. Gerhard), de eenige brief,

dien H. Gerhard van Karl Marx heeft ontvangen. Zij bevat enkele mededeelingen over den secretaris voor Holland van de International Working Men's Association en over het congres, dat Marx in Den Haag wenschte te doen houden en niet te Amsterdam. Verder zond de heer Gerhard twee brieven door H. van Kol aan hem gericht, 1885 en 1897; drie brieven van J. Stoffel, 1889—1893; twee brieven van S. W. Coltof, 1891 en 1896; een uitvoerige correspondentie van mevr. de wed. E. Douwes Dekker-Schepel, 1906—1917; drie brieven van prof. B. H. Pekelharing, 1914—1916; een brief van Ed. Anseele, 1930; een brief van K. Kautsky, 8 April 1938, e.a.

Van den heer J. H. Cohen Stuart te Bussum werd een collectie boeken over Rusland in bruikleen ontvangen.

14. Affiche-verzameling

In den laatsten tijd is speciale aandacht besteed aan de affiche-verzameling. Er bestaat kans, dat deze verzameling zal kunnen worden uitgebreid door een groot bruikleen, dat echter alleen gegeven zal worden op voorwaarde, dat een goede bewaarplaats voor de affiches aanwezig is. Om deze aangelegenheid in goede banen te leiden is een nieuwe affichekast aangevraagd. Het Instituut bezit affiches van de volgende landen: België, Britsch-Indië, Bulgarije, China, Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Italië, Japan, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Rusland, Spanje, Tsjecho-Slowakije, Zweden.

15. Collectie gramfoonplaten

Van onzen wetenschappelijken medewerker dr. Stein kregen wij ten geschenke een collectie van 29 gramfoonplaten met radio-reportages uit het economische en sociale leven in West-Duitsland. Deze reportages, die uit het jaar 1932 dateeren, werden door dr. Stein in zijn vroegere functie van bestuurslid der Westdeutsche Rundfunk A.G. in Keulen, verzorgd.

Deze serie platen is een belangrijke bijdrage tot het thema: de gramfoonplaat als bron van het sociale gebeuren, een thema, waarvoor het Instituut reeds sedert geruimen tijd door zijn medewerking aan het Algemeen Nederlandsch Archief voor Taal- en andere Uitingbewegingen zijn belangstelling toont. Zoals wij reeds in het jaarverslag 1938 hebben medegedeeld, vertegenwoordigt dr. Stein den Directeur van ons Instituut bij de Werkcommissie van genoemd archief. De in ons Instituut aanwezige collectie gramfoonplaten van sociale strekking wordt door dit geschenk belangrijk verrijkt.

De platen kunnen naar den inhoud als volgt verdeeld worden:

1. Reportage aus dem Schulungs-Lager des freiwilligen Arbeitsdienstes in Bochum-Queremburg 8 platen
2. Reportage aus dem Milchhof (zuivelfabriek) der Stadt Krefeld 11 platen
3. Reportage über Tätigkeit und Bedeutung einer Kartoffelsortiermaschine 4 platen
4. Reportage über Tätigkeit und Bedeutung einer Obst-sortiermaschine
3 platen
5. Reportage über Tätigkeit und Bedeutung einer Eiersortiermaschine
3 platen

De reportages no. 2—5 werden door de radio uitgezonden in een serie getiteld: Maschinen, die dem Bauer und dem Städter helfen.

Door aankoop verwierven wij van den heer Abel enkele platen met redevoeringen van bekende personen.

16. Oorlogsverzameling

Sedert het begin van September is getracht een verzameling bijeen te brengen van alle bekendmakingen (aanplakbiljetten en circulaires), strooibiljetten en andere documenten, die in verband met den oorlogstoestand hier te lande zijn uitgegeven of verspreid. Deze verzameling is reeds in enkele maanden van waarde geworden. Toezending geschiedt door de verschillende departementen, enkele provinciale besturen, de gemeente-besturen van enkele steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Oldenzaal), scheepvaartmaatschappijen, politieke partijen, werkgevers-organisaties en vakbonden, coöperaties enz. Uit het buitenland ontvangen wij, behalve de bekende witboeken, talrijke strooibiljetten. Het bekende eerste strooibiljet met het opschrift: Warnung, dat de Engelschen in Deutschland lieten vallen, is in ons bezit.

17. De Wetenschappelijke Kabinetten. Nederlandsch-Engelsch Kabinet

De tijdsomstandigheden en niet minder het gebrek aan kastruimte bemoeilijkten de verdere ordening van het Nederlandsch-Engelsche Kabinet ten zeerste. De ordening van de uitgebreide verzameling niet ingebonden brochures uit de jaren 1700—1850, die het Instituut bij den aankoop der collectie-Kashnor verwierf, werd voortgezet, maar er was geen ruimte om de brochures systematisch in de kasten te schikken; de steeds toenemende aanwas van boeken kon ten slotte evenmin worden ondergebracht. Eerst door den aanbouw van kasten zal hierin kunnen worden voorzien. De cata-

logiseering der Engelsche afdeeling vorderde onder medewerking van dr. Rüter aanzienlijk; de beschrijving der oudere boeken en brochures was zeer tijdroovend en maakte aanschaffing van de London Bibliography of the Social Sciences noodzakelijk. De Nederlandsche verzameling nam gestadig in omvang toe, zelfs in die mate, dat een meer gespecialiseerde onderverdeeling wenschelijk bleek. Deze werd voorbereid en zal ten uitvoer worden gebracht, zoodra de noodige ruimte verkregen is.

In vele gevallen werd advies gegeven aan bezoekers, die voor wetenschappelijke studiën het Instituut bezochten. Bovendien bracht de medewerker materiaal bijeen, waaruit de Commissie, benoemd door den Personeelraad der Nederlandsche Spoorwegen, onder voorzitterschap van den heer J. Oudegeest, een keuze deed ter expositie in de sociale afdeeling der Spoorwegtentoonstelling. De Commissie vergaderde hiertoe verschillende malen op het Instituut.

De redactioneele correspondentie en de voorbereiding van de Review eischen in 1939 veel meer tijd dan de vorige jaren. Het contact met de auteurs in het buitenland werd al moeilijker, wat de correctie der drukproeven aanvankelijk deed stagneeren. Een belangrijk deel dezer correctie moest daarom door den medewerker zelf worden verricht. Voorts droeg hij dit jaar het tweede deel van zijn artikel over de Nederlandsche arbeidersbeweging in de jaren 1876 tot 1886 bij; met het derde deel, dat nu nog verschijnen moet, zal deze omvangrijke studie voltooid zijn.

De nasporingen naar archieven van personen, die in de laatste helft der negentiende eeuw in Nederland een rol op sociaal gebied speelden, inzonderheid van hen, die rond de „Vragen des Tijds” stonden, werden voortgezet. Het is te betreuren, dat dit tijdroovend onderzoek slechts aan kon toonen, dat het materiaal grootendeels vernietigd is. Wel slaagde dr. Rüter er in, voor het Instituut het belangrijk archief van de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam, die vooral in de tweede helft der negentiende eeuw vele werkzaamheden op sociaal terrein heeft verricht, die nu door den Staat zijn overgenomen, in depôt (zie hiervóór, blz. 51/52), en enkele andere collecties in bezit te verwerven; andere onderhandelingen worden nog voortgezet.

Duitsch Kabinet

Het bibliotheekwerk, d.w.z. de historische rangschikking der boeken in de verschillende groepen van de systematische onderverdeeling door den medewerker, werd voortgezet. Met het ordenen van bepaalde onderwerpen in de groote brochurenverzameling van de Duitsche afdeeling werd voortgegaan.

De systematische catalogus van de ondergroep Politieke Geschiedenis kon in den loop van het jaar ter beschikking van de bezoekers worden gesteld. De nummering van de boeken door de assistenten onder advies van den medewerker is voor ongeveer de helft voltooid. Verwacht mag worden, dat deze in 1940 beëindigd wordt.

Ook ditmaal werd het wetenschappelijk advies van den medewerker herhaaldelijk gevraagd. Zoo bestond b.v. belangstelling voor literatuur over Georg Weerth en de sociale stroomingen van den Vormärz, over de geschiedenis van den 1sten Mei in Duitschland, voor de nationaal-sociale beweging onder F. Naumann, over den socialen kant van de rationalisering enz. De medewerker hield zich verder bezig met studies betreffende zijn bijdrage voor de Review 1939 en verder met onderzoekingen aangaande onze groote publicatie.

Voor het Bulletin 1939 werd telkenmale een aantal (50) werken gerecenseerd.

In den zomer vertoefde dr. Stein in België, om aldaar het bronnenonderzoek voor de groote publicatie voort te zetten. Hij bezocht in Brussel het archief van de Sûreté. De leider van den fotografischen dienst bij de Sûreté gaf het Instituut 50 dubbeltallen van portretten van politieke persoonlijkheden uit de negentiende eeuw, o.a. van Engels, Kropotkin, Jung, Vermersch, Vermorel, Cluseret, Pyat e.a. ten geschenke. Uit andere belangrijke portrettenverzamelingen wordt voor ons gefotocopiëerd. Hierin bevindt zich een album van de Hamburger Politie met afbeeldingen van politieke persoonlijkheden. Ook de uitwijzingsdecreten tegen Engels en Weerth — het eenige wat van de dossiers Engels en Weerth in het archief van de Brusselsche Sûreté bewaard is gebleven — zullen gefotocopiëerd worden.

Na het uitbreken van den oorlog begaf dr. Stein zich naar Engeland. Hij hield zich daar met de reeds vroeger begonnen, maar door de veiligheidsmaatregelen stopgezette voorbereidende onderzoekingen voor de bewerking van het in België 1936—1939 verzamelde documenten-materiaal bezig.

De oudere Deutsche tijdschriften en bladen (vóór 1848), die in het Engelsche depôt opgeborgen zijn, werden door hem aan een nader onderzoek betreffende de internationalistische stroomingen tusschen 1830 en 1848 onderworpen. Ook bronnenpublicaties als b.v. Glossy, Geheimberichte aus dem Vormärz, werden onder dit oogpunt bestudeerd.

Bij deze gelegenheid heeft dr. Stein een reeds vroeger begonnen internationale sociaal-historische chronologie, die in hoofdzaak over de sociale gebeurtenissen der 19e eeuw handelt, kunnen voortzetten. Zij bevatte eind November reeds 700 kaartjes en wordt gestadig aangevuld.

Binnenkort zal dr. Stein met het bewerken van de 2000 fotocopiëen uit

Belgische archieven betreffende de Eerste Internationale en haar voorloopers beginnen.

Fransch Kabinet

Door het vertrek van den heer Lehning in Maart j.l. naar Engeland stonden de werkzaamheden in dit Kabinet nagenoeg geheel stil. Het grootste gedeelte van de eerste maanden werd aan de voorbereiding van zijn vertrek besteed. Het was hem nog mogelijk de geheele Fransche afdeeling volgens de vroeger vastgestelde onderverdeeling in de twee lokalen te rangschikken. Een aantal werken, die de heer Lehning als handbibliotheek in Engeland noodig zou hebben, werd door hem uitgezocht. Door den oorlogstoestand was het hem sinds September niet mogelijk aan het Bulletin mee te werken.

Russisch Kabinet

Nieuw aangeschaft werd de derde druk van Lenin, Gesammelte Werke, in 30 deelen.

Uit de verzameling Nettlau werden de volgende zeldzame brochures ontvangen: Tsjo noezjno narodoe (1861), Zlata gramota (1875), Den sozialistischen Arbeitern der Vereinigten Staaten..., von den slavischen soz.-rev. Gesellschaften in London (1876), Retsj P. Alekseewa (1877), To the English people (1882), Wozzwanie sots objtsjestwa „Ljoed Polski” (1881), Otkrytoe pismo Dragomanowoe (1882).

Met de ordening van het Kabinet werd voortgegaan. Voor het Bulletin werden ongeveer 90 boeken besproken.

Met het oog op de voorbereiding van de publicatie der Smirnov-correspondentie bewerkte dr. Sapir voornamelijk de geheime briefwisseling tusschen de redactie van de Wperiod en Russische correspondenten. Deze stukken bevinden zich in een zeer slechten toestand. Herhaaldelijk moesten de brieven uit losse stukjes papier samengesteld worden. Een andere moeilijkheid vormde het lezen van den tekst der brieven. De met een onzichtbare inkt geschreven woorden, die later door middel van een chemische reactie zichtbaar gemaakt zijn, waren dikwijls geheel verbleekt. Bovendien moesten deze brieven, die meestal in cijferschrift geschreven zijn, ontcijferd worden. Het is dr. Sapir gelukt 50 brieven uit Rusland aan de Wperiod en 60 van de Wperiod naar Rusland te lezen. Al deze brieven zijn thans gecopiëerd. Daarop zijn de gecopiëerde brieven met de origineelen vergeleken en van een zaak-, een periodieken- en een personen-register voorzien. Nadat hij dit werk had beëindigd, begon hij het archief van Wperiod te bewerken, dat aan den heer Nikolajewsky behoort. Dit archief is een belangrijke aan-

vulling van het archief Smirnov, omdat het vroeger samen met het archief Smirnov een eenheid vormde en ongeveer 30 tot 40 jaren geleden hiervan gescheiden werd.

Van beteekenis voor de publicatie van dr. Sapir zijn nog twee kleine archieven van Ralli en van Tsjaikowsky, die zich in ons filiaal te Parijs bevinden. In Parijs bevinden zich nog brieven van Lavrov, die uit het archief Smirnov komen en welke daar gecopieerd werden. Alleen een deel van deze brieven kan voor de publicatie gebruikt worden.

De heer Liberman te Parijs schonk aan het Kabinet een aantal brieven o.a. van Bakunine, Lavrov, Lopatin, Herzen en Ogarev. Van B. Nikolajewsky werd een 15-tal boeken in ruil van eenige dubbeltallen ontvangen, o.a. de deelen I—VIII van de Bieloje Dielo (De Witte Zaak) en een band der verzamelde werken van Dragomanov.

De bibliotheek der Russische Sociaal-Revolutionnaire Partij (de z.g. Lavrov-bibliotheek) kon reeds grof gesorteerd worden. Ongeveer een derde deel van de boeken is voor ons Instituut van geen belang, en is dus weer ingepakt. Een belangrijk gedeelte bevat boeken over Amerika, Duitschland, Engeland, Frankrijk en werken van algemeenen aard.

In het eigenlijke Russische gedeelte der bibliotheek hebben wij enkele reeksen van boeken aangetroffen over onderwerpen, die tot nu toe nog niet bij ons vertegenwoordigd waren. Dit zijn boeken over: 1. het agrarische en boerenvraagstuk; 2. de Russische Narodnitschestvo; 3. kerkgeschiedenis; 4. geschiedenis der belletristische literatuur; 5. statistiek en economie.

In de eerste groep zijn onder meer de statistische onderzoekingen uit de jaren zeventig over den Russischen landbouw en den toestand der Russische boeren van belang. De tweede groep bevat een wezenlijke aanvulling van onze Instituut-verzameling. Wij vinden daarin werken van Nikolai-on, van V.V., van Joezjakov, en wat zeer belangrijk is, enkele publicaties van den uitgever Poliakov uit de jaren zeventig, die met den kring rond Tsjaikovsky in verbinding stond. Te vermelden zijn o.a. de bekende „Toestand der arbeidersklasse in Rusland” van de hand van Flerovsky en de vertaling van den eersten band van Das Kapital. Verder verdienen de revolutionnaire brochures, die in het buitenland gedrukt werden, vermelding. Daaronder behoort ook de Istoritscheskoye razvitie Internationala (De historische ontwikkeling der Internationale), van de hand van Bakunine.

In deze bibliotheek is ook Herzen zeer goed vertegenwoordigd. De meeste Londensche edities van Herzen zijn aanwezig, zoo o.a. de deelen 1—72 van de „Poliarnaya Zvezda” (De Poolster), waarvan het Instituut slechts twee deelen bezit.

In de afdeling Periodieken worden in de Lavrov-bibliotheek, zij het ook

met kleine lacunes, aangetroffen het „Russky Archiv” (Het Russische Archief) 1863—1881 en „Russkya Starina” (De Russische Oudheid) 1870—1881. Buitendien een reeks van revolutionnaire organen uit de 70er- en 80er-jaren, waaronder „Obschtschee Dielo” (De gemeenschappelijke zaak), die het Instituut met groote hiaten bezit, een volledige reeks van de „Wperiod” (Voorwaarts) 1875—’76; waarvan het Instituut tot nu toe no. 34 miste.

Tot deze afdeeling behooren ook de periodieke publicaties der Russische sociaal-democratische en der sociaal-revolutionnaire partijen uit den tijd tusschen 1905 en 1917, die zeldzaam zijn. De afdeeling socialistische beweging in Rusland vóór 1917 bevat een aantal uitgaven, die het Instituut niet bezit, daaronder brochures van Lenin, Martov, Tschernov e.a.

Ook enkele algemeen oriënteerende werken zijn aanwezig, zoo b.v. de Russische encyclopedie van Brockhaus en Efron in 84 deelen, waarvan slechts enkele ontbreken, vele woordenboeken, enz.

Wat de bibliotheek van Lavrov in engeren zin betreft, werden hierin veel werken aangetroffen, die aan Lavrov met opdracht van de auteurs toegezonden zijn (Engels, Lafargue, Aveling, Kropotkin, B. Malon, e.a.).

Boeken door Marx gebruikt, die na zijn dood door Engels aan de Lavrov-bibliotheek zouden zijn geschonken, zijn niet gevonden.

In de verzameling van den heer Cohen Stuart, die wij als bruikleen mochten ontvangen, zijn boeken over Russisch Azië en ook Sowjet-belletrie. Bovendien kochten wij een reeks boeken aan over Sowjet-economie, die in het buitenland verschenen waren en Russische boeken op het gebied van sociale geschiedenis.

Door den oorlog is de belangstelling van het publiek voor Rusland aanmerkelijk grooter geworden. Wij zijn echter niet altijd in staat inlichtingen te geven, omdat onze verzameling niet voldoende boeken over economische vraagstukken bezit. Het Kabinet heeft het volgende aantallen boeken uitgeleend:

Jaar	Totaal	Rusland		Polen	Balt. landen	Tsjecho- Slow.	Varia
		soc. gesch.	andere werken				
1938	71	43	8	3	8	8	1
1939	105	67	17	15	—	4	2

Ook in het afgelopen jaar werd voortgegaan met de samenstelling van de systematische kartotheek van de nieuwe boeken, welke over Rusland, Polen, Baltische landen, Balkanstaten, Turkije en Tsjecho-Slowakije in Fransch, Engelsch en Duitsch verschenen zijn.

Tevens werd een systematisch register op de Sowjetpers gemaakt.

Door aanwinsten (Bulletin, aankopen, geschenken enz.) is de bibliotheek van het Kabinet zoo uitgebreid, dat alle onderafdeelingen, die niet Rusland betreffen, òf in de gang òf in het magazijn van het Kabinet ondergebracht moesten worden, (de verzamelingen Lavrov-Gotz-Lazareff en Cohen-Stuart bevinden zich in het magazijn van het Kabinet).

Om plaats te verkrijgen in het magazijn, zijn Russische dubbeltallen ten verkoop naar Parijs gestuurd.

18. Publicaties

Even vóór het einde van het jaar verscheen het vierde deel der Review in ietwat lijviger formaat, dan aanvankelijk geraamd was. Van onze medewerkers werkten daaraan dr. Rüter en dr. Stein mee, terwijl ook prof. Gustav Mayer met een bijdrage vertegenwoordigd was.

De oorlog heeft het niet gemakkelijk gemaakt dit deel een internationalen inhoud te geven; ook voor het vervolg is te verwachten, dat de oorlogvoerende partijen en de Vereenigde Staten slechts in geringe mate vertegenwoordigd zullen zijn.

De Review had den volgende inhoud:

Miss M. F. Jolliffe, John Francis Bray;

Georges Bourgin, La lutte du Gouvernement français contre la Première Internationale. Contribution à l'histoire de l'Après-Commune;

Dr. Hans Stein, Gall-Dokumente. Ein Beitrag zur Biographie des rheinischen Sozialreformers;

Gustav Mayer, Letters of Karl Marx to Karl Blind;

Georges Weill, D'Argenson et la question sociale;

Dr. A. J. C. Rüter, Hoofdtrekken der Nederlandsche arbeidersbeweging in de jaren 1876 tot 1886. II. Economische crisis en werkloosheid, 1884 tot 1886;

Paul Bernard, Le mouvement ouvrier en France pendant les années 1852—1864 d'après les rapports politiques des procureurs généraux. Documents inédits;

Dr. Otto Leichter, Der Versuch einer berufständischen Gewerkschaft. Der Gewerkschaftsbund der österreichischen Arbeiter und Angestellten, 1934—1938;

G. D. H. Cole, A study in British Trade Union history. Attempts at „General Union”, 1829—1834;

Paul Delesalle, Bibliographie Sorélienne;

Rapport sur l'activité de la Commission Internationale de l'Histoire des Mouvements Sociaux pendant la période depuis le Congrès de Varsovie 1933 jusqu'au Congrès de Zürich 1938;

Paolo Treves, Nello Rosselli, *Historien du mouvement social en Italie*;
Daniel Aaron and Henry Nash Smith, *Recent works on the social history of the United States 1935—1939*;

Dr. F. Ketner, *Some recent books on the attitude of Pope Pius XI and his predecessors towards the socio-political currents of their time.*

Voor het vijfde deel der Review werd reeds een omvangrijke bijdrage toegezegd.

19. Bulletin

In 1939 verscheen het Bulletin drie maal. In verband met de tijdroovende voorbereiding van elke aflevering werd er definitief van afgezien elk kwartaal een nummer te doen verschijnen. De zorg voor het geheel berustte, evenals het vorige jaar, bij dr. Ketner.

Er werd, zooals ook in voorgaande jaren, naar gestreefd elke aflevering een evenwichtigen inhoud te geven, zoodat het aantal boekbesprekingen van de verschillende landen niet te veel uiteenloopt. In hoeverre dit gelukt is, leert het onderstaande staatje.

Hoewel verwacht werd, dat vele buitenlandsche uitgevers met het oog op den ongunstigen internationalen toestand niet aan ons verzoek om toezending van recensie-exemplaren zouden voldoen, mag blijkens nevenstaand staatje niettemin het aantal ontvangen boeken, vooral in de laatste maanden van het jaar, zeer bevredigend genoemd worden.

De ter bespreking gezonden werken werden op de gebruikelijke wijze in het Bulletin aangekondigd. In de eerste twee afleveringen nam hiervan dr. Ketner ongeveer twee derden voor zijn rekening; in de derde aflevering een veel grooter percentage, daar de heer Lehning en dr. Stein verhinderd waren hun quota aankondigingen te schrijven. Aflevering I bevatte 272, aflevering II 276 en aflevering III 225 besprekingen, zoodat totaal 773 boeken aangekondigd werden, een getal dat een 150-tal punten beneden het peil der voorafgaande jaren ligt.

Voor den jaargang 1938 werd een register op de auteursnamen samengesteld; voor den jaargang 1939 zal dit register tegelijk met het eerste Bulletin 1940 verzonden worden.

Voor de drie jaargangen 1938—1940 werden losse banden verkrijgbaar gesteld.

Lijst van boekbesprekingen in de Bulletins 1937, 1938 en 1939

LANDEN	1937				1938				1939			
	I	II	III	Tot.	I	II	III	Tot.	I	II	III	Tot.
Algemeene onderwerpen.	33	92	99	224	80	65	61	206	62	69	47	178
Afrika.....	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Arabië.....	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Argentinië.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3
Balkan.....	-	-	1	1	-	-	-	-	2	1	1	4
Baltische gebieden.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
België.....	2	1	9	12	3	9	5	17	4	8	3	15
Brazilië.....	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Britsch Imperium.....	9	29	37	75	24	23	19	66	18	23	17	58
Bulgarije.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
China.....	-	2	3	5	5	2	5	12	2	2	-	4
Denemarken.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Duitschland.....	51	41	90	182	69	36	52	157	39	37	36	112
Egypte.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Estland.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Finland.....	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	3
Frankrijk.....	3	11	46	60	28	23	29	80	22	22	19	63
Hongarije.....	-	-	-	-	2	-	1	3	2	2	-	4
Italië.....	5	15	14	34	7	10	7	24	8	6	7	21
Japan.....	-	3	1	4	1	1	2	4	2	-	1	3
Letland.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Lithauen.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Luxemburg.....	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Mandsjoerije.....	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1
Mexico.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
Nabije Oosten.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Nederland.....	4	35	29	68	17	14	23	54	16	13	18	47
Oostenrijk.....	-	1	8	9	6	-	2	8	4	-	2	6
Palestina.....	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	3
Polen.....	-	-	1	1	8	6	12	26	4	7	4	15
Portugal.....	-	-	-	-	1	2	-	3	-	1	1	2
Roemenië.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3
Rusland.....	10	25	40	75	60	40	26	126	28	27	27	82
Scandinavië.....	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1
Spanje.....	3	45	36	84	9	22	19	50	19	20	6	45
Tsjecho-Slowakije.....	-	1	11	12	6	3	12	21	3	-	4	7
Turkije.....	-	2	-	2	-	-	1	1	-	3	1	4
Vereenigde Staten.....	13	13	27	53	17	15	18	50	18	20	17	55
Verre Oosten.....	-	2	-	2	-	-	1	1	2	3	-	5
Zuid Amerika.....	3	-	-	3	-	-	2	2	-	1	1	2
Zweden.....	-	1	-	1	-	-	2	2	2	3	1	6
Zwitserland.....	3	4	9	16	4	-	3	7	3	-	4	7
Totaal.....	141	322	462	925	352	271	304	927	272	276	225	773

20. Publicatie over de geschiedenis der Arbeidersbeweging.

Evenals de andere werkzaamheden ondervond ook de voorbereiding dezer publicatie den storenden invloed der internationale gebeurtenissen. Al kwam zij niet geheel tot stilstand, zij moest toch aanmerkelijk ingekrompen worden.

Voor het werk van prof. Mayer te Londen gold dit niet, hoewel deze nog steeds een deel van zijn tijd aan de nasporingen besteden moest, die de heer Nikolajewsky hem vanuit Parijs, ten behoeve van zijn arbeid, verzocht te doen. Daarbij kwam het kritische doorlezen van het handschrift van het eerste deel van diens publicatie, dat prof. Mayer van een aantal aanvullende kanteekeningen voorzag.

De aan prof. Mayer opgedragen publicatie over de Engelsche arbeidersbeweging in het midden-victoriaansche tijdperk vorderde in het afgelopen jaar goed. De belangrijkste bron vormden de even omvangrijke als wijdlooppige dagbladen, zoowel die van Londen als van een aantal groote Engelsche industriesteden. Het doorzien der kranten is thans zoo ver gevorderd, dat prof. Mayer het grootste deel der fotocopieën, die het hoofdbestanddeel der publicatie zullen vormen, in de laatste maanden kon laten vervaardigen. Het uitbreken van den oorlog vormde voor dit werk geen belemmering, daar de krantenafdeeling van het British Museum, die buiten Londen, te Colindale gelegen is, geopend bleef en het British Museum zelf na een korte onderbreking weer geopend werd.

Prof. Mayer is thans bezig de documenten voor den druk voor te bereiden. Daarbij worden natuurlijk steeds lacunes ontdekt, die aangevuld moeten worden. De meest tijdroovende arbeid, die nog te verrichten is, betreft het gereedmaken der vele noten en het schrijven der inleidingen. Dit werk schiet slechts langzaam op, omdat de bibliotheken des namiddags om 3 uur sluiten.

Nadat Prof. Mayer reeds het vorig jaar de archieven en bibliotheken van Manchester voor zijn publicatie bezocht had, maakte hij dit jaar reizen naar Newcastle en Leeds. De resultaten hiervan waren zeer bevredigend. Zoo mogelijk gaat prof. Mayer in de komende maanden nog enkele andere industriesteden bezoeken.

Dr. Stein vertrok in Juni wederom naar het buitenland om zijn bronnenonderzoek daar voort te zetten. Hij werkte ditmaal voornamelijk te Gent, waar hij in het gemeente-archief en het archief van het Gouvernement onderzoekingen naar de nieuwere archieven instelde. Hij slaagde er in belangrijke dossiers te vinden met stukken aangaande de oprichting van de Gentische federatie van de Eerste Internationale. Uit dit omvangrijke materiaal stelde hij een belangrijke collectie samen, die gefotocopiëerd werd. Met den hoofdbibliothecaris van de Universiteitsbibliotheek te Gent werd dienaan-

gaande overeengekomen, dat deze ons een lijst van de daar aanwezige pamfletten-verzameling zal sturen, zoodra deze collectie geordend is. Dit materiaal is belangrijk voor het bestudeeren der vroegere Belgische arbeidersbeweging, die onder Vlaamsche leiding stond. Er waren helaas over deze beweging — de z.g. beweging der meetings, onder leiding van Jacob Kats, Pellering e.a. — geen documenten te vinden in de bovengenoemde archieven.

Voor de bewerking van het hem toevertrouwde deel België stelde dr. Stein de volgende leidraad op:

Tijdperk 1830—1880

Onderwerp

Te verzamelen materiaal

1. Personen	Alle biografische feiten; relaties met andere personen en groepen; geschriften, redevoeringen enz.; politieke, sociale e.a. overtuigingen; de rol der emigranten en van andere buitenlanders in België.
2. Organisaties	De voorloopers van de Internationale; de locale en centrale organisaties van de Internationale (feiten en ideeën); politieke, economische, culturele e.a. hulporganisaties; de Belgische politie en de Internationale.
3. Publicaties	Alles betreffende periodieken, boeken, brochures, pamfletten enz., die van de Internationale en haar voorloopers uitgaan of daarmee verband houden.
4. Ideeën, theorieën	Voor zoover deze niet al onder 1—3 behandeld zijn, eventueel verwijzingen.
5. Materiaal betreffende andere landen	Alles wat op de Internationale in andere landen betrekking heeft, gerangschikt volgens 1—4.

Deze leidraad zal gedurende het onderzoek waarschijnlijk aangevuld moeten worden.

In Zwitserland werden geregeld aanvullende onderzoekingen ingesteld.

In Polen stond het voorbereidende werk geheel stil.

Onze medewerker in de Vereenigde Staten was dit jaar door zijn nieuwen werkkring te veel in beslag genomen om zich met het verzamelen van materiaal, dat voor onze publicatie van belang was, te kunnen bezig houden. De moeilijke gang der correspondentie met Amerika heeft het nog niet mogelijk gemaakt voor 1940 over een beknopt plan van arbeid overleg te plegen.

Te Parijs werden door den directeur van ons filiaal, den heer Nikolajewsky, onderzoekingen in de Bibliothèque Nationale en in de Archives Nationales ingesteld, in hoofdzaak voor de periode 1861—1864. Met den heer Bourgin, conservator bij de Archives Nationales, pleegde hij overleg voor het onder-

zoek naar gegevens aangaande het begin van de onafhankelijke arbeidersbeweging in Frankrijk, d.w.z. de verkiezingen van de arbeiderscandidaten in 1863—1864. Deze gegevens zijn nog niet gevonden. De voorbereiding van het eerste deel van de groote publicatie is thans zoover gevorderd, dat met den druk in 1940 kan worden begonnen. De tekst is met commentaren en toelichtende noten voorzien. De noodzakelijkheid om telkens weer aanvullende onderzoekingen in te stellen, vertraagde het ter perse leggen van dit deel. Met de opmerkingen van den heer Nettlau werd door den heer Nikolajewsky rekening gehouden. Hierdoor werd op verschillende punten nieuw onderzoek noodig geacht. De geheele, door den heer Nikolajewsky bewerkte onderafdeeling kan thans op vier deelen geschat worden; de laatste drie zullen echter in verhouding veel minder tijd van voorbereiding vragen dan het eerste deel, omdat hiervoor een aantal kwesties moest worden opgelost, die ook voor de drie overige deelen van belang zijn. De tekst van deze drie deelen is bovendien reeds gecopiëerd. Zoodra de inleiding van den heer Nikolajewsky op deel I gereed is, kan dit dus naar de pers gezonden worden.

Het blijft in hooge mate te betreuren, dat deze belangrijke uitgave een weinig snellen voortgang heeft. Bij het opstellen der plannen werd er rekening mee gehouden, dat de geheele publicatie zeven deelen zou beslaan, en dat de kosten daarvan f 75.000.— zouden bedragen. Nadat met het samenbrengen der bronnen daadwerkelijk begonnen was, bleek spoedig, dat deze raming te laag was. Er werden notulenboeken gevonden, die van het hoogste belang voor de publicatie waren. Aanvankelijk moest men aannemen, dat er hiervan twee bestonden. Later kon door toevallige omstandigheden de beschikking over een derde ontbrekend deel verkregen worden. Nog in 1939 werd de omvang van deze drie deelen in druk op drie deelen in de afmetingen onzer Review geschat, à 600 bladzijden per deel. Het is echter gebleken, dat de commentaren en de registers op de deelen van veel grooter omvang zullen zijn dan verwacht werd. Vandaar dat thans met vier deelen notulen rekening moet worden gehouden. Het is duidelijk, dat bij een dergelijk uitdijen van het plan het noodzakelijk wordt dit zooveel mogelijk binnen de perken der strikte noodzakelijkheid te houden. De opzet, in de laatste jaren gemaakt, hield rekening met de volgende deelen: Frankrijk 2, Duitschland 1, Engeland 1, Zwitserland 1, België 1, Vereenigde Staten 1, Oost-Europesche staten 1, Italië 1, Spanje 2, Voorgeschiedenis 1, of tezamen 12 deelen. Voegt men hierbij de vier deelen protocollen, dan zou het geheele werk op 16 deelen komen. Overwogen zal derhalve moeten worden, of de publicatie niet beperkt moet worden, hetzij uitsluitend tot de vier deelen protocollen, hetzij tot een plan, dat omvat de uitgave van deze vier registers en

de voorbereiding van vijf andere deelen, te weten over Frankrijk 1, Engeland 1, Zwitserland 1, België 1 en Voorgeschiedenis 1 deel, tezamen dus 9 deelen, al of niet met inbegrip van de publicatie van deze vijf deelen. De kosten van het eerste plan zullen, over zes jaar verdeeld, f 77.000.—, die van het tweede plan f 90.000.— of f 115.000.— bedragen. Bij deze keuze is rekening gehouden met de moeilijkheid of onmogelijkheid, in sommige landen onderzoekingen in te stellen, en met de belangrijkheid der verschillende landen voor het onderwerp der publicatie. Wij zullen ons daarom met een uitvoerige uiteenzetting ter zake tot het Bestuur van De Centrale Arbeiders-Levensverzekering moeten wenden, ten einde dit college in de gelegenheid te stellen een beslissing in dezen te nemen.

Angenomen kan worden, dat een publicatie, die zich tot de vier deelen protocollen zou beperken, in 1944, en een publicatie van den aangegeven grooteren opzet in 1945 persklaar, en in 1946 geheel afgedrukt zou kunnen zijn.

Het beschikbaar gestelde krediet van f 75.000.— is hiervoor evenwel niet toereikend. Hetgeen nog ter beschikking staat, zal slechts voor de publicatie der vier deelen protocollen, alsmede voor de begroting B van het jaar 1940 voldoende zijn, niet echter voor de bijkomende kosten. De aan het Bestuur van de Centrale Arbeiders-Levensverzekering te richten uiteenzetting zal in verband hiermede van een kostenberekening voorzien moeten worden.

Het is ons bekend, dat niemand meer dan de heer Nikolajewsky betreurt, dat het niet mogelijk is geweest, het eerste deel nog in 1939 in het licht te geven.

21. Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging (I. A. V.)

Ook dit jaar bleef met het I.A.V. een aangename verhouding bestaan. Wij waren wederom in de gelegenheid een aantal door ons verkregen boekwerken daar in depôt te geven. Het bestuur van het I.A.V. zorgde er voor, dat de ter aankondiging in het Bulletin ontvangen werken op het gebied der vrouwenbeweging daarin besproken werden.

22. Nederlandsch Economisch-Historisch Archief

Volgens de gewoonte werden wederom vele boekwerken, die meer van economisch-historischen aard waren, in de Economisch-Historische Bibliotheek gedeponereerd. Omgekeerd was dit in mindere mate het geval. Daar staat echter tegenover, dat de omvangrijke en belangrijke archieven van vakvereenigingen, die aan het N.E.H.A. behooren, bij ons geplaatst bleven.

23. Centraal Vredesbureau

De overeenkomst, door ons met het Vredesbureau gesloten, werkte tot ons genoegen goed. Ook in 1939 werd een aantal boeken van het Bureau ontvangen, die in ons eigendom zijn overgegaan.

24. Commission pour l'histoire des mouvements sociaux

Volgens besluit dezer commissie, te Zürich in den zomer van 1938 genomen, werden de notulen der Commissie in onze Review opgenomen. Overdrukken hiervan zijn aan de buitenlandsche leden der Commissie toegezonden. Van de Commissie werd in 1939 niets vernomen. Wij zonden den heer Bourgin een kleine bijdrage toe voor het instellen van onderzoekingen in Parijsche archieven.

25. Onderzoek naar sociaal-historische verzamelingen in Nederland

Wij kunnen hiervoor gedeeltelijk naar het hierboven op blz. 74 meegeerde verwijzen. Het is de bedoeling in 1940 te trachten dit onderzoek ter centralisatie op dit gebied voort te zetten. Het zou van groot belang zijn hiervoor een bijzondere beambte aan te wijzen.

26. Nationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Brussel

De vriendschappelijke verhouding met het zuster-instituut te Brussel bleef bestaan. Stelselmatig hebben wij ons onthouden in België sociale archieven te verzamelen.

Bij de opening van het Instituut in Februari 1939 was ons Instituut door den Directeur vertegenwoordigd.

27. Dr. Max Nettlau

Dr. M. Nettlau was het geheele jaar door op het Instituut werkzaam. Ook nu weer verplichtte hij de Directie door tal van adviezen. Het indertijd door hem uit de papiermand geredde archief der Socialist League te Londen, werd door hem reeds voor een groot deel gerestaureerd. In veel gevallen gelukte het hem de bij elkaar behorende deelen der verscheurde brieven samen te voegen. De van Dr. Nettlau verworven zeer uitgebreide verzameling oudere krantenknipsels werd door hem naar landen en tijd geordend. Voor onze groote publicatie maakte hij zich verdienstelijk door op een aantal hiaten in de commentaren te wijzen.

28. Allgemeiner Jüdischer Arbeiter Bund

Het Bestuur moet tot zijn leedwezen vaststellen, dat de Allgemeine Jüdische Arbeiter Bund ook in 1939 haar verplichtingen ten opzichte van ons Instituut niet heeft nagekomen. Ons Bestuur zal thans overwegen of tegen den vertegenwoordiger van den Bund in rechte zal worden opgetreden.

29. Sociaal-historisch Seminarium.

In den loop van het jaar werd een seminarium voor sociale geschiedenis ten behoeve der studenten aan de Universiteit ingericht en daarvoor een lokaliteit in het gebouw beschikbaar gesteld. Dr. Rüter werd hiervoor als assistent uitgenoodigd, welke keuze hij aannam.

30. Posten in het buitenland

De heer Bernard was evenals de voorgaande jaren in onzen dienst te Parijs werkzaam, waar hij tot taak had de vele ephemere blaadjes en brochures voor ons te verzamelen. De heer Salomon verrichtte hetzelfde werk voor ons eerst te Praag, daarna te Londen. Door deze werkzaamheden verwerft het Instituut vele honderden van doorgaans niet in den handel voorkomende vlugschriften enz., die reeds een paar dagen na hun verschijnen onvindbaar worden. Het is typisch historisch materiaal, dat de sociale onderstromingen goed belicht.

31. Werk van dr. K. Baschwitz.

Dr. Baschwitz bleek bereid zijn tijd ten deele in dienst van het Instituut te stellen. Wij belastten hem met het samenstellen van enkele monografieën op het gebied der massapsychologie, waarop hij deskundig is.

32. Filiaal te Parijs

Na uitvoerige besprekingen is een Conseil français des Amis de l'Institut d'Histoire Sociale tot stand gekomen. Deze Raad bestaat thans uit de volgende leden:

Voorzitter: Bracke (A.-M. Desrousseaux), oud onder-voorzitter van de Kamer;

Vice-voorzitters: Georges Bourgin, conservator van de Archives Nationaux; Anatole de Monzie, minister;

Secretaris: Boris Souvarine, letterkundige;

Leden:

Julien Cain, algemeen administrateur van de Bibliothèque Nationale;

Emile Coornaert, hoogleeraar aan het Collège de France;
 Lucien Descaves, lid van de Académie Goncourt;
 Edouard Dolléans, hoogleeraar aan de Université de Dijon;
 Amédée Dunois, letterkundige;
 Henri Hauser, hoogleeraar aan de Sorbonne;
 Emile Pillias, algemeen secretaris van de Société d'Histoire de la IIIe
 République;
 Dr. J. Prudhommeaux;
 Dr. J. L. Puech, vice-président van de Société d'Histoire de la Révolution
 de 1848;
 Paul Vignaux, hoogleeraar aan het Collège de France.

Het reglement van den Raad is nog niet definitief vastgesteld.

In gevolge van een overeenkomst met dr. Adler, waarbij deze zich bereid verklaarde de bibliotheek van Karl Kautsky aan te koopen en in het filiaal te plaatsen mits het Instituut daarvoor localiteiten beschikbaar stelde, is in het gebouw in de Rue Michelet 7 nog een tweede woning van vier appartementen gehuurd. Hierdoor is bereikt, dat een belangrijke bibliotheek over de vroegere Duitsche arbeidersbeweging te Parijs geraadpleegd kan worden, waarvoor aan dr. Adler oprechte dank toekomt. Door de plaatsing ervan in onze woning is de last, op den heer Nikolajewsky als directeur van het Filiaal gelegd, niet al te zwaar geworden. Daarna heeft de heer Adler zijn medewerking nog uitgebreid, door ook de bibliotheek van Dietzgen en het archief der Oostenrijksche sociaal-democratische partij bij ons te deponeren. Hierdoor zijn reeds drie der localiteiten gevuld.

Om de belangrijkste documenten en boekwerken in veiligheid te brengen werd een huis in de provincie gehuurd. Daarheen zijn behalve 24 kisten met onze archieven, waaronder die van Jung, Mottler en Guesde, ook 25 kisten gezonden, die door dr. Adler in depôt gegeven waren.

Onder de aanwinsten van het Filiaal kunnen genoemd worden:

1. het handschrift van het dagboek van Flora Tristan.
- Overeenkomstig den wensch van den heer Puech blijft dit stuk in Frankrijk;
2. het archief van het blad La République Russe, dat te Parijs tusschen 1918 en 1921 verscheen. Geschenk van den heer O. Rosenfeld;
3. het archief van Leonide Andréeff, een bekend Russisch schrijver;
4. een deel van het archief van den heer P. Herz aangaande de werkzaamheid van verschillende organisaties in de Duitsche emigratie. Deze stukken zijn voor vervoer naar Amsterdam bestemd;
5. het archief der revue Les Annales Russes, onder redactie van P. Milioukov;
6. twee geschenken van den heer S. Liberman te Parijs. Het eerste omvat meer dan 100 brieven van Engels, Kautsky, R. Luxemburg e.a., aan

- J. Guesde geadresseerd. Het tweede geschenk bestaat uit een aantal brieven van Bakoenin, Herzen, Ogareff en anderen, afkomstig uit het archief der familie Herzen. Voor deze twee belangrijke geschenken is aan den heer Liberman de dank van het Bestuur betuigd;
7. Voorts is de bibliotheek van het Filiaal verrijkt met de bibliotheken van de heeren Krieger en Grzesinsky, die tot nu toe in depôt gegeven waren. Door deze aanwinsten, waarvan de verzameling-Krieger de belangrijkste is, is het aantal boekwerken van de bibliotheek met meer dan de helft toegenomen;
 8. Onder de overige aanwinsten kunnen de bijna volledige verzameling van de Bataille Socialiste 1911—1917 (in het geheel 21 dln.) vermeld worden, geschenk van den heer Ranc, alsmede een groot aantal Russische kranten, in de laatste tien jaren verschenen, die ons door den Russischen schrijver Petrichtcheff geschonken werden. Dank zij deze twee verzamelingen, nog vermeerderd met de kranten, die ons door de heeren Dan en Tschernoff geschonken zijn, is de verzameling couranten en periodieken van het Filiaal sterk toegenomen, zooals onderstaand overzicht laat zien.

In het Russisch:

	1925	I—XII (3 dln.)	
I.	Prawda 93 deelen	1932 XII— (1 „)	
	1921 VII—XII (1 dl.)	1933 IV—XII (3 „)	
	1923 XI—XII (1 „)	1934 I—IV	
	1924 I—XII (6 „)	VII—XII (4 „)	
	1925 I—XII (6 „)	1935 I—XII (6 „)	
	1926 I—XII (6 „)	1936 I—XII (6 „)	
	1927 I—XII (6 „)	1937 I—VII	
	1928 I—XII (6 „)	IX—XII (5 „)	
	1929 I—XII (6 „)	1938 I—XII (6 „)	
	1930 I—XII (6 „)	1939 II—VII (3 „)	
	1931 I—XII (6 „)	III.	Komsomolskaja Prawda
	1932 I—XII (6 „)		33 deelen
	1933 I—XII (6 „)		1928 VIII—XII (niet geb.,
	1934 I—XII (6 „)		verschillende nos. ontbreken)
	1935 I—XII (6 „)		1929 I—XII (4 dln.)
	1936 I—XII (6 „)		1930 I—XII (4 „)
	1937 I—IV		1931 I—XII (4 „)
	VIII—XII (4 „)		1932 I—XII (1 „)
	1938 I—XII (6 „)		1933 XI—XII (niet geb.,
	1939 I—VIII (3 „)		verschillende nos. ontbreken)
II.	Izvestija 37 deelen		1934 I—XII (4 dln.)

- 1935 I—XII (4 „)
 1936 I—XII (4 „)
 1937 I—XII (4 „)
 1938 I—XII (4 „)
 1939 I—VII (niet geb.,
 verschillende nos. ontbreken)
- IV. Literaturnaja Gazeta 7 deelen
 1933 I—XII (1 dl.)
 1934 I—XII (2 dln.)
 1935 I—XII (1 „)
 1936 I—XII (1 „)
 1937 I—XII (1 „)
 1938 I—XII (1 „)
- V. Wetcherniaja Krasnaja
 Gazeta 3 deelen
 1934 III—XII (1 dl.)
 1935 I—XII (2 „)
- VI. Wetcherniaja Moskwa,
 niet geb.
 1928 X—XII
 1929 I—XII
 1930 I—XII
 1934 I—XII
 1935 I—XII
 1936 IV—XII (verschillende
 nos. ontbreken)
- VII. Sa Kommunistitscheskoje
 Prosweschtschenie, niet geb.
 1934 I—XII
 1935 I—VI
 1936 I—XII
 1937 I—XII (sinds 1937
 heet de krant Utschitelskaja
 Gazeta)
 1938 I—XII
- VIII. Trud 5 deelen
 1928 X—XII (niet geb.)
 1929 I—XII „ „
 1930 I—XII „ „
 1937 I—IV
- V—12/VIII
 8/IX—31/XII (3 dln.)
 1938 I—III
 IV—6/VIII (2 „)
- IX. Sozialistitscheskoje
 Semledelije 3 deelen
 1938 II— IV)
 V— VII) (3 dln.)
 VIII)
- X. Industrija 3 deelen
 1938 II— V)
 VI—VIII) (3 dln.)
 IX—XII)
- In het Fransch:*
- XI. La Bataille Syndicaliste
 21 deelen
 1911 I— III)
 27/IV—30/VI)
 (4 dln.)
 VII— IX)
 X—XII)
- 1912 I—XII (4 „)
 1913 I—XII (4 „)
 1914 I—XII (3 „)
 1915 I—XII (2 „)
 1916 I—XII (3 „)
 1917 I—10/VIII (1 „)
- XII. Le Populaire 11 deelen
 1938 I—XII (6 dln.)
 1939 I—X (5 „)
- XIII. Le Peuple 6 deelen
 1938 I—X (5 dln.)
 1939 I—II (1 „)
- XIV. La Lumière 1938 1 deel
 1938 I—XII (1 dl.)
- XV. Verschillende Fransche kran-
 ten 14 deelen
 1939 19/VIII—31/XII
- XVI. Cahiers du Bolchevisme,
 niet geb.

1924—1937 (niet volledig)	Centrale du P. C. F., niet geb.
XVII. Dossiers de l'Agitateur	1932 nos. 2—13
(suppl. van de Cahiers du	1933 „ 14, 15, 17
Bolchevisme), niet geb.	1934 „ 18, 19
1933 nos. 1, 2	<i>In andere talen:</i>
1934 „ 1—12	XX. Neue Züricher Zeitung 2 deelen
1935 „ 1—5, 7	1939 15/VIII—15/X
XVIII. Bulletin Colonial, niet geb.	16/X —31/XII
1933 nos. 1—3	(2 dln.)
1934 „ 1—6, 8—12	XXI. Verschillende buitenlandse
1935 „ 1—7	bladen 1 deel
XIX. Les Dossiers de l'Agitateur,	1939 19/VIII—6/IX
uitgegeven door l'Agit-Prop.	

9. Verdere schenkingen werden van de heeren Argnes, A. Bracke, A. Du-nois, Ferret, P. Garwi, Guillet, O. Leichter, A. Martin, Ranc, A. Rossi, B. Souvarine e.a. ontvangen;
10. Daarnaast heeft het Filiaal verschillende archieven in depôt ontvangen. Hiervan zijn sommige, zooals dat van Zamiatine, een bekend Russisch schrijver, van groot belang. In het volgende jaarverslag zullen hierover nadere mededeelingen volgen.

Deze toename der bibliotheek van het Parijsche filiaal heeft het noodig gemaakt, dat een catalogus van de verschillende collecties vervaardigd werd. Van de 1000 à 1200 titels zijn reeds 750 gecatalogiseerd. Voorts werden wegens den slechten toestand, waarin de meeste Russische en Fransche bladen verkeerden, bijna alle deelen, 240 in getal, gebonden.

De leeszaal was slechts tot 30 Juni 1939 geopend. In de maand Juli was zij wegens vacantie gesloten, daarna wegens den oorlog, zooals trouwens alle wetenschappelijke instellingen te Parijs; uitzonderingen worden slechts in bijzondere gevallen gemaakt. Het bezoek was in de zes maanden, dat het filiaal geopend was, grooter dan in denzelfden tijd in het vorig jaar; er waren 79 bezoekers met 366 bezoeken, tegen 72 bezoekers met 257 bezoeken in 1938. Naar hun landsaard waren de bezoekers te onderscheiden in 16 Franschen, 30 Russen, 14 Duitschers, 5 Polen, 4 Amerikanen, 3 Engelschen, 2 Spanjaarden, 1 Oostenrijker, 1 Hongaar en 1 Noor.

Sedert het uitbreken van den oorlog werkt de Directeur in het door ons in de provincie gehuurde huis, maar vertoeft voor de behandeling van de zaken van het Filiaal elke maand één week te Parijs.

33. Depôt te Oxford

Nadat aanvankelijk een belangrijk deel van onze verzamelingen te Harrogate bijeengebracht was, werd uit verschillende overwegingen na het uit-

breken van den oorlog besloten een depôt te Oxford op te richten. Het plan is niet, hieruit reeds dadelijk een breed opgezette instelling te maken op de wijze als te Parijs is geschied. Dit zal aan de verdere ontwikkeling overgelaten worden. Hoofdzaak is op het oogenblik, dat onze collecties daar geconcentreerd zijn. Natuurlijk zullen uit het verkeer met de wetenschappelijke wereld te Oxford zekere voordeelen voor ons ontstaan; deze mogelijkheid is echter niet beslissend voor de vraag of dit depôt reeds thans op een breede basis zal georganiseerd worden.

Over de verhuizing naar Oxford behoeven wij ons zeker niet te beklagen. Dank zij de medewerking van Sir William Beveridge als Master of University College, Oxford bleek het mogelijk een geschikt huis te huren op 19, Banbury Road. Het huis bevindt zich in een gedeelte van de stad, waar alle colleges, bibliotheken en andere universitaire instellingen gelegen zijn; het bestaat uit twee verdiepingen, een zolder en een ruim sousterrain, geschikt als bergplaats voor kisten. Het is de bedoeling een viertal vertrekken voor bibliotheek en werkkamers te gebruiken, twee kleinere vertrekken kunnen als archief en opslagplaatsen voor periodieken dienst doen. De twee overige kamers zijn tot woonvertrekken ingericht.

De heer Cole stelt zich voor zijn sociaal-historische bibliotheek bij het Filiaal onder te brengen en een der kleinere kamers als sociaal-historisch seminarium te gebruiken.

Van verschillende zijden bleek te Oxford groote belangstelling voor het depôt te bestaan. Men verwacht, dat de vestiging er van zal bijdragen tot het vormen van een centrum voor sociale geschiedenis te Oxford.

De welwillende gezindheid jegens ons kan mede hieruit blijken, dat de Bodleian Library te Oxford ons een groot aantal boekenkasten toezond. Daar wij een „academic institution” zijn, ontvingen wij deze gratis; de transportkosten kwamen uit den aard der zaak voor rekening van het Instituut. Voor de toekomst is deze medewerking uiteraard voor ons van groote beteekenis. Ten einde de werkzaamheden van het depôt te vergemakkelijken, is in overleg met mr. Cole besloten een Advies-commissie in te stellen op dezelfde wijze als te Parijs geschied is. Als leden hiervan zullen een aantal vooraanstaande personen uitgenoodigd worden; te weten prof. G. N. Clark, Oxford; prof. R. H. Tawney, Londen; Sir William Beveridge, Oxford; W. C. Dickenson, Londen; John Burns, Londen en enkele anderen.

Zooals hierboven reeds is meegedeeld, werd de heer A. M. Lehning door ons Bestuur als directeur van het depôt benoemd.

34. Spaansche onderhandelingen

Deze waren in het afgelopen jaar van tweeërlei aard: te Parijs werden

zij door den directeur van het Filiaal, te Londen door onzen algemeenen directeur gevoerd.

Aan den heer Nikolajewsky gelukte het na veel onderhandelingen met de vertegenwoordigers van de volgende groepen overeenkomsten aan te gaan: 1. Confederacion Nacional de Trabajo; 2. Spaansche socialistische partij (Partido Socialista Obrero Español); 3. Federacion anarchista iberica; 4. P.O.U.M. Ten gevolge van deze overeenkomsten ontving het Instituut de archieven der Nationale Confederatie en van de Anarchistische Iberische Federatie, die daarna naar Engeland gezonden zijn. De overeenkomst met de Spaansche socialistische partij kon door den loop der omstandigheden tot nu toe niet volledig uitgevoerd worden. Tot heden zijn hiervan het archief van de socialistische parlementaire groep en enkele andere documenten ontvangen. De ontvangst van het eigenlijke partijarchief (30 à 40 kisten) wordt in de volgende maanden tegemoet gezien.

Van de P.O.U.M. werd tot heden slechts een verzameling drukwerken ontvangen, die door de zorgen van de Parijsche groep dezer organisatie bijeengebracht was, in het geheel 15 pakketten.

Het werk, dat nu nog gedaan moet worden, bestaat in het verzamelen der talrijke documenten, die zich in particuliere handen bevinden en die dikwijls van historische beteekenis zijn. Pogingen hiertoe worden in het werk gesteld.

35. Erfstelling

Het Bestuur ontving bericht van een der functionarissen, dat deze bij testament aan het Instituut als algemeen erfgenaam, al zijn bezittingen had vermaakt, waarvan speciaal vermeld moge worden zijn fraaie verzameling boeken en archivalia.

36. Slotbeschouwing

Dank zij den steun van het Bestuur van De Centrale Arbeiders-Levensverzekering kon het Instituut voortgaan met haar velerlei werkzaamheden, die alle samenhangen met het in veiligheid brengen van het kostbare bezit aan historische bescheiden op sociaal gebied, die de tegenwoordige generatie nog de hare kan noemen. De ruime opvattingen, waarvan het Bestuur van De Centrale ook in het afgelopen jaar tegenover ons werk heeft blijk gegeven, hebben dezen arbeid niet alleen mogelijk gemaakt, maar tot een grootsche taak doen groeien. Wij zijn het Bestuur daarvoor dankbaar.

Met groote waardeering vermelden wij aan het slot van dit verslag de toewijding, waarmee door alle beambten, bibliothecaresse, wetenschappelijke medewerkers en overige functionarissen hun werk verricht werd.

BEGROOTING 1940 (A)

	Begrooting 1940	Rekening 1939
I. <i>Aankopen bibliotheek:</i>		
Oude boeken	f 1,100.—	
Nieuwe boeken	" 800.—	
Tijdschriften	" 600.—	
Bibliografie	" 200.—	
Kranten	" 300.—	
Statistische publicaties	" 200.—	
Vierde termijn aanschaffingskosten ineens	" 1,500.—	
	<hr/>	
	f 4.700.—	f 4.395.82
II. <i>Internationaal Archief Vrouwenbeweging</i>	" 600.—	" 600.25
III. <i>Vredeshuis</i>	" 300.—	" 300.50
IV. <i>Bindwerk</i>	" 800.—	" 823.33
V. <i>Reiskosten, taxi's enz.</i>	" 1.600.—	" 1.403.90
VI. <i>Uitgaven Personeel:</i>		
A. <i>Algemeen:</i>		
Directie	f 6.000.—	" 6.000.00
Centrale Afdeling	" 1.900.—	" 1.716.24
Administratrice	" 2.200.—	" 2.000.04
Typiste	" 1.000.—	" 803.06
Telefoniste	" 540.—	" 633.92
Secretaresse	" 200.—	—
	<hr/>	
	" 11.840.—	f 11.153.26
B. <i>Bibliotheek:</i>		
Bibliotheecresse	f 2.900.—	" 2.702.75
Assistente studiezaal	" 1.500.—	" 1.405.91
Assistent krantenzaal	" 1.600.—	" 1.507.20
2e Assistent bibliotheek	" 1.300.—	" 861.66
Twee beambten	" 2.500.—	" 2.146.26
	<hr/>	
	" 9.800.—	f 8.623.78
C. <i>Catalogiseering:</i>		
Assistente 1e klasse	f 2.200.—	" 2.000.04
Assistente	" 1.200.—	" 1.102.77
Twee intellectueele werklouzen	" 750.—	" 420.10
Mogelijke uitbreiding voor extra catalogiseering	" 1.000.—	" 760.72
	<hr/>	
	f 5.150.—	" 4.283.63
<i>Transporteeren:</i>	f 34.790.—	

Begrooting 1940 Rekening 1939

Transport: f 34.790.—

D. Publicaties:

Dr. Stein ($\frac{5}{6}$ salaris)	f 2.100.—	„ 1.917.10
Dr. Rüter	„ 3.100.—	„ 2.902.59
Müller Lehning	„ 2.700.—	„ 2.304.61
Dr. Sapir ($\frac{1}{2}$ salaris)	„ 1.100.—	„ 1.000.02
Dr. Ketner	„ 2.000.—	„ 1.800.00
Nikolajewsky ($\frac{1}{4}$ salaris)	„ 500.—	„ 501.21
	<hr/>	<hr/>
	„ 11.500.—	f 10.425.53

E. Tewerkstelling
werkloozen:

1 Administratieve kracht	f 600.—	—
Zakgeld voor 5 jongelui	—	„ 661.68
	<hr/>	<hr/>
	„ 600.—	f 661.68

F. Voorzorgsmaatregelen personeel
Sociale Verzekering id.
Vacantietoelagen

„ 2.475.—	„ 2.340.85
„ 600.—	„ 515.53
„ 60.—	„ 75.00
	<hr/>
„ 3.135.—	f 2.931.38

VII. Publicaties:

International Review	f 2.100.—	„ 2.046.70
Bulletin	„ 1.700.—	„ 2.101.52
Honoraria Review	„ 600.—	„ 421.45
Vertaalkosten Review	„ 250.—	—
Vertaalkosten Bulletin	„ 600.—	„ 646.95
Copieerkosten	„ 300.—	—
Administratiekosten (porti)	„ 250.—	„ 176.34
Overdrukken	„ 100.—	„ 209.81
Jaarverslagen	„ 250.—	„ 373.75
	<hr/>	<hr/>
	„ 6.150.—	f 5.976.52

VIII. Posten in het buitenland:

Post te Parijs	f 725.—	„ 720.95
Post te Londen	„ 800.—	—
Post te Praag	—	„ 809.71
	<hr/>	<hr/>
	f 1.525.—	f 1.530.66

Transporteeren: f 57.700.—

	Begrooting 1940	Rekening 1939
	<i>Transport: f 57.700.—</i>	
<i>IX. Exploitatie-kosten gebouw Amsterdam:</i>		
a. Vuur	f 1.300.—	f 1.037.95
b. Licht	" 250.—	" 346.28
c. Schoonmaaksters	" 780.—	" 949.56
d. Bediende	" 725.—	" 704.24
e. Linnenhuur	" 130.—	" 112.90
f. Onderhoud schrijfmachines	" 132.—	" 134.00
g. Glazenwasscher	" 96.—	" 95.80
h. Waterleiding	" 70.—	" 39.00
i. Telefoon	" 600.—	" 824.84
j. Huishouding	" 600.—	" 916.37
k. Bureaunkosten	" 600.—	" 853.12½
l. Porti	" 600.—	" 816.85
m. Drukwerk	" 100.—	" 190.88
n. Assurantie	" 700.—	" 714.91
o. Belastingen	" 60.—	" 56.03
p. Onderhoud	" 400.—	" 625.37½
q. Bewaking	" 920.—	" 916.00
r. Huur kelder	" —	" 307.25
	<hr/>	<hr/>
	" 8.063.—	f 9.641.36

X. Exploitatie-kosten filiaal Parijs:

a. Vuur	f 300.—
b. Licht	" 200.—
c. Gas	" 35.—
d. Schoonmaakster	" 225.—
e. Onderhoud schrijfmachines	" 15.—
f. Onderhoud	" 25.—
g. Telefoon	" 150.—
h. Assurantie	" 100.—
i. Bureaunkosten	" 75.—
j. Porti	" 75.—
k. Concierge	" 50.—
l. Huur	" 850.—
m. Charges huis	" 100.—
n. Vracht	" 75.—
o. Inrichting	" 100.—
p. Huishouding	" 25.—
q. Métro-geld	" 20.—
r. Belastingen	" 200.—
s. Onvoorzien	" 100.—
t. Binden	" —
	<hr/>
	f 2.720.—

Hiervan de helft voor deze rekening . . . " 1.360.— " 1.203.50

Transporteeren: f 67.123.—

	Begrooting 1940	Rekening 1939
<i>Transport: f 67.123.—</i>		
XI. <i>Vrachten</i>	800.—	f 502.89
XII. <i>Lidmaatschappen</i>	200.—	„ 200.10
XIII. <i>Onkosten vergaderingen en bezoek</i>	300.—	„ 517.03½
XIV. <i>Salaris dr. Baschwitz</i>	600.—	—
XV. <i>Onvoorzien</i>	927.—	„ 732.63½
XVI. <i>Extra kosten coll. Kautsky</i>	—	„ 849.68
	<hr/>	<hr/>
<i>Totaal</i>	f 69.950.—	f 66.757.44

Extra uitgaven 1939 en achterstand 1938:

Navordering Raad van Arbeid 1938	f	254.93
Navordering Raad van Arbeid 1938	„	31.30
Vrachtkosten voor vervoer archieven, volgens afspraak, vergelijk het schrijven van 17 Juli 1939	„	436.82
Dr. K. Baschwitz	„	600.00
Pakpapier, touw enz., voorraadvorming oorlog	„	181.95
Was, voorraadvorming oorlog	„	78.10
	<hr/>	<hr/>
	f	1.583.10
Uitgaven volgens begrooting 1939	„	66.757.44
	<hr/>	<hr/>
<i>Totaal uitgegeven in 1939</i>	f	68.340.54

BEGROOTING 1940 (B)

	Begrooting 1940	Rekening 1939
I. Salarissen:		
Nikolajewsky ($\frac{3}{4}$ gedeelte) . . . f	1.500.—	f 1.503.63
Wet. assistente te Parijs . . . „	1.540.—	„ 1.520.17
Medewerker in Zwitserland . . . „	850.—	„ 827.53
Dr. Sapir ($\frac{1}{2}$ gedeelte) . . . „	1.100.—	„ 1.000.02
Prof. G. Mayer te Londen . . . „	2.640.—	„ 2.608.45
Assistente te Londen . . . „	300.—	„ 1.503.20
Dr. Stein (2 maanden) . . . „	400.—	„ 384.14
Medewerker Vereenigde Staten	p.m.	—
	<hr/>	<hr/>
	f 8.340.—	f 9.347.14
II. Copieën en Fotocopieën:		
Uit: Amerika (200), België (200), Engeland (200), Parijs (200), Zwitserland (200), Nederland (200)	„ 1.100.—	„ 1.164.39
III. Publicaties:		
Groote publicatie:		
Drukkosten 1e deel f	3.200.—	—
Vertaalkosten „	100.—	„ 500.40
Copieerkosten „	200.—	„ 276.40
Correctiekosten „	200.—	—
Halve exploitatie-kosten filiaal Parijs „	1.360.—	„ 932.45
	<hr/>	<hr/>
	„ 5.060.—	f 1.709.25
IV. Andere publicaties:		
Archiefonderzoek Parijs (Comm. Hist. Mouv. Soc.) f	200.—	„ 149.23
Copieerkosten „	100.—	„ 100.30
	<hr/>	<hr/>
	„ 300.—	f 249.53
V. Andere uitgaven:		
Onkosten te Londen:		
Schrijfmachine, porti en schrijf-behoeften f	100.—	„ 100.10
Mémoires verzamelen „	300.—	—
Onkosten Vereenigde Staten . . . „	300.—	„ 302.30
	<hr/>	<hr/>
	„ 700.—	f 402.40
VI. Reiskosten:		
Nikolajewsky, Dr. Stein (1 maand), Prof. Mayer, A. Lehning, directeur en bibliothecarisse „	600.—	„ 645.10
VII. Onvoorzien „	350.—	„ 202.95
	<hr/>	<hr/>
Totaal	f 16.450.—	f 13.720.76

BEGROOTING V 1940 (VEILIGHEIDSMaatregelen)

	Begrooting 1940	Rekening 1939
<i>I. In Nederland:</i>		
Kisten	f 200.—	f 231.75
Huren voor opslag	„ 800.—	—
	<hr/>	<hr/>
	f 1.000.—	f 231.75
<i>II. In Engeland:</i>		
Huishuur	f 1.500.—	„ 447.75
Vuur, licht, enz.	„ 200.—	„ 613.12
Inrichting ineens	—	„ 2.542.82
Verhuiskosten ineens	—	„ 546.35
	<hr/>	<hr/>
	„ 1.700.—	f 4.150.04
<i>III. Exploitatie-kosten filiaal Oxford:</i>		
a. Vuur	f 400.—	
b. Licht	„ 200.—	
c. Schoonhouden	„ 600.—	
d. Onderhoud schrijfmachine	„ 10.—	
e. Onderhoud	„ 100.—	
f. Telefoon	„ 150.—	
g. Assurantie	„ 25.—	
h. Bureaukosten en porti	„ 200.—	
i. Huur en rates	„ 1.500.—	
j. Boekenaanaankoop	„ 300.—	
k. Binden	„ 50.—	
l. Reiskosten	„ 200.—	
m. Huishouding	„ 100.—	
n. Onvoorzien	„ 215.—	
	<hr/>	
	„ 4.050.—	—
<i>IV. In Frankrijk:</i>		
Inrichting en vrachten ineens	„ 100.—	„ 88.66
Exploitatie huis	„ 300.—	—
Huur huis Nikolajewsky	„ 300.—	„ 213.66
Belasting	„ 50.—	—
	<hr/>	<hr/>
	„ 950.—	f 302.32
<i>V. In Nederland</i>		
Vrachtkosten	—	„ 601.80
Onvoorzien	„ 300.—	„ 787.75
Reiskosten	—	„ 11.00
	<hr/>	<hr/>
	—	„ 1.287.60
	<hr/>	<hr/>
	—	f 2.086.35
	<hr/>	<hr/>
<i>Totaal</i>	<u>f 7.800.—</u>	<u>f 7.372.26</u>

OVERZICHT COLLECTIES 1939

Garwi 1e deel	f	175.00
F. v. d. Goes	„	164.40
Abel	„	180.76
Rappoport	„	904.40
Struve	„	300.45
L. Mayer	„	432.17
Hertz	„	366.65
Albrecht	„	100.00
Pecqueur	„	800.40
S. Maréchal (Clavreuil)	„	501.55
L. Berndt	„	250.80
P. Fröhlich	„	150.85
Madol, Marx-Engels brieven	„	392.01
O. Landsberg	„	100.10
L. Kramer	„	400.40
Anarchistische bladen	„	340.00
Swatikoff	„	50.45
Nadeelig saldo 1938	„	762.82
Het niet verrekenende bedrag 1937	„	3.500.00
Tschernoff (te declareeren f 5.25)	„	1.205.25
		<hr/>
<i>Totaal:</i>	f	11.078.46

OVERZICHT INRICHTINGEN 1939

Timmerman, inrichting kelder	f	456.70
Timmerman, (te declareeren f 0.25)	„	385.25
Bendervoet (te declareeren f 0.25)	„	364.39
		<hr/>
Uitgegeven aan Collecties en Inrichting 1939:	f	12.284.80
Toegestaan krediet Collecties	f	10.898.21
Toegestaan krediet Inrichting	„	1.106.70
		<hr/>
	„	12.004.91
		<hr/>
Nadeelig saldo 1939, hiervan moet nog gedeclareerd worden in 1940:	f	279.89
	„	5.75
		<hr/>
Overschreden krediet in 1939:	f	274.14

